

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2012

Karel LINHART

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výslech z pohledu trestního práva

Vypracoval: Karel Linhart

Vedoucí diplomové práce: JUDr. František Vavera, Ph.D.

V Litvínově 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval zcela samostatně, a že veškerou použitou literaturu a další prameny, které jsem použil, uvádím v seznamu literatury, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Litvínově 26. března 2012

Karel Linhart

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky.

Obsah

1. Úvod	8
2. Výslech a výpověď – pojem, význam	10
2.1. Pojem výslechu a výpovědi a jejich význam.....	10
2.2. Výslech v pojetí trestního práva.....	14
2.3. Výslech v kriminalistickém pojetí.....	15
3. Druhy výslechu podle	16
3.1. Výslech podezřelého (obviněného).....	16
3.2. Výslech obžalovaného.....	21
3.3. Výslech svědka.....	22
3.3.1. Práva a povinnosti svědka.....	25
3.4. Výslech znalce.....	26
3.4.1. Provádění důkazů znalcem.....	27
4. Příprava výslechu a jeho stádia	29
4.1. Příprava výslechu.....	29
4.1.1. Obsahová příprava výslechu.....	29
4.1.2. Organizačně-materiální příprava výslechu.....	37
4.2. Stádia výslechu.....	39
4.2.1. Úvodní stádium.....	39
4.2.2. Monolog.....	41
4.2.3. Dialog.....	42
5. Taktika výslechu	44
5.1. Formování psychologického kontaktu vyslychajícího s vyslychaným....	44
5.2. Analýza výpovědi v průběhu výslechu.....	49
5.3. Pomoc vyslychanému překonat překážky vypovídat a vybavit si zdánlivě zapomenuté.....	54
5.4. Psychologické působení na vyslychaného v případě jeho nepravdivé výpovědi, či jeho odmítání vypovídat.....	56
6. Psychologické aspekty výslechu	63
7. Zvláštnosti některých druhů výslechu	66
7.1. Výslech dětí a mladistvých.....	66
7.2. Výslech starých osob.....	70
7.3. Výslech osob nemocných, zraněných, umírajících.....	72

7.4. Výslech osob defektních.....	74
8. Výslech jiných typů osob.....	76
8.1. Svědek – poškozený.....	76
8.2. Utajený svědek.....	79
8.3. Výslech osoby oznamující trestný čin.....	79
9. Zvláštnosti výslechů v souvislosti s trestněprávními úkony.....	83
9.1. Výslech předchozí.....	83
9.2. Výslech zadržené podezřelé osoby.....	84
9.3. Výslech při vyšetřovacím pokusu.....	84
9.4. Výslech při prověrce výpovědi na místě.....	85
9.5. Výslech v souvislosti s rekognicí.....	86
10. Konfrontace.....	89
10.1. Pojem a význam konfrontace.....	89
10.2. Druhy konfrontace.....	90
10.3. Příprava konfrontace.....	93
10.4. Průběh konfrontace.....	95
10.5. Zásady konfrontace.....	95
10.6. Ukončení konfrontace.....	96
11. Dokumentace průběhu a výsledků výslechu.....	98
11.1. Zásady dokumentace výslechu.....	98
11.2. Protokol o výslechu.....	100
12. Závěr.....	104
Seznam použité literatury.....	I
Přílohy.....	III
Příloha č. 1.....	IV
Příloha č. 2.....	V
Příloha č. 3.....	IX
Příloha č. 4.....	XIV
Cizojazyčné resumé.....	XIX

1. Úvod

Ve své diplomové práci se z trestněprávního hlediska zabývám jedním z nejdůležitějších a nejčastěji využívaných důkazních prostředků, který má pro trestní řízení jedinečný význam. Toto tvrzení opírám o to, že se vyšetřovatelé s výsledkem setkávají, dá se říci, každý den, neboť kriminalita je po celém světě bohužel na denním pořádku a téměř v každé trestní věci dochází k výsledku nějaké osoby. Jedná se o metodu, kterou lze získat právně a kriminalisticky relevantní informace, jež jsou vnímané a uložené ve vědomí člověka, ať už jde o osobu očitého svědka, poškozeného či přímo o osobu samotného pachatele.

Výslech je kriminalisticko-taktická metoda, která si vyžaduje znalost vyslychajícího nejen po stránce teoretické, ale také po stránce praktické, jež je založena právě hlavně na znalostech stránky teoretické. Pouze na základě těchto znalostí může být při jeho provádění dosaženo úspěšného cíle. Proto se v mé práci budu snažit přiblížit podmínky, které vyšetřovatel musí splňovat od samého počátku výsledku až do jeho konce.

V úvodu mé práce se věnuji vymezení pojmu výsledku a výpovědi, kde pojednávám o rozdílu mezi výsledkem v trestním a kriminalistickém pojetí a dále o procesu probíhajícím v lidské mysli směřujícím k podání právně relevantních informací o objasňované skutečnosti. Následně se věnuji jednotlivým druhům výsledku podle procesního postavení vyslychaných s větším zaměřením na osoby svědka a podezřelého (obviněného). Poměrně široce a podrobně se zabývám přípravou a stádií výsledku, neboť kvalita výsledné výpovědi je závislá na kvalitě přípravy výsledku, kdy se o to svou činností velkou měrou zasluhuje vyslychající. Nejen příprava, ale i taktika je velice důležitá. Můžeme o ní říct, že je jádrem samotného výsledku a proto tvoří poměrně velkou část mé práce, neboť správně vybrané taktické postupy představují prostředek, díky kterému je možné získat od vyslychaného pravdivou výpověď. Poté se pouze okrajově věnuji psychologickým aspektům výsledku z důvodu toho, že se psychologickým vztahem vyslychaného a vyslychajícího postupně věnuji v celé mé práci. Jestliže jsem se v úvodních kapitolách věnoval druhům výsledku podle procesního postavení vyslychaných, bylo na místě, abych se věnoval také osobám, které si vyžadují zvláštní pozornost (děti, mladiství, staré osoby apod.), a následně jiným

typům osob, které při výslechu zaujímají speciální postavení (svědek – poškozený, svědek utajený, osoba oznamující trestný čin). Jelikož název mé práce je „Výslech z pohledu trestního práva“, bylo záhodno, abych také výslech přiblížil v souvislosti s trestněprávními úkony, s kterými se při vyšetřování trestných činů běžně setkáváme. V závěrečných kapitolách se věnuji konfrontaci, jako kriminalistické metodě využívané v případě, že výpověď jednoho vyslýchaného je v závažných okolnostech v rozporu s výpovědí druhého vyslýchaného. V závěru jsem neopomenul zmínit problematiku dokumentace, kde uvádím její druhy, přípravu, průběh, zásady a ukončení.

Cílem mé práce je vlastními slovy popsat celkový průběh výslechu, přičemž větší pozornost budu věnovat přípravě a taktice výslechu, jakož to nejdůležitějším faktorům ovlivňujících jeho celkový výsledek a dále se budu snažit postupně ve stručnosti poukázat na jednotlivou problematiku související s výslechem tak, aby došlo k jejímu základnímu pochopení a zjištění, co vše proces výslechu a výpovědi obnáší. Jelikož celý proces výslechu a výpovědi s sebou nese velké množství emotivně vypjatých okamžiků, chtěl bych se v průběhu celé práce zabývat vzájemným psychologickým působením všech účastníků v různých etapách výslechu, neboť vnitřní psychický stav vyslýchaného často značně rozhoduje o úspěchu či neúspěchu tohoto důkazního prostředku. Mimo jiné je mým cílem poukázat na rozdíly mezi jednotlivými druhy výslechu podle procesního postavení vyslýchaných, včetně zvláštností některých jeho druhů a přes konfrontaci a dokumentaci dospět ke zdárnému konci. V závěru bych chtěl přiložit přílohy v podobě protokolů různého druhu, kde mým cílem bude poukázat na jejich rozdíly především po stránce formální, čímž mám na mysli to, že protokoly o výslechu podezřelého, obviněného a svědka se navzájem liší.

Při zpracování této diplomové práce jsem vycházel ze starších (60. – 90. léta) a ze současných (20. léta - doposud) právnických učebnic a to nejen z oboru trestního práva, ale také z oboru kriminalistiky, ve kterých je výslech popsán přece jenom detailněji, neboť kriminalisté s výslechem, vzhledem k povaze své specializace, mají nepopíratelně více zkušeností. Jelikož název mé práce zní „Výslech z pohledu trestního práva“, bylo na místě, abych v průběhu své práce použil odkazy nejenom na trestní řád, ale např. při výslechu dětí, i na zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

2. Výslech a výpověď – pojem, význam

2.1. Pojem výslechu a výpovědi a jejich význam

„Předmětem trestního řízení rozumíme ty skutečnosti, jimiž se musejí zabývat orgány činné v trestním řízení při vyřizování jednotlivé trestní záležitosti.“¹ Tak předmět trestního řízení definují ve své publikaci „Kurs trestního práva“ z roku 2007 Jan Musil, Vladimír Kratochvíl, Pavel Šámal a kol. Předmět je třeba určovat v každé jednotlivě trestní věci, neboť je zde požadavek, aby se orgány činné v trestním řízení zabývali pouze činnostmi, které jsou z trestněprávního hlediska podstatné pro dosažení účelu trestního řízení. Mezi tyto činnosti nepochybně patří zjišťování, zda se určitý skutek stal, zda uvedený skutek je trestným činem, kdo jej spáchal, jaké okolnosti pachatele ke skutku vedly nebo umožnily jeho spáchání a jaký trest nebo ochranné opatření lze v konkrétním případě uložit. Orgány činné v trestním řízení mají povinnost *opatřovat důkazy a další informace, které svědčí ve prospěch i v neprospěch obviněného.*²

Informace o daném skutku se orgány činné v trestném řízení snaží získat především prostřednictvím důkazních prostředků. Důkazní prostředek je prostředek, který při dokazování orgán činný v trestním řízení použije k poznání objasňované skutečnosti. V mé diplomové práci se budu věnovat jednomu z nich.

O výslechu můžeme mluvit v několika pojetích:

- J. Musil a kol. rozeznává dvojí pojetí výslechu. „Trestní řád obsahuje trestněprávní pravidla výslechu, zatímco taktické a organizační otázky jsou předmětem zkoumání kriminalistiky, kde je výslech považován za jednu z kriminalistických metod, kterou se formou výpovědi získávají kriminalisticky a právně relevantní informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob.“³ Můžeme tedy o

¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. Přpracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 7

² NĚMEC M. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti, 1. Vydání, Praha: Policejní akademie ČR, 2003, s. 38

³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. Přpracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 417

výslechu hovořit jak v pojetí kriminalistickém, tak v pojetí trestního práva.

- J. Spurný ve své publikaci „Psychologie výslechu“, na rozdíl od J. Musila, rozeznává trojí pojetí výslechu, když říká, že *na výslech lze nahlížet jako na procesní úkon (z pohledu trestního práva), jako na kriminalistickou metodu (z hlediska kriminalistiky) nebo jako na specifickou formu sociálního styku (z pohledu forenzní psychologie).*⁴

Člověk, který se ať už aktivně nebo pasivně účastní spáchaného trestného činu, je podstatným článkem zkoumání a získávání informací o skutečně proběhnutém ději. Děj se ukládá prostřednictvím vnímavých schopností člověka v jeho tzv. paměťové stopě jako ideálním obrazu objektivní reality, který vznikl a formuloval se v příčinných souvislostech s kriminalisticky významnou událostí, jejíž reprodukci orgány činné v trestním řízení získávají jakýsi obraz toho, co se ve skutečnosti stalo. Reprodukce je jednou ze čtyř schopností, jak vnímané a zapamatované události sdělit světu. Schopnosti reprodukovat získané informace vyšetřujícímu orgánu předchází schopnost kvalitně vnímat objasňované události, schopnost zapamatovat vnímané události, schopnost správně promyslet a následně reprodukovat to, co si člověk zrovna myslí. Podstatou tedy je, aby řeč odpovídala myšlenkám.

Vnímání

Jak již jsem se zmínil, informace o objasňované události (např. o trestním činu) a o jejích jednotlivých elementech, se ukládají v paměťových stopách. Ta vzniká právě vnímáním určité události. Vnímání můžeme charakterizovat *jako proces subjektivního obrazu reálné události, okolnosti, děje a souvislosti s lidským vědomím.*⁵ Z praxe je známo, že lidé svými smyslovými orgány vnímané informace zachycují reálně, ale reprodukovány mohou být rozdílně. Schopnost vnímat je ovlivněna několika faktory. Nejen záměrností vnímání, ale vnímací schopnost může být ovlivněna i *okolním světem, profesní zaměřeností, osobním vztahem k objektu vnímání, věkem vnímající osoby, jejím psychickým či fyzickým stavem, patologickými změnami (krátkozrakost, nedoslýchavost) a*

⁴ SPURNÝ, J. Psychologie výslechu, Praha: Nakladatelství Portál, s.r.o., 2003, s. 13

⁵ CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 161

v neposlední řadě i dobou, ve které vnímáme (noční nebo denní doba, povětrnostní vlivy apod.).⁶ Tyto faktory pak ovlivňují naše myšlení, které může vést na jedné straně k potvrzení pravdivosti vnímání, ale na straně druhé k chybnému posouzení, čímž může dojít ke zkreslení skutečnosti ve vědomí a tedy následně i k chybné reprodukci.

Problém nastává u dětí, které pro svůj nízký věk, mentální a rozumovou nevypěstlost mají nízkou schopnost rozpoznat význam vnímaných událostí a naopak disponují schopností vnímanou událost „přetvářet do svého světa“. S tímto souvisí pojem konfabulace, což znamená, že dítě je schopno jak vnímat, tak především reprodukovat danou situaci, podle přání dospělého. Rozdíl mezi vnímáním dospělého člověka a vnímáním dítěte, na který se snažím upozornit, spočívá v tom, že dospělí vnímají spíše podstatné okolnosti události, kdežto děti vnímají většinou jen některé útržky z vnímané události, což je dáno jejich dětskými zájmy. Výše uvedené důvody měly vliv na vážnost výpovědí dětí, ale v dnešní době má dětská výpověď stejnou váhu, jako výpověď dospělého, tzn., že dítě je vnímáno jako rovnocenný svědek. Na základě tohoto tvrzení můžeme říci, že se dětská výpověď stává v trestním řízení, zejména u mravnostních a některých násilných deliktů, stále častěji rozhodujícím důkazním prostředkem.

Zapamatování

Aby si např. svědek či poškozený vybavil objasňovanou událost a byl schopen jí co nejpřesněji reprodukovat, je zapotřebí, aby si jí dostatečně zapamatoval. Jedná se o druhou složku formování výpovědi. Lidská paměť je v tomto velmi nevyzpytatelná, protože nepodstatné vjemy vylučuje, kdežto podstatné jsou do paměti ukládány. Není ale tomu tak pokaždé. Nevýhodou je, že *jen část takto vyselektovaných vjemů je v naší paměti ukládána dlouhodobě nebo trvale.*⁷ Ovšem ne všechny vjemy jsou zapomenuty, neboť některé se ukládají do tzv. latentního vědomí, což znamená, že je možné si je na základě podnětu z reálného vjemu později vybavit. Z pořekadla „opakování je matka moudrosti“ víme, že čím více si určité věci opakujeme či někomu vyprávíme, tím více si je

⁶ CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. s. 161

⁷ CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. s. 162

do budoucna zapamatujeme. To platí i zde. Může se tak stát při vyprávění inkriminované události druhé osobě, čímž dochází k opakování a mnohdy se stává, že dojde k vybavení si i dalších důležitých okolností. Ovšem ne vždy je opakování ku prospěchu. Nastávají i případy, že při neustálém opakování dojde k fantazijnímu doplňování vjemu, který je pak vydán za vjem faktický, a tím dochází ke zkreslování situace, což může to mít negativní dopad na výsledek celé výpovědi. S tímto souvisí i čas, který je nepřítelem uchování vzpomínek. U svědka je kvalita výpovědi závislá na její bezprostřednosti po vnímané události. Velký vliv na zapamatování hrají i emoce.

Myšlení

Myšlení je další ze schopností, které je třeba k dosažení správného vysvětlení toho, co si vyslýchaný zapamatoval. Tato schopnost se projevuje prostřednictvím tzv. myšlenkových operací neboli metod formálního logického myšlení, mezi které řadíme analýzu, syntézu, porovnávání, abstrakci, analogii a zevšeobecnování. „Při hodnocení myšlení si všímáme jeho dynamické složky (rychlost, rovnoměrnost), formální stránky (souvinnost, plynulost, výpravnost) a obsahové složky (převažující téma, přiměřenost realitě).“⁸ Myšlení se mezi tyto schopnosti řadí proto, že jeho prostřednictvím si vyslýchaná osoba dokáže převést zapamatované události do verbální podoby tak, aby vůle něco sdělit odpovídala události skutečně sdělené.

Reprodukce

Jinými slovy vybavená vzpomínka. Reprodukce je v hierarchii schopností potřebných pro výpověď na čtvrtém místě. Jedná se o vyvolanou vzpomínku či aktualizovanou informaci vyvolanou z paměti o objasňované skutečnosti, která je mnohdy ovlivněna pozitivně nebo negativně samotným vyslychajícím. Není úplnou kopií původně vnímané události, *liši se kvantitativními a kvalitativními změnami způsobenými procesem vzpomínání.*⁹ Velký vliv při reprodukci hrají zájmy, zkušenosti, rozumová vyspělost vyslychaného (především u dětí), dále překrývání s jinými zážitky, vlastní fantazií i procesem zapomínání. Velice

⁸ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 102

⁹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 103

podstatnou roli při výslechu hraje vyslychající a jím zvolený postup, na kterém záleží, jak se vyslychaná osoba bude momentálně cítit, zda bude pod stresem, anebo naopak, zda se bude cítit bezpečně a bez jakéhokoliv stresu. Důležitou roli mají mimo jiné i emoce, samotná osobnost a *výrazové prostředky vyslychané osoby (ale i vyslychajícího)*, tj. *dostatečná slovní zásoba, schopnost srozumitelně vypovídat (a klást srozumitelně otázky)*, tzv. *sémantický aspekt výpovědi*.¹⁰ Tyto faktory mají velký vliv na věrohodnost a objektivnost výpovědi, a to především u dětí jako svědků události nebo dokonce obětí závažného trestného činu. S troškou nadsázky lze tuto situaci přirovnat k samotné zkoušce na vysoké škole, kde stres a emoce hrají důležitou roli při vybavování učiva. Člověk si kolikrát, pod vlivem silného rozrušení, nemůže vzpomenout ani na věci, na které by si za normálních okolností bez jakéhokoliv sebemenšího problému vzpomněl (případy výslechů konaných bezprostředně po události, např. oběti znásilnění, přepadení, dopravní nehody apod.).

2.2. Výslech v pojetí trestního práva

Výslech je z trestněprávního hlediska považován za jeden z nejdůležitějších a nejčastěji využívaných důkazních prostředků. Jeho prostřednictvím lze získávat informace o tom, co se ve skutečnosti stalo. Informace jsou získávány nejčastěji z výpovědi obviněného a svědka (včetně svědka-poškozeného), která je považována nejen za produkt výslechu, ale i za samotný důkazní prostředek.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“), v platném znění, se výslechem zabývá především v hlavě páté. Výslech obviněného je upraven v ustanoveních § 90 až 95 trestního řádu (dále jen „tr. řád“), která se přiměřeně uplatňují, dle § 179b odst. 3 tr. řádu, ve zkráceném řízení. V § 76 tr. řádu jsou upraveny podmínky pro výslech osoby zadržené, která je podezřelá ze spáchání trestného činu. Speciální úpravu si svou povahou ve stádiu hlavního líčení vysloužil výslech obžalovaného, který je upraven ustanoveními § 207 – 208 tr. řádu. V hlavě páté je kromě výslechu obviněného upraven i výslech svědka, kterému náleží ustanovení § 97 - 104 tr. řádu. Institut

¹⁰ CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. s. 162

výslechu není omezen jen na výslech obviněného a svědka, nýbrž podle § 108 tr. řádu, lze vyslýchat taktéž znalce.

2.3. Výslech v kriminalistickém pojetí

Kriminalistické pojetí výslechu se na rozdíl od trestněprávního pojetí zabývá jeho faktickou stránkou. Konkrétně to znamená, že výslech spadá do podoboru kriminalistiky, kterým je kriminalistická taktika.

„Kriminalistická taktika je neoddělitelnou součástí kriminalistiky a svými metodami zkoumá především paměťové kriminalistické stopy, v systému kriminalistiky má své pevné místo a rovnocenné postavení vedle kriminalistické techniky (pozn. Kriminalistická technika zkoumá materiální kriminalistické stopy).“¹¹

Výslech patří, vedle např. plánování procesu odhalování, objasňování a vyšetřování trestných činů, rekognice apod., mezi kriminalisticko-taktické metody a je považován obecně za nejrozšířenější metodu kriminalistické praxe. V praxi se vyskytují případy, kdy je výslech při absenci dalších důkazních materiálů jediným prostředkem, jak lze zítřa informace týkající se trestného činu.

Při získávání informací z tohoto důkazního prostředku musí být postupováno v souladu se zákonem, jinak by takto získaný důkaz nemohl být brán jako právně relevantní. *Výpověď vyslýchaných osob se podrobně v písemné formě protokoluje, příp. se zaznamenává pomocí technických prostředků (např. videozáznamu, audiozáznamu, použití výpočetní techniky atd.).*¹²

¹¹ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 10

¹² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. Přepřacované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 417

3. Druhy výslechu

V dnešním světě, ale i po celá staletí či tisíciletí, je páchání trestných činů běžně vídanou smutnou záležitostí. Bavíme-li se o výslechu, jako o nejrozšířenějším a nejdůležitějším důkazním prostředku, je zapotřebí si také říci, jaké druhy výslechu rozeznáváme.

Druhy výslechu můžeme rozdělit na dvě skupiny

- 1) Podle procesního postavení vyslýchaných osob na výslech:
 - a) podezřelého (§ 76 tr. řádu),
 - b) obviněného (§ 90 - 95 tr. řádu),
 - c) obžalovaného (§ 207 – 208 tr. řádu),
 - d) svědka (§ 97 - 104 tr. řádu),
 - e) svědka – poškozeného (viz kapitola č. 8 této práce), (§ 43 a 47 tr. řádu),
 - f) svědka – utajeného (viz kapitola č. 8 této práce), (§ 55 odst. 2 tr. řádu),
 - g) znalce (§ 108 tr. řádu).

- 2) Podle osobnostních zvláštností na výslech (viz kapitola č. 7 této práce):
 - a) dětí a mladistvých,
 - b) starých osob,
 - c) nemocných, zraněných a umírajících.
 - d) osob defektních.

V této kapitole se věnuji druhům výslechů podle procesního postavení vyslýchaných osob.

3.1. Výslech podezřelého (obviněného)

V § 32 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění, je obviněný definován takto: „Toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno

trestní stíhání.“¹³ Z uvedeného můžeme odvodit, že jeho pozice se mění paralelně s procesní situací, ve které se nachází. Mimo stádií podezřelého a obviněného rozlišujeme ještě stádium obžalovaného. Obžalovaným se obviněný stane, pakliže proti němu byla podána obžaloba a bylo zahájeno hlavní líčení. Podezřelý, resp. obviněný, může sám nejlépe popsat všechny okolnosti, které s trestným činem souvisí od počátku konání přes jeho průběh až do jeho dokončení. Je to jediná osoba, která může o dané situaci podat nejpodrobnější informace, pokud stíhaný trestný čin opravdu spáchala.

Složitost vyšetřování prostřednictvím výslechu závisí v první řadě na ochotě spolupráce podezřelého, resp. obviněného, a to především na tom, zda se dozná, zda uvede pravdivé informace, či zda zavede vyšetřovatele na tzv. „falešnou stopu“ (tzn., zda bude lhát či nikoli). Odmítá-li pachatel doznání, znamená to pro vyšetřující orgán zvýšenou námahu, neboť okolnosti, kterými je možno pachatele usvědčit, získá až během samotného vyšetřovacího procesu.

Podstatným úkolem orgánů činných v trestním řízení je prověřit a důkladně prozkoumat jakoukoliv výpověď podezřelého, resp. obviněného (dále jen obviněného) a srovnat jí s dosud získanými poznatky a to tak, aby bylo možno co nejnadhěji a nejrychleji dosáhnout cíle vyšetřování. Ať už se pachatel dozná úplně či částečně, nic to tedy nemění na povinnosti vyšetřovatelů důkladně prověřit tvrzené skutečnosti a podložit je nejenom přímými, ale i nepřímými důkazy. Za důkazy lze považovat např. svědeckou výpověď, výpověď podezřelého, daktyloskopické stopy nalezené na místě činu, nebo jiné věčné předměty. Ve chvíli, kdy je doznání pachatele podloženo důkazy, nemá případné odvolání doznání, či jeho změna, žádný zásadní význam pro další posuzování.

Dle § 91 odst. 2 tr. řádu se v případě více obviněných postupuje tak, že je výslech veden odděleně od ostatních obviněných.

Výslech osoby obviněné z trestného činu můžeme dle pravdomluvnosti rozdělit do několika skupin:

- výslech osoby obviněné mluvící pravdu,
- výslech osoby obviněné nemluvící pravdu,

¹³ Viz. § 32 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

- výslech osoby obviněné nepravdivě obviňující sebe,
- výslech osoby obviněné nepravdivě obviňující jiné osoby,
- výslech osoby obviněné, která nechce vypovídat.

a) Výslech osoby obviněné mluvící pravdu

Výslech osoby obviněné mluvící pravdu je klasickým druhem výslechu, kdy si obviněný uvědomuje, že při svém jednání pochybil, svého činu lituje, je ochoten orgánu činnému v trestním řízení poskytnout součinnost a pomoci tak k objasnění vyšetřující skutečnost. Tato situace si vyžaduje zvolit takovou taktiku, kdy se obviněný nechá o dané skutečnosti plynule hovořit, čímž vyšetřující orgán dosáhne většinou úplné výpovědi, resp. doznání. Vezeme-li to částečně z psychologického hlediska, je třeba si uvědomit, že obviněný vlastně neví, co se vyšetřující orgán již dozvěděl a při své výpovědi nabývá dojmu, že to, o čem vypráví, již vyšetřující orgán ví.

b) Výslech osoby obviněné nemluvící pravdu

Jedná se asi o nejsložitější druh výslechu vůbec. Cílem obviněného je se prostřednictvím lživých informací poskytujících orgánu činnému v trestním řízení zprostit obvinění, zmást vyslychajícího a zavést celé vyšetřování na „falešnou stopu“. To, zda se obviněnému jeho záměr podaří či nikoli, závisí zcela logicky na připravenosti vyslychajícího, jehož úkolem je být na výslech řádně připraven (plán výslechu, různé varianty sestav otázek, pořadí jejich kladení, shromáždění důkazů a příprava situací, ve kterých budou dané důkazy obviněnému předloženy k vyjádření). Jestliže vyslychající nepodcení ani jednu ze zmíněných částí přípravy výslechu, pak by měl bez problému odhalit, co z informací poskytnutých obviněným je pravda a co lež. Zjistí-li, že obviněný lhal, je povinen ho na to ihned upozornit, a dát mu najevo, že o lživé výpovědi ví. Pokud to na pravdivost výpovědi obviněného nemá žádný vliv, zvolí vyslychající jinou taktiku spočívající v zavedení vyslychaného do nejmenších detailů objasňované skutečnosti, kde se lživé pasáže projeví. Ne vždy je takto zvolená taktika nejefektivnější. V některých případech je lepší neupozorňovat obviněného na to, že o jeho lživé výpovědi vyšetřující ví. Taková výpověď se zaprotokoluje a teprve poté je možné ho prostřednictvím důkazů usvědčovat.

c) Výslech osoby obviněné nepravdivě obviňující sebe

Tento způsob obhajoby není v praxi až tolik častý. Jedná se o případy, kdy si obviněný snaží opatřit alibi tvrzením, že v uvedený čas při páčání vyšetřovaného trestného činu byl na jiném místě, kde např. páchal jiný trestný čin, ovšem nikoli takto závažný. Obviněným nastolená taktika má většinou úspěch při prvním výslechu, neboť vyslychající ve většině případů nabude dojmu, že obviněný není skutečným pachatelem, protože nezná podrobnosti o vyšetřovaném trestném činu.

Znovu se vlastně jedná o pokus, jak přivést vyšetřovatele na „falešnou stopu“, nebo aspoň oddálit nalezení pravdy, neboť orgány činné v trestním řízení mají povinnost tvrzené skutečnosti dostatečně prověřit a vinu mu dokázat.

d) Výslech osoby obviněné nepravdivě obviňující jiné osoby

Výslech osoby obviněné nepravdivě obviňující jiné, je v dnešní době celkem častým jevem. Vychází to z lidského alibismu a nepoctivosti. Řada obviněných se tak snaží svést vinu někoho jiného a sebe tím „očistit“. Největší výskyt těchto intrik můžeme najít u trestných činů spáchaných ve formě spolupachatelství, kdy se jeden snaží svalit veškerou vinu na druhého, či na ostatní z případné organizované zločinecké skupiny.

Je zde ovšem jeden problém, který si obvinění neuvědomují. Tím jsou informace, které poskytují vyslychajícímu, neboť se nekryjí s informacemi ostatních spoluobviněných, ani s ostatními důkazy týkajícími se dané věci, což je důvod, proč takto obviněného lze poměrně snadno usvědčit.

e) Výslech osoby obviněné, která nechce vypovídat

Zde obviněný zcela jasně využívá svého zákonného práva nevypovídat. Může se tak stát již od samého počátku výslechu nebo až poté, co nabude přesvědčení nevypovídat, ať už po sdělení obvinění, nebo v průběhu samotného výslechu. Pak je povinností vyslychajícího obviněnému vysvětlit, že jeho rozhodnutí je sice dle § 33 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu v souladu se zákonem, ale pro něj nevýhodné.

Osoby obviněné můžeme rozdělit dle jejich trestní minulosti, která se pak odráží ve způsobu výslechu a postupu vyslychajících. Dle trestní minulosti dělíme obviněné na:

- osoby dosud netrestané,
- osoby v minulosti již trestané,
- recidivisty.

a) Osoby dosud netrestané

Jedná se o skupinu osob, které nebyly dosud trestány, osoby bezúhonné, osoby s citem pro spravedlnost, osoby s dostatečným právním vědomím a se zájmem pro objasnění věci. Vzhledem k uvedeným vlastnostem by výslech měl být proveden bez jakýchkoliv problémů, neboť taková osoba by měla mít před vyslychajícím dostatečný respekt, měla by se chovat slušně, neměla by lhát či jinak mařit vyšetřování. To by konec konců mělo vyplynout i z její nezkušenosti při jednání s policejním orgánem a naopak policejní orgán by měl vzhledem ke svým zkušenostem z jednání s takovými osobami, této situace při výslechu vhodně využít.

b) Osoby v minulosti již trestané

Na rozdíl od předchozí skupiny osob, které s výslechem a jednáním s policejním orgánem nemají takřka žádné zkušenosti, mají osoby, které již v minulosti trestány byly, zkušenosti více méně dost. Z toho je při výslechu třeba vycházet. I zde můžeme rozdělit osoby na dvě skupiny. Jednou skupinou jsou osoby, které k vyslychanému, který se jim osvědčil již v minulosti, důvěru mít budou a v řadě případů jim spolupráci poskytnou. Naopak, pokud byl výslech v minulosti veden vyslychajícím nekorektně, s velkou pravděpodobností se to podepíše na vztahu této osoby k dalším výslechům a to tím, že odmítne spolupracovat a vypovídat.¹⁴

¹⁴ NĚMEC M. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti, 1. Vydání, Praha: Vydavatel Policejní akademie ČR, 2003, s. 18

c) Recidivisté

Recidivista je osoba, která opakovaně páchá trestnou činnost, pro kterou byla v minulosti již vyslýchána či odsouzena. Lze tedy dovést, že výslech takovýchto osob není jednoduchý. Ba naopak si vyžaduje pečlivou přípravu a je značně problémový. Vyslýchající ve své přípravě vychází ze záznamů o předchozích výsleších, kdy zjišťuje, zda vyslýchaný doznává trestnou činnost či ne, zda jí doznává až po předložení konkrétních důkazů během výslechu, nebo zda jí od samého začátku až do konce popírá, i když je dokázána, apod. Dále je třeba si zjistit, o jakou osobu se jedná po mentální stránce, tzn., zda se jedná o osobu násilnickou, agresivní, či o osobu psychicky narušenou a na základě toho rozhodnout o přítomnosti další osoby (policistu, policejního psychologa či jiného specialistu) pro případ hrozícího nebezpečí.

3.2. Výslech obžalovaného

Obžalovaným se obviněný stává v okamžiku, kdy proti němu byla podána obžaloba. Výslech obžalovaného je tedy dalším stádiem v trestním řízení, které navazuje na výslech obviněného. V našem právním řádu je upraven v ustanoveních § 207 - 208 tr. řádu a spočívá v tom, že se obžalovaný po přednesení obžaloby vyjadřuje k otázkám položených mu předsedou senátu. Tyto otázky musí vycházet z obsahu obžaloby, příp., byl-li uplatněn nárok na náhradu škody, též z obsahu tohoto nároku.

V hlavním líčení se lze někdy spokojit pouze s přečtením dřívější výpovědi obžalovaného. Podmínkou je buď nepřítomnost obžalovaného, odepření výpovědi obžalovaným, anebo jde-li o případ, kdy *se objeví podstatné rozpory mezi jeho dřívější výpovědí a jeho údaji při hlavním líčení a byl-li výslech proveden po sdělení obvinění způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona.*¹⁵

¹⁵ Viz. § 207 odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

3.3. Výslech svědka

Svědék je osoba, jejíž výpověď můžeme zařadit ze všech druhů výpovědí nejvýše, neboť jeho povinností je při výpovědi poskytnout pouze pravdivé, svými smysly zachycené události důležité pro trestní řízení k objasnění spáchaného trestného činu, k zajištění pachatele a současně dát podklady k jeho usvědčení a následně pak k jeho odsouzení. Osobám svědků se nekladou meze, *mohou jimi být naši i cizí státní občané, osoby nezletilé, zejména i děti, osoby s vadami fyzickými nebo psychickými, ať rázu přechodného nebo trvalého, osoby příbuzné nebo v poměru obdobném a také poškozený.*¹⁶

Aby člověk mohl být předvolán jako svědek, musí být splněny určité předpoklady spočívající v tom, že:

- a) všechny smysly (zrak, sluch atd.), kterými svědek vnímal rozhodné skutečnosti, jsou v pořádku,
- b) všechny podmínky pro pozorování a vnímání rozhodných skutečností byly dosti příznivé, čili že měl takové postavení, ze kterého mohl veškeré skutečnosti bez problému pozorovat, tzn. dostatek světla, klidu apod., aby mohl vše zřetelně slyšet,
- c) charakter a inteligence svědka jsou na tolik rozvinuté a svědek je natolik uvědomělý, aby pozorované skutečnosti mohl správně vnímat a chápat, sám si je vyhodnotit, zapamatovat a posléze správně reprodukovat tak, jak je opravdu vnímal a aby jeho hodnocení neovlivnilo svědkovo představy. Platí to především o názorech ostatních lidí k objasňované skutečnosti, se kterými se svědek baví či o davové psychóze atd., které by mohly negativně ovlivnit pozdější výpověď a nasměrovat tak svědka k vypovídání, ač neúmyslné, nepravdy,
- d) je člověk schopen správně vyjádřit pozorované jevy slovy. S tímto mívají lidé často problémy a tak úkolem vyšetřujícího orgánu je svědkovi přiměřeně pomoci. Ne tak, aby ovlivnil svými myšlenkami myšlenky svědka a v protokolu se objevilo to, co ve skutečnosti řekl vyšetřující, ale

¹⁶ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T., KLOUČKOVÁ, SMANDÁK, V., PÚRY, F., REPÍK, B., RŮŽEK, A. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 335

tak, aby nasměroval svědka ke srozumitelnému podání zpozorované reality.

Vyslýchány jsou jak osoby, které přímo vyšetřované události pozorovaly, tzv. přímí svědci, tak i osoby, které sice svými smysly události nezpozorovaly, ale doslechly se o ní třeba od někoho jiného. Není na místě, aby osoby, co se o události pouze doslechly, byly nerozvázně vylučovány, neboť mohou svojí výpovědí identifikovat svědka přímého a mohou tak i přispět k objasnění trestného činu samého.

I zde, stejně jako u obviněného, se provádí výslech svědka bez účasti svědků ostatních. Účelem je zamezení ovlivnitelnosti výpovědi svědka předchozího.

Jak již jsem se zmínil, svědek má povinnost vypovídat pouze pravdu pod sankcí určitých trestních následků za křivou výpověď. Z toho pohledu můžeme svědky rozdělit na:

- svědky mluvící pravdu,
- svědky pravdu nemluvící,
- svědky mýlící se.

a) Svědék mluvící pravdu

Výslech pravdomluvného svědka je za normálních okolností výsledkem bezproblémovým, neboť se jedná o svědka, který poskytuje součinnost dobrovolně, je ochoten vypovídat, záměrně neuhýbá od tématu, nebrání se výpovědi a vypovídá pravdu. Tento idealismus je ale také ovlivněn řadou faktorů, jako jsou připravenost vyslychajícího, místo výslechu, momentálně panující atmosféra a osobnost vyslychaného.

b) Svědék pravdu nemluvící

Výslech svědka, který vyslychajícímu zatajuje či poskytuje úmyslně nepravdivé informace je velice obtížný, a je tedy třeba, aby ho prováděla dostatečně zkušená osoba. Ze známé fráze „jsme jen lidé“, lze vyvodit, že člověk může být při své výpovědi ovlivněn např. emocemi, závistí, škodolibostí, mstou,

ale i přátelstvím, soucitem, láskou atd. Říkáme tomu, že může jít o zájem na věci. Zájem na věci může být hmotný, mezi nějž patří např. ziskuchtivost či naděje na hmotný prospěch vyplývající z výsledku výslechu apod., nebo nějaký jiný zájem, jako jsou msta, zášť, přátelství, soucit a další.

Nevyužije-li svědek svého práva odepřít výpověď z obavy před vystavením se nebezpečí trestního stíhání a domnívá-li se, že by mohl být obviněn jako spolupachatel, je především třeba, aby záměr křivé výpovědi zjistil vyslychající ještě dříve, než dojde k jejímu zaprotokolování. Pak by totiž došlo k tomu, že vyslychaný pod strachem prozrazení ve křivé výpovědi setrvá. Povinností vyslychajícího je okamžitě upozornit vyslychaného, že zjevně nemluví pravdu a poučit ho o trestních následcích takto provedené nepravdivé výpovědi.

Neblahý vliv na úmyslné poskytování nepravdivých informací při výslechu může dojít i tlakem na svědka či třeba strachem z následků. „Zde jde nejen o svádění ke křivé výpovědi v pravém slova smyslu, ale může se uplatnit i jeho eventuální strach před veřejným míněním, kdyby svědkova výpověď i nepřímo nějak snížila jeho vážnost (na příklad svědek projevil v blízkosti trestného činu zbabělost).“¹⁷ Podobně tomu může být v případě, kdy se svědek obává, že vzhledem k přesvědčení veřejného mínění mu veřejnost při jeho výpovědi neuvěří. Dle mého názoru je v praxi nejběžnějším důvodem křivé výpovědi strach z pomsty ze strany osoby (či ze strany osob jemu blízkých), proti které svědek svědčí,

c) Svědék mýlící se

Výslech mýlícího se svědka souvisí především s lidskou pamětí. Aby svědčící osoba byla schopna vůbec podat svědeckví o zkoumané události, musí si tu událost zapamatovat. Zapamatování je vedle vnímání, myšlení a schopnosti reprodukce jednou ze schopností, která je nezbytná k dosažení cíle. Jak již jsem se zmínil výše, na zapamatování inkriminované situace či události působí mnoho faktorů. Svědčící osoba je sice ochotna vypovídat pravdu, ale z nějakého důvodu pravdu nevypovídá (mýlí se). Nejdůležitějším faktorem zapamatování je čas. Lidé

¹⁷ NĚMEC, B., Základy kriminalistiky, Praha: Naše vojsko, vydalo Ministerstvo vnitra, hlavní správa veřejné bezpečnosti, 1954, s. 317

během času zapomínají, míchají různé vzpomínky dohromady a právě to vede k omylům.

Z toho důvodu je výslech mýlícího se svědka velice náročný. Vyslýchající musí být natolik zkušený, aby si uvědomil, že kárání vyslýchaného nikam nevede. Ba naopak, měl by se mu snažit vhodně pomoci, aby si vybavil vyšetřovanou událost včetně jejích detailů. Může k tomuto účelu použít několik pomůcek – fotografie, telefonní seznam a další. Důležité je, aby na něj nenaléhal a umožnil mu vypovídat v klidu, pomalu, bez stresu, aby si snažil vzpomenout, uspořádat události ve své mysli dle časového harmonogramu a byl schopen si takto sestavit pravdivý obraz o tom, čeho byl přesně svědkem. Dalšími možnými faktory mohou být též zájmy, smýšlení, city apod., působící na jeho představy a duševní proces.

3.3.1. Práva a povinnosti svědka

Svědék je povinen se na předvolání dostavit a je na něj apelováno, aby mluvil pravdu a vyhnul se křivé výpovědi, díky které by se mohl vystavit nebezpečí trestního stíhání. Poruší-li předvolaný povinnost se na řádné předvolání dostavit a dostatečně se neomluví, může být svědek předveden a je možno mu uložit pokutu až do výše 50.000,- Kč, o čemž musí být dříve poučen.

Existují také okolnosti, za kterých, nebo ohledně jakých, zákon výslech zakazuje. Mezi ně patří např. utajované informace chráněné zákonem, které je povinen držet v tajnosti (pokud v tom není příslušným orgánem zproštěn), dále nesmí být vyslýchán, pokud by hrozilo porušení státem uznané nebo uložené povinnosti mlčenlivosti apod. Zákaz se ovšem nevztahuje na výpověď týkající se trestného činu, kdy podle trestního zákona má každá osoba oznamovací povinnost. „Rovněž se nevztahuje na svědeckou výpověď o utajovaných informacích klasifikovaných ve zvláštním zákoně stupněm utajení *Důvěrné* nebo *Vyhrazené*.“¹⁸

Svědék má však také možnost odepřít výpověď. Může tak učinit zejména příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, partner, manžel a druh, mimo to také tehdy, pokud by výpovědí mohl způsobit

¹⁸ Viz. § 99 odst. 3 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

nebezpečí trestního stíhání sobě, tak i některé z osob výše uvedených včetně jiných osob v rodinném či příbuzenském poměru.

Vyjma výše zmíněných kategorií známe ještě 2 další kategorie osob, které na základě výsad a imunit buď není možné vyslýchat vůbec anebo pouze omezeně:

- 1) Osoby požívající výsady a imunity podle § 10 odst. 1 tr. řádu, nebo podle mezinárodního práva, kdy takové osoby nejsou dokonce ani povinny se na základně předvolání k výsledku dostavit, ale mohou se jej zúčastnit dobrovolně.
- 2) Poslanci, senátoři dle čl. 28 Ústavy ČR a soudci Ústavního soudu dle čl. 86 odst. 3 Ústavy ČR, kdy *takové osoby mají právo odepřít svědectví jen o skutečnostech, které se dozvěděly v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, když přestaly vykonávat tuto funkci.*¹⁹ Takové právo ovšem využít nemusejí.

3.4. Výslech znalce

Trestní řád se znalci zabývá v § 105 - 111. Znalec je osoba, jež disponuje speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi z určitého odvětví, je odlišná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení a jejím úkolem je, aby na základně svých odborných znalostí a vědomostí přispěla k objasnění skutečností relevantních pro zjištění skutkového stavu. Osoby znalců rozeznáváme v souvislosti s obory, v jakých se specializují – např. zdravotnictví, psychologie, chemie, stavebnictví, kriminalistiky, která sama o sobě zahrnuje další podobory, jako jsou balistika, daktyloskopie, mechanoskopie, písmoznalectví, apod.

Ustanovení znalce je upraveno zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích a vyhláškou č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Znalce mohou vykonávat osoby, které jsou zapsané v seznamu znalců, vědecké ústavy či jiná specializovaná pracoviště na znaleckou činnost, vysoké školy a vědecké instituce. Dále pak je možno požadovat vyhotovení znaleckých posudků

¹⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. Přepřacované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 433

od znalců, kteří do seznamu znalců zapsáni nejsou, jsou přibírání ad hoc, za podmíněk, že:

- a) není pro některý obor znalec do seznamu zapsán,
- b) nemůže-li znalec zapsaný do seznamu úkon provést,
- c) jestliže by provedení úkonu znalcem zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.²⁰

K tomu, aby takový znalec mohl vyhotovit znalecký posudek, musí složit slib do rukou orgánu, který jej ustanovil. Vzhledem k ustanovení § 25 zák. č. 36/1947 Sb., o znalcích a tlumočnících, *je patrně třeba při ustanovování osoby, která není zapsána v seznamu znalců, užít přiměřeně též ustanovení § 4 odst. 1 tohoto zákona, o osobních předpokladech k výkonu znalecké činnosti (tzn. státní občanství, odborné znalosti, osobní vlastnosti apod.).*²¹ Znalci, zapsaní do seznamu znalců, jsou jmenováni ministrem spravedlnosti, popř. předsedou krajského soudu, který ovšem k jejich jmenování potřebuje od ministra spravedlnosti pověření.

3.4.1. Provádění důkazu znalcem

Znalec se k provedení důkazu podobně jako svědek předvolává. V předvolání musí být poučen, jaké následky hrozí, pokud by se bez dostatečné omluvy nedostavil. Oproti svědkům je tu rozdíl spočívající v tom, že znalec nemůže být předveden, ale za to mu může být, stejně jako svědkovi, uložena pořádková pokuta. Kromě poučení o následcích nedostavení se, musí být poučen i o povinnosti oznámit skutečnosti, pro kterou by mohl být vyloučen či která mu brání vykonávat jeho funkci.

Důkazním prostředkem, v podání znalce, je znalecký posudek, který vypracovává osobně na základě svých odborných znalostí ke konkrétní vyšetřované skutečnosti a nikoliv k posuzování otázek právních. Úkolem posudku

²⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T., KLOUČKOVÁ, SMANDÁK, V., PÚRY, F., REPÍK, B., RŮŽEK, A. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 353

²¹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T., KLOUČKOVÁ, SMANDÁK, V., PÚRY, F., REPÍK, B., RŮŽEK, A. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 353

je tedy objasnit orgánům činným trestním řízení skutečnosti důležité pro rozhodnutí, např. vyšetření duševního stavu obviněného (znalec musí být z oboru psychiatrie), prohlídka mrtvolý a její pitva (dva znalci a ani jeden z nich nesmí být jeho ošetřující lékař před jeho smrtí) či může jít o vyšetření duševního stavu mladistvého obviněného (dva znalci – obor zdravotnictví a z dětské psychiatrie).

Znalcovu činnosti lze rozdělit do dvou částí. První je příprava posudku a druhou pak jeho samotné vypracování. Příprava posudku spočívá především v seznámení se s úkolem a s materiálem, které jsou potřebné k jeho vypracování. Samotný znalecký posudek se skládá z nálezu, posudku a znalecké doložky. Znalec v něm musí uvést, *se kterými skutečnostmi se seznámil při přípravě posudku, musí vysvětlit, o které skutečnosti závěr opírá, a popsat postup, kterým k závěru dospěl.*²² Na základě toho pak může dojít k náležitému přezkoumání a případnému doplnění a odstranění vad.

Co se týká výsledku znalce, soud znalecké posudky, stejně jako ostatní důkazy, hodnotí podle zásady volného hodnocení důkazů. Dojde-li k závěru, že znalecký posudek je dostačující a že by výsledkem nebylo už možné více danou problematiku objasnit, omezí se pouze na jeho přečtení. Lze tak učinit pakliže byl před jeho podáním znalec dostatečně poučen a nejsou-li v něm pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku. K tomu je zapotřebí souhlas jak státního zástupce, tak i obžalovaného. Pokud by ale nastala situace, kdy vznikají pochybnosti o správnosti nebo úplnosti posudku, pak soudy znalce předvolávají a o dané problematice ho vyslychají. Takový výslech se zapisuje do protokolu.

²² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T., KLOUČKOVÁ, SMANDÁK, V., PÚRY, F., REPÍK, B., RŮŽEK, A. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 358

4. Příprava výsledku a jeho stádia

4.1. Příprava výsledku

Aby výsledek mohl splnit svojí funkci, musí se orgány činné v trestním řízení dostatečně zabývat jeho přípravou, a to jak po stránce obsahové, která je tvořena analytickou a syntetickou fází, tak po stránce organizačně-materiální.

4.1.1. Obsahová příprava výsledku

„Cílem obsahové přípravy výsledku je požadavek, aby vyslychající dokonale zjistil všechny doposud neobjasněné okolnosti události, které jsou známé vyslychanému a současně informace, které jsou bezpečně známé.“²³ K tomu je zapotřebí mít dostatečně prostudované všechny materiály, které má vyslychající k dispozici, ať už se bavíme o známých informacích týkajících se objasňované události, nebo o osobnosti vyslychaného.

Obsahová příprava výsledku se dělí na analytickou a syntetickou fázi:

1) *Analytická fáze*

Analytická fáze přípravy výsledku obsahuje tři části. Tyto části analytické fáze nelze chápat odděleně, ba naopak je třeba je chápat v dialektické jednotě, neboť všechny tři části na sebe navazují, vzájemně se prolínají, doplňují a vycházejí jedna z druhé. Poznatky získané v této fázi se pak stávají podkladem pro konkrétní rozhodnutí učiněné ve fázi syntetické. Těmito částmi jsou:

- analýza znalostí, schopností a psychického stavu vyslychajícího,
- analýza dosud shromážděných materiálů a důkazů,
- analýza osobnosti vyslychaného.

²³ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 105.

a) Analýza znalostí, schopností a psychického stavu vyslychajiciho

Základem je tzv. autoreflexe (jakési sebezpytování), která napomáhá vyslychajiciu v poznání sama sebe. Tím mám na mysli zejména analýzu momentálního stavu znalostí, schopností a psychického stavu vyslychajiciho, dále uvědomění si, které vlivy momentálně negativně ovlivňují jeho psychiku, snižují např. schopnost adekvátních reakcí při řešení konfliktních situací, nalezení a uvědomění si jejich subjektivní příčiny a schopnost odstranit tyto subjektivní nedostatky ještě před začátkem výslechu.

Jen na základě zmíněných schopností může vyslychajici odpovědně prohlásit, že je schopen vést výslech, čili správně navázat kontakt, improvizovat, reagovat na náhlé změny situace atd.

b) Analýza dosud shromážděných materiálů a důkazů

V přípravné fázi je také zapotřebí, aby se vyslychajici seznámil s určitými důkazními a jinými pomocnými materiály, které bude moci, bude-li to potřeba, použít při samotném výslechu.

Do důkazního materiálu můžeme zařadit např. odborná vyjádření a znalecké posudky, zajištěné stopy, věcné a listinné důkazy, protokoly o dosud vykonaných úkonech s přílohami jako jsou náčrtky, fotografie, magnetofonové pásky, filmový materiál, plánky, modely apod., a dále třeba i oficiální zprávy úřadů či revizní zprávy.

K pomocným materiálům lze zařadit např. evidenční materiály (výsledky různých lustrací, typování v evidencích různých pachatelů, falešná jména a přezdívky, neobjasněné trestné činy, zvláštní znamení a tetování, fotoalba atd.), operativně-pátrací materiály jak o objasňované události, tak k osobě pachatele (např. výsledky operativního pátrání po osobách a věcech, zjišťování bývalých styků apod.), různé druhy záznamů (např. oznámení poškozeného, svědka apod.) či poznatky získané z jiných spisů, které se vyslychaného určitým způsobem týkají (svědek, poškozený, podezřelý, obviněný).

c) Analýza osobnosti vyslychaného

„Analýza osobnosti vyslychaného spočívá ve studiu a rozboru dostupných materiálů a informací o vyslychané osobě, jejích stycích, a v přímém pozorování vyslychané osoby v počátečním stadiu výslechu.“²⁴ Neblahý vliv ve vztahu k výsledku výslechu může mít sázka na první dojem u vyslychané osoby (oblečení, fyziognomie či momentální chování), neboť povrchní úsudek o vyslychané osobě může vést k závažným chybám. Není to ovšem bezvýznamné, neboť i tyto projevy mohou mít pro vedení výslechu nesporně významnou taktickou hodnotu. Je třeba vycházet z mnoha podkladů, jakými jsou např. životopisná data, rejstřík trestů, posudky z místa bydliště, materiály naznačující předpokládané procesní postavení vyslychaného, důvěryhodné zprávy o osobě vyslychaného, lékařské zprávy a posudky, materiály získané vlastním šetřením k osobě vyslychaného, soudní spisy apod.

Cílem této analýzy je tedy najít správnou cestu k vyslychané osobě, zvolit správný postup a taktiku výslechu, čímž může vyslychající přispět k získání pravdivé a úplné výpovědi.

2) *Syntetická fáze*

Syntetická fáze navazuje na fázi analytickou a znamená vrchol celé přípravy na nadcházející výslech, z čehož lze odvodit, že v analytické fázi dochází k získávání určitých poznatků, na kterých je syntetická fáze závislá a pomáhá jak k provedení výslechu, tak k modelování jeho pravděpodobného průběhu.

Tuto fázi je možno rozdělit na dvě části:

- obecnou část,
- zvláštní část.

²⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 329

a) Obecná část syntetické fáze přípravy výslechu

V obecné části se rozhoduje o:

- formě výslechu podle procesního postavení vyslýchaného – v první řadě vyslýchající rozhodne, na základě výsledků analýzy dosud shromážděných materiálů, jaké procesní postavení (podezřelého, obviněného, svědka, poškozeného, znalce) vyslýchaná osoba v případném trestním řízení má a podle toho zvolí postup a taktiku výslechu,
- určení předmětu a cíle výslechu – tzn. objasnit všechna fakta, která jsou relevantní pro prošetřovanou skutečnost tak, jak je vyslýchaný vnímal, ale i získané informace o tom, co vyslýchaný sice nevnímal, ale dozvěděl se „z druhé ruky“ s udáním pramene informace, dále pak jeho úsudky, soudy a vysvětlení dalších objektivně zjištěných skutečností,
- volbě předpokládaných taktických postupů vedení výslechu a jeho uspořádání – tento taktický postup zahrnuje:
 - vytvoření modelů pozice a myšlení vyslýchaného (i několik variant),
 - formulace a určení pořadí otázek, jakož i taktiky jejich pokládání s ohledem na pravděpodobnou pozici vyslýchaného, kterou při výslechu zaujme k vyšetřování věci,
 - určení důkazů, které mohou být předloženy vyslýchanému a určení podmínek, za kterých mu budou předloženy, současně je nutno tyto materiály *sestavit tak, aby jich mohlo být použito co nejúčelněji a v nejvhodnější dobu.*²⁵ Podmínky pro předložení důkazů je nutno určit co nejpřesněji a taktéž je nutno určit způsob jejich předložení s ohledem na zvolenou taktiku převádění vyslýchaného z jedné pozice na druhou,
 - využití znalosti hodnot působících na utváření pozice vyslýchané osoby a určení vhodného psychického působení na vyslýchaného, jakož i určení taktiky převádění z pozice lživé výpovědi na pozici výpovědi pravdivé, existuje-li předpoklad, že osoba zaujme pozici nevypovídat, či vypovídat nepravdu,

²⁵ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 69

- *určení nutnosti rekognice, konfrontace, popř. jiného úkonu v průběhu výslechu a jeho zařazení do výslechu,*²⁶
- zařazení výslechu do procesu vyšetřování, objasňování nebo odhalování trestných činů - závisí na tom, v jaké momentálním stadiu se vyšetřovaná nebo objasňovaná věc nachází. Při posuzování stadia je třeba přihlédnout k plánu vyšetřování, dle kterého se postupuje nebo je třeba postupovat různorodě dle povahy konkrétního případu. Stejně tak zde musí vyslychající přihlédnout k výsledkům analytické fáze přípravy výslechu či k osobám, které mají být ve věci ještě vyslechnuty s přihlédnutím k očekávaným výsledkům jejich výpovědi. Z kriminalistického hlediska se při výslechu doporučuje postupovat od osob, u nichž vyslychající nepředpokládá lživou výpověď až po osoby, u nichž lživá výpověď vzhledem k případu očekávat lze. Obdobně kriminalistika doporučuje postupovat od osob nezainteresovaných až k osobám zainteresovaným,
- určení místa výslechu – místo výslechu má vliv především na psychickou stránku vyslychaného. Volbu místa provádí vyslychající. Podstatou výslechu je získat co nejvýstižnější a pravdivé informace o vyšetřované skutečnosti. Můžeme tedy říci, že je potřeba vybírat místo se zřetelem na osobu vyslychaného a to tak, aby se od vyslychaného mohl dozvědět nejkvalitnější informace s ohledem na další taktické záměry. Z uvedeného lze odvodit, že nejdůležitějším kritériem úspěšného výslechu je pozitivní působení na psychiku vyslychaného,
- určení doby výslechu – zvolení času je dalším kritériem pro úspěšný výslech. Při stavení času se vychází z konkrétní vyšetřované události, kdy se přihlíží k časovým možnostem a zdravotnímu stavu vyslychaných osob. Z logiky věci vyplývá, že čím dříve bude výslech proveden, tím je větší naděje pozitivního výsledku, neboť jeho oddalováním může dojít k zapomínání, zbarvení události či určitému

²⁶ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 69

ovlivňování mezi zúčastněnými subjekty, stejně tak jako k ničení důkazů či jiných stop,

- určení způsobu zajištění přítomnosti vyslychané osoby – určení spočívá v rozhodnutí o způsobu zajištění přítomnosti obviněného či svědka u výslechu. Obviněný může být podle okolností předvolán, předveden či zadržen (v případě vazby nebo je-li na útěku). Co se týká svědka, svědek může být předvolán a v případě, že se bez dostatečné omluvy nedostaví, může být předveden. Zajištění přítomnosti se týká i znalce, o němž jsem se, stejně jako o svědkovi či obviněném zmínil již dříve. Znalec může být pouze předvolán a v případě nedostavení se mu může být uložena pořádková pokuta.
- určení prostředku fixace výpovědi a jejich použití – v dnešní době je používáno několik prostředků, kterými je možné výpověď zaznamenat. Rozeznáváme např. audiozáznam, videozáznam či využitím výpočetní techniky, jejímž prostřednictvím dochází k sepsání protokolu apod. „Výběr těchto prostředků je ovlivněn zejména taktickými záměry vyslychajícího a tím, zda výslechu bude použito jako důkazního prostředku před soudem či jen jako operativního prostředku k získání informací,“²⁷
- způsobu utajení totožnosti svědka – viz kapitola č. 8 této práce.

b) Zvláštní část syntetické fáze přípravy výslechu

Ve zvláštní části dochází k vypracování plánu výslechu. „Plán výslechu je determinovaný především složitostí případu, předpokládanou složitostí výslechu a schopnostmi vyslychaného.“²⁸ Z toho se pak odvíjí jeho forma. Plán výslechu může mít buď formu písemnou, anebo může vycházet pouze z paměti vyslychajícího. Dále pak může být obsažen ve formě značek, podtržených slov, vět apod. Je tedy evidentní, že forma se odvíjí od složitosti výslechu.

²⁷ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminální taktika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 70

²⁸ STRATUS, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 106.

Plán výslechu můžeme rozdělit na 2 fáze - na plán zajištění výslechu a provedení opatření k realizaci naplánovaných úkolů a dále na plán vedení výslechu.

- Plán zajištění výslechu a provedení opatření k realizaci naplánovaných úkolů – jedná se o první fázi zvláštní části syntetické fáze přípravy výslechu. Hlavním úkolem této fáze je zajištění možnosti provedení výslechu jako takového, na kterou poté navazuje činnost směřující k naplánování určitých opatření a jejich konkrétnímu provedení.

„Tato činnost zahrnuje zejména:

- určení času a místa výslechu,
- určení způsobu a času provedení opatření nutných k zajištění výslechové místnosti, zejména bude-li výslech prováděn mimo budovu, resp. mimo kancelář vyslychajícího,
- naplánování a včasné provedení opatření směřující k zajištění přítomnosti osoby vyslychaného na určitém místě a v určitém čase,
- naplánování a provedení včasných opatření směřujících k zajištění přítomnosti osob, jejichž přítomnosti je u výslechu nutná,
- naplánování a včasné provedení opatření směřujících k vyrozumění osob, jež mají právo výslechu se zúčastnit, ale jejichž přítomnost není nutná,
- naplánování a včasné provedení opatření směřujícího k zajištění osoby, resp. přítomnosti osoby v čase a místě, která má být konfrontována s vyslychanou osobou, rozhodne-li vyslychající provést v průběhu výslechu konfrontaci,
- naplánování a včasné provedení opatření směřující k zajištění přítomnosti osob (v čase a místě) nutných k provedení rekonice, rozhodl-li se vyslychající tuto provést v průběhu výslechu,

- naplánování a provedení opatření směřujících k včasnému zajištění potřebných důkazů, maket, schémat, modelů atd., které budou během nadcházejícího výslechu použity,
 - naplánování a včasné provedení opatření k zajištění potřebných prostředků fixace výpovědi, jakož i provedení prověrky technického stavu těchto prostředků a odstranění zjištěných závad,
 - určení doby předstihu, se kterým se musí vyslychající dostavit na místo výslechu, aby mohl v klidu připravit technické prostředky a uspořádat rozsazení osob ve výslechové místnosti, kdy doba předstihu je nutná také z toho důvodu, aby se vyslychající, vyslychá-li v cizím prostředí, s tímto prostředím seznámil, naplánování a včasné provedení opatření směřujícího k zajištění dopravního prostředku, není-li možno použít prostředků hromadné dopravy, za účelem včasného dopravení vyslychajícího na místo výslechu.²⁹
- Plán vedení výslechu – v tomto plánu se odráží největší část tvůrčí činnosti vyslychajícího, kterou prováděl v obou fázích přípravy výslechu. Čili se dá říct, že se jedná o jakýsi výsledek souhrnu jeho činností z obou fází přípravy výslechu.

„Forma plánu vedení výslechu je určena třemi hledisky:

- složitostí případu,
- předpokládanou složitostí výslechu,
- paměti vyslychajícího.³⁰

Odtud se právě odvíjí forma plánu, neboť jak již jsem se zmínil, vyslychající může mít plán připravený v podobě písemné, nebo uložený ve své paměti či může mít podobu poznámek různého druhu. Za vším stojí složitost výslechu, kdy složitý výslech se jen těžko obejde bez písemného plánu, byť by

²⁹ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 70

³⁰ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 71

v něm byly poznamenány jen ty nejzákladnější a nejdůležitější momenty výsledku, na který se právě připravuje. V písemném plánu jsou ovšem poznamenány jen myšlenky vyslychajícího, které mu slouží jako jakýsi tahák při vedení výsledku, neboť připravený plán nemůže nahradit umění vyslychajícího spočívající v improvizaci, citlivého reagování na všechny podněty přicházející od vyslychaného (změna chování, hlasu), přizpůsobováním se zvrátům, atd., takže jeho absence neznámá, že výsledkem nebylo dosaženo cíle.

4.1.2. Organizačně – materiální příprava výsledku

Podstata této části přípravy výsledku spočívá ve výběru vhodného prostředí, ve kterém bude výsledek probíhat. „Mimo volby výsledkového prostředí se zde určují také konkrétní osoby, které se mohou nebo které se musí výsledku účastnit, stejně tak se zajišťuje organizační zajištění výsledku či volba a příprava potřebných technických prostředků s následným přezkoušením a odstraněním nedostatků.“³¹ Obsahová příprava výsledku a organizačně – materiální příprava na sebe navazuje a i se v určitých aspektech doplňuje.

a) Výsledkové prostředí

O určení místa výsledku jsem se okrajově zmínil již v obecné části syntetické fáze přípravy výsledku. Výsledkové prostředí lze rozdělit na prostředí vnější a vnitřní.

- Vnější výsledkové prostředí – vnějším výsledkovým prostředím lze chápat místo, ve kterém se výsledek uskutečňuje. Výsledek může probíhat na různých místech. „Speciálních pracovišť, tzv. výsledkových laboratoří, vybavených vhodnou technikou k pozorování a k interní komunikaci (jednocestným zrcadlem, komunikačními pojítky apod.) se využívá v případech předpokladu organizačně a obsahově náročného výsledku (pachatelů opakovaně páchajících závažnou trestnou činností).“³² Jiné místo vyslychající

³¹ STRATUS, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 106

³² RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. Pelhřimov: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 141

vybere při výslechu dětí, u nichž je potřeba vybrat jim místo dobře známé, jako jsou např. školní zařízení či jejich domov.

- Vnitřní výslechové prostředí – vnitřním výslechovým prostředím lze naopak chápat jakousi atmosféru uvnitř výslechové místnosti, ve které se výslech uskutečňuje. Vnitřní atmosféra je ovlivněna mnoha faktory. Od maličností až po vážné rušivé elementy – zařízení místnosti, teplota, čistota místnosti, osvětlení, rozmístění vyslychaného, vyslychajícího či jiných přítomných osob, stejně tak případné klepání na dveře či vyzvánění mobilního telefonu. Faktorů negativně působících na psychiku člověka může být celá řada.

b) Volba konkrétních osob, které se mohou nebo které se musí výslechu účastnit

Aby výslech mohl splnit svůj účel, musí být v konkrétních případech přítomny zákonem požadované osoby (např. tlumočníci, zapisovatelé, znalci atd.). Dále je někdy nutno některé osoby pouze o konání výslechu vyrozumět, aniž by se vyžadovala jejich fyzická přítomnost (obhájce, psycholog, zákonní zástupci obviněného apod.). Rozsazení jednotlivých osob ve výslechové místnosti je úkolem vyslychajícího, který předem vypracuje schéma s přihlédnutím k praktickým možnostem, taktickým požadavkům atd.

c) Organizační zajištění výslechu

Zatímco v obecné části syntetické fáze přípravy výslechu se vyslychající zabývá určením osob, jejichž účast je třeba zajistit, v organizačně-materiální části přípravy se vyslychající zabývá určením způsobu, jakým je třeba jejich účast zajistit. Dále organizační zajištění výslechu spočívá v opatření technických prostředků, dodržení plánu výslechu, uplatnění taktických záměrů, pokud to není na škodu věci.

d) Volba vhodných technický prostředků

Tato část přípravy se týká především funkčnosti prostředků, které slouží k fixaci výpovědi – zařízení sloužící k audiozáznamu, videozáznamu či výpočetní technika. Po výběru vhodných prostředků je vyslychající také povinen zajistit

jejich funkčnost – náplně, pásky apod. Najde-li nedostatky, je třeba tyto nedostatky odstranit.

4.2. Stádia výslechu

Po seznámení vyslychajícího s vyslychanou osobou (úvodní stádium) dochází k souvislému vyličení objasňované skutečnosti tak, jak jí vyslychaný zachytil svými smysly (monolog) a dále pak k pokládání doplňujících otázek ze strany vyslychajícího (dialog).

Praxe rozeznává 3 stádia výslechu:

- Úvodní stádium
- Monolog
- Dialog

4.2.1. Úvodní stádium

Úvodní stádium začíná již samotným prvotním kontaktem mezi účastníky výslechu, tedy vyslychajícím a vyslychaným. Od samého počátku dochází k formování psychologického kontaktu mezi účastníky výslechu, který je velice důležitý pro jeho další pokračování. Smyslem je navodit takovou atmosféru, ve které vyslychaný pociťuje potřebu poskytnout úplnou a pravdivou výpověď. Jestliže by se tak nestalo, hrozilo by nebezpečí křivé výpovědi, nebo by vyslychaný také mohl výpověď odmítnout. Takové neshodě mezi vyslychajícím a vyslychaným říkáme „psychologický střet“ (konflikt). V souhrnu to znamená, že hlavní roli k dosažení úspěšného výslechu hraje vyslychající.

„K navázání psychologického kontaktu přispívá zejména:

- slušné, kulturní a korektní vystupování, vyjadřování, oblečení a úprava zevnějšku vyslychajícího,
- posouzení a pochopení aktuálnosti ohrožení života, zdraví a majetku vypovídajícího svědka nebo jeho rodiny a řešení utajení jeho totožnosti,

- vhodné výslechové prostředí,
- vhodná forma seznámení vyslychaného s předmětem výslechu, jeho procesním postavením a z toho vyplývajícími právy a povinnostmi,
- vhodný psychologický přístup podle zvláštností vyslychané osoby.³³

Výslech začíná ověřením totožnosti vyslychaného, seznámení s předmětem a důvodem výslechu, stejně tak s jeho procesním postavením.

„Poznámka – někteří kriminalisté zařazují do tohoto stádia i způsob a formu předvolání vyslychaného. Volba způsobu a formy předvolání k výslechu, výslech předchází a patří tedy do fáze jeho přípravy a ne do úvodního stádia samotného průběhu výslechu. Vlastní výslech začíná až vstupem vyslychaného do místnosti, ve které se má výslech konat. Tím samozřejmě není možné popřít taktický význam způsobu a formy předvolání.“³⁴

Účelem tohoto stádia je získání základních informací o vyslychané osobě, jeho vztahu jak k ostatním účastníkům objasňovaného případu, tak i k projednávané věci, zjištění postoje k samotnému faktu výslechu, poznání osobnostních a charakteristických rysů vyslychaného, vytvoření si představy o jeho případných reakcích na situace vzniklé v průběhu výslechu. Dále se podle § 91 odst. 1 tr. řádu zjišťují jeho majetkové či platové poměry, rodinné vztahy včetně jeho rodinného zázemí a předcházející tresty.

Jedná-li se o výslech svědka, není vyloučeno ani rozhodnutí o nutnosti utajení totožnosti a jeho podoby.

Vyslychající je povinen vyslychanému sdělit svoji hodnost, své jméno a příjmení, stejně tak jako svoji funkci a uvést, z jakého důvodu byl vyslychaný k výslechu vůbec vyzván a v jaké věci.

V závěru tohoto stádia se doporučuje provést s vyslychaným obecnou rozpravu, aby mohl vyslychající zjistit jeho intelektuální stránku, celkovou orientaci jeho osobnosti za účelem provedení poslední korektury a konkretizace

³³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 331

³⁴ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 108

plánu výslechu. Celý výslech se zapisuje do protokolu. V tomto stádiu dochází k vyplnění předtíštěné části a po jejím vyplnění je vyslychající na základě zákona poučen o jeho právech a povinnostech.

4.2.2. Monolog

„Po seznámení s předmětem a cílem výslechu a zevrubným obeznámením vyslychané osoby o trestní věci, která je vyšetřována, je osoba vyzvána k tomu, aby se sama vyjádřila k dané věci.“³⁵ O monologu můžeme mluvit jako o stádiu souvislého líčení. Jinak řečeno, jedná se o spontánní výpověď. Jde o stádium, ve kterém dochází právě k využití individuálních schopností (vnímání, zapamatování, myšlení, reprodukce) vyslychaného. Znamená to, že vyslychaná osoba volně vypovídá o tom, co sama považuje za důležité a tedy co pomocí svých schopností vnímala, zapamatovala, popřípadě dozvěděla od jiných osob.

Někdy se stává, že vyslychaný neví jak začít, čemu se ve své výpovědi věnovat. Pak je vhodné, aby vyslychající vyslychanému pomohl, tzn., že vyslychané osobě navrhne jakýsi scénář (o čem vypovídat, jak začít, jaké okolnosti objasnit apod.). Výpověď má být souvislá, nemá být zbytečně bez důvodů přerušována. Vyslychající se ovšem může zapojit tehdy, jestliže je předmět výslechu rozsáhlý. Pak je možné, aby vyslychající vyslychaného při výpovědi usměrňoval, dbal na tom, aby vypovídal v časovém sledu tak, jak objasňovanou událost svými smysly sám vnímal či jak probíhala, stejně tak, aby postupoval postupně k jednotlivým skutkům či k jednotlivým osobám.

„V monologickém stádiu výslechu má zásadní význam na taktický postup analýza výpovědi v průběhu výslechu, která umožňuje vyslychajícímu zejména:

- zjistit a podchytit rozpory ve výpovědi,
- zjistit a podchytit rozpory mezi výpovědí a dosud shromážděnými důkazy a informacemi nedůkazního charakteru,
- zjistit neúplnost výpovědi,
- zjistit a podchytit informace uváděné vyslychaným, které mu nemohly nebo neměly být známé,

³⁵ CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 173

- učinit závěr, že vyslýchaný chce podat objektivní výpověď,
- učinit závěr, že vyslýchaný nechce podat objektivní výpověď,
- zvolit adekvátní taktické postupy pro další stádium výslechu za účelem získání úplné a věrohodné výpovědi.³⁶

Protokolace této se v této fázi výpovědi provádí ve dvou variantách:

- a) vyslychající provádí zápis po určitých částech,
- b) vyslychající si v průběhu výpovědi činí poznámky a z nich po skončení výpovědi zápis vyhotoví.

4.2.3. Dialog

Dialog neboli stádium otázek a odpovědí, je třetím stádiem, které následuje po stádiu monologu. Informace, které se vyslychající dozvěděl z monologu, se stávají odrazovým můstkem pro vytváření otázek, které poté vyslychající vyslychanému pokládá a vzápětí na ně získává odpověď. Cílem je, aby se pomocí otázek a odpovědí spontánní výpověď doplnila, detailizovala, konkretizovala, upřesnila, prověřila a tím odstranila rozpory, které vznikly mezi známými fakty či důkazy a samotnou výpovědí. „Podle druhu výslechové situace se uplatňují buď taktické postupy napomáhající překonání subjektivních nedostatků reprodukce a chybných vzpomínek, nebo psychické působení na lživě vypovídající osobu.“³⁷ Vhodným psychologickým působením pak vyslychající může získat pravdivou výpověď a tím dotáhnout výslech ke zdárnému cíli.

Z tohoto hlediska je dialog považován za nejdůležitější stádium výslechu. To se týká hlavně výslechu podezřelého, resp. obviněného, či svědka podezřelého z křivé výpovědi.

Otázky musí být kladeny tak, aby na ně bylo možno jednoznačně a s určitostí odpovědět. Mají být krátké a srozumitelné a nesmí být kladeny sugestivně či kapciózně. Co vůbec znamená, že jsou otázky kapciózní a sugestivní? Sugestivní otázky jsou takové, kterými vyslychající navádí

³⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 332

³⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 332

vyslýchaného k určitému typu odpovědi, tzn., že samotná otázka již obsahuje část odpovědi, kterou chce vyslychající slyšet. Kapciózní otázky jsou takové, které mají schopnost dezorientovat vyslychanou osobu, tzn., že jsou klamavé, lstivé, úskočné, předstírající fiktivní skutečnost, která neexistuje apod.

5. Taktika výslechu

„Taktika výslechu je aktivní tvůrčí proces skládající se z myšlenkových operací vyslychajícího, jehož výrazem je souhrn aplikovaných nejefektivnějších taktických postupů pro řešení obecné úlohy výslechu v konkrétním případě.“³⁸
Taktika výslechu úzce souvisí s přípravou výslechu tím, že na ní navazuje.

Rozeznávají se celkem čtyři základní taktické postupy výslechu:

- formování psychologického kontaktu vyslychajícího a vyslychaným,
- analýza výpovědi v průběhu výslechu,
- pomoc vyslychanému překonat překážky vypovídat a vybavit si zdánlivě zapomenuté,
- psychologické působení na vyslychaného v případě jeho nepravdivé výpovědi, či jeho odmítání vypovídat.

Některé z těchto čtyř základních taktických postupů bývají aplikovány v průběhu každého výslechu, některé jen v případě potřeby. Ty, které jsou aplikovány v průběhu každého výslechu, bývají označovány jako obligatorní. Mezi ně řadíme formování psychologického kontaktu a analýzu výpovědi. Zbylé dva, pomoc vyslychanému vybavit si zdánlivě zapomenuté a psychologické působení na vyslychaného, jsou označovány jako fakultativní. Taktické postupy se navzájem kombinují, takže se nestává, aby došlo k uplatnění třeba jen některého z nich.

5.1. Formování psychologického kontaktu vyslychajícího s vyslychaným

„Prvořadým úkolem a zájmem vyslychajícího je získat nadcházejícím výslechem informace, které vedou ke zjištění objektivní pravdy v proces odhalování, vyšetřování a předcházení trestných činů a jiných protispolečenských

³⁸ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 71

jednání, jakož i událostí, ke kterým došlo za podezřelých okolností.³⁹ Navázání správného kontaktu s vyslychaným je absolutně nejdůležitějším prvkem na cestě k získání potřebných informací o objasňované skutečnosti. Jedná o vytvoření takového vztahu, kdy vyslychaný získává ve vyslychajícím důvěru, nevyhýbá se rozpravě a zmenší se pravděpodobnost odmítnutí výpovědi. V příloze č. 1 je možno se podívat na schéma formování psychologického kontaktu vyslychajícího s vyslychaným.

Formování psychologického kontaktu začíná již v přípravě výslechu. Neměl by končit výslechem samotným, *ale je důležité jej zachovat v podstatě v průběhu celého vyšetřování, zejména při opakovaných výsleších a jiných vyšetřovacích úkonech.*⁴⁰

Nejdůležitějšími faktory působícími při formování psychologického kontaktu jsou:

- a) vhodný způsob zajištění přítomnosti vyslychaného – obecně lze zajistit přítomnost vyslychaného předvoláním, popř. předvedením. Předvolání může mít různou formu. Rozeznáváme předvolání písemné, osobní nebo telefonické. Z hlediska formování psychologického kontaktu je nejvhodnějším způsobem předvolání osobní či telefonické. Způsob předvolání bude záviset na procesním postavení vyslychaného, jeho psychosociální zralosti a na psychopatologických zvláštностech. Zatímco psychosociální zralost závisí na věku vyslychaného (nezletilý, mladiství, dospělý, starší osoba), psychopatologické zvláštности jsou dány rozumovou a mravní vyspělostí vyslychaného (osoba v mentální normě, neurotická, mentálně retardovaná apod.). Uplatňování vhodného přístupu k vyslychajícímu a odhad jeho osobnosti je kritériem pro způsob kombinace těchto různých hledisek. O předvedení vyslychané osoby (zejména svědka) lze uvažovat až tehdy, jestliže se k výslechu nedostavila a svoji nepřítomnost neomluvila. K tomu je ale zapotřebí celou věc pečlivě uvážit, protože ne vždy je tato osoba schopna se dostavit (např. nemoc,

³⁹ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 72

⁴⁰ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 41

služební cesta atd.). Jedná se tedy o krajní řešení, kterým se zasahuje do nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí dle čl. 7 Listiny základních práv a svobod, stejně tak i do osobní svobody, která je zaručena v čl. 8.

- b) vhodné vnější výslechové prostředí a formování vhodné výslechové situace – vhodné výslechové prostředí je jedním z nejdůležitějších faktorů, které mohou buď pozitivně, nebo negativně ovlivnit psychiku vyslychané osoby. Z praxe je známo, že se upřednostňují místnosti světlé, čisté, s vybavením běžného typu kanceláře před místností tmavou se zamřížovaným oknem, lavicí, židlí, která na vyslychaného může působit depresivně, tísnivě a může vyvolávat pocit „nebezpečí“ a chtíč co nejdříve takovou místnost opustit. V podobném smyslu na vyslychaného můžou působit i přítomné osoby a jejich počet.

Vedle vhodného výslechového prostředí je důležité i formování vhodné výslechové situace. Základními typy výslechových situací jsou:

- vyslychaný může a zároveň chce pravdivě vypovídat – je-li tomu tak, jedná se o ideální výslechovou situaci. V takovém případě na psychiku a smysly vyslychaného nepůsobí žádné negativní vlivy, které by jeho výpověď mohly nějakým způsobem ovlivnit (vnímání, zapamatování, myšlení, reprodukce) a zároveň je vyslychaný ochoten vypovídat pravdivě a úplně,
- vyslychaný momentálně nemůže, ale chce podat pravdivou výpověď – tento typ výslechové situace vychází ze schopností vyslychaného. Na rozdíl od předchozího typu se zde projeví schopnost zapamatování, neboť vyslychaná osoba nemůže podat pravdivou výpověď, ačkoliv by chtěla, protože si z různých příčin některé události nedokáže vybavit. „Určitým východiskem z této situace je poskytnutí pomoci při překonávání překážek vypovídat a k vybavení si zdánlivě zapomenutého ze strany vyslychajícího, např. rozložení události na chronologické celky, nebo využití názornosti předkládáním fotografií, náčrtů, příp. demonstrováním určitých činností apod.,“⁴¹

⁴¹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 111

- vyslýchaný může, ale nechce podat pravdivou výpověď – většinou se jedná o výslech podezřelého či obviněného, ale může se jednat i o výslech svědka, který je s podezřelým resp. obviněným v partnerském, příbuzenském či přátelském vztahu. V takových situacích psychologické působení na vyslýchaného hraje zvláště podstatnou roli. V praxi se někdy využívá BASIC ID,⁴²
 - vyslýchaný nemůže a ani nechce vypovídat – vyslýchaný sice svými smysly vnímal dané skutečnosti, ale z určitých důvodů o nich vypovídat nemůže, anebo nechce. Vhodné psychologické působení by zde nesplnilo svůj účel, neboť se může jednat o odchylky od normálu různého druhu – osobnostní, intelektové, příp. jejich kombinace. V takovém případě je na místě získávání informací z jiných zdrojů. „Určitou cestou by bylo nejprve působit na volní složku (nechce) a potom až na psychickou složku (nemůže).“⁴³
- c) Osoba a osobnost vyslychajícího – jedná se o jeden z nejdůležitějších prvků, které ovlivňují formování psychologického kontaktu. Počátek je třeba hledat již v samotném zárodku kontaktu s vyslýchaným. „Její vliv na vyslýchaného a tím i na průběh výslechu začíná už prvním kontaktem s vyslýchaným, kterým může být ústní nebo telefonické předvolání k výslechu a v případě písemného předvolání, až první kontakt po vstupu vyslýchaného do místnosti, v které se bude výslech konat.“⁴⁴ Vyslychající by měl zvolit na základě analýzy vyslychané osoby příslušný přístup, tzn., že by měl postupovat od vlídného a přívětivého chování až po strohý, úřednický tón, kterým se má na mysli slušné, ale rázné upozornění na to, s kým vyslychající jedná a kde se momentálně nachází. „Vyslychající však nikdy nesmí slibovat věci, které nemůže splnit a dále splnění žádosti

⁴² BASIC ID = vyslychající se vcítí do role vyslychaného resp. podezřelého a snaží se zjistit jeho motivační pochody při páchaní trestného činu. Tímto postupem se jistým způsobem snaží pochopit jednání podezřelého a navést ho k tomu, že jediným správným východiskem ze stávající situace je přiznání se, neboli pravdivě vypovídat (nejedná-li se o pachatele). Dochází k jakému si ospravedlnění jeho jednání v inkriminované situaci a apeluje na jeho kladné vlastnosti. Podmínkou je, že takovéto ospravedlnění nesmí obsahovat právní ospravedlnění činu.

⁴³ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 112

⁴⁴ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 112

nesmí podmiňovat např. tím, že se obviněný dozná atd.⁴⁵ Tím vyslychající zdůrazňuje důležitost výslechu. Vše se děje pouze ústní formou. Jeho jednání se nesmí změnit na jednání brutální, vulgární či provokativní.

d) Vhodná forma seznámení s předmětem výslechu a s procesním postavením vyslychaného – vyslychající si může zvolit mezi dvěma formami:

- „Občanská“ forma – „za „občanskou“ formu je možné považovat méně formální vysvětlování předmětu výslechu a seznámení vyslychaného s jeho právy a povinnostmi tak, jak to vyžadují příslušné právní předpisy.“⁴⁶ Tato forma je příznačná pro výslech osob, u kterých se předpokládá pravdivá výpověď, nebo se o ní alespoň budou snažit. Dále najde uplatnění také u osob nezletilých, starých, se sníženou mentální normou apod.
- Úřední forma – úřední forma se používá v opačných případech, tzn., kdy lze předpokládat výpověď nepravdivou či lze předpokládat, že vyslychaný vypovídat odmítne.

e) Volba vhodného psychologického přístupu podle specifík osobnosti vyslychaného.

„Mezi nejčastější způsoby formování psychologického kontaktu s vyslychaným, které zohledňují specifika jeho osobnosti, patří zejména:

- taktní, slušné, ale odměřené jednání a vystupování v průběhu celého výslechu,
- využití empatie (tendence vcítit se, pochopit příčiny chování a jednání),
- uplatnění principu pohostinnosti, např. nabídnutím kávy atd.,
- uplatnění prvků psychického působení jako formy přesvědčování k ovlivnění postoje vyslychaného.⁴⁷

⁴⁵ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 73

⁴⁶ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 113

⁴⁷ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 113

5.2. Analýza výpovědi v průběhu výslechu

„Analýza výpovědi v průběhu výslechu spočívá v rozboru informací poskytovaných vyslychaným, jejich průběžným porovnáváním s dosud získanými důkazy a informacemi, v porovnávání právě předávaných informací mezi sebou a ve vyjasnění dalších okolností.“⁴⁸ Z uvedeného vyplývá, že analýza probíhá od úvodního stádia až do ukončení dialogu, čili po celou dobu výslechu.

Je nutné podotknout, že ne každý může vykonávat funkci vyslychajícího. Aby výslech splnil svůj účel, měl by vyslychající disponovat určitými dovednostmi – měl by být schopen správně pochopit obsah výpovědi, disponovat základní znalosti jak formální logiky, tak i znalostmi obecné a soudní psychologie. Současně pro další pokračování výslechu je nutno zjistit, zda se jedná o informace původní nebo odvozené, i za jakých podmínek vyslychaný skutečnosti a vjemy, o nichž hovoří, vnímal. Jsou-li odvozené, pak je třeba zjistit od vyslychaného zdroj těchto informací.

V praxi jsou rozeznávány tři způsoby, jakými lze věrohodnost výpovědi hodnotit:

- porovnávání výpovědi s ostatními důkazy,
- prověření vnitřní shody údajů ve výpovědi,
- vyjasnění dalších okolností.

a) Porovnávání výpovědi s ostatními důkazy – při porovnávání výpovědi s ostatními důkazy může vyslychající dojít ke dvěma závěrům:

- 1) výpověď je v rozporu – stává se tak v důsledku negativního ovlivnění psychologických faktorů, jakožto schopností, jimiž vyslychaný objasňovanou skutečnost zaznamenal (vnímání, zapamatování, myšlení, reprodukce). Takovéto negativní ovlivnění se odráží ve výpovědi, která je v rozporu s důkazy,

⁴⁸ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 74

- 2) výpověď není v rozporu – jestliže výpověď není v rozporu, pak to znamená, že vyslýchaný vypovídá pravdivě o skutečnostech, co svými smysly zachytil.
- b) Prověření vnitřní shody údajů ve výpovědi – jedná se o opakovanou výpověď jedné a té samé osoby, jejíž výpověď se od předchozí liší. Důvodů může být celá řada. Stává se, že vyslýchaná osoba si předem nepromyslí celý řetězec okolností včetně detailů, nějaké skutečnosti postupem času zapomene, dojde k jejich zkreslení, nebo se může stát, že vypovídá nepřesně již při prvním výslechu. Důsledkem může být psychický stav vyslychajícího, který může být ovlivněn již zmíněným výslechovým prostředím či přítomnými osobami.
- c) Vyjasnění dalších okolností – spočívá v úloze vyslychaného, který na základě svých odborných znalostí a zkušeností může dojít k závěru, že:
- vyslýchaný vypovídá okolnosti znát nemůže,
 - nemohl mít uváděné zdroje informací k dispozici,
 - neměl dostatečné příznivé podmínky na to, aby si mohl určitý fakt dostatečně zapamatovat apod.

Při analýze výpovědi v průběhu výslechu nelze opomenout ani vnější chování vyslychaného. Pohyby, mimické projevy, pohledy atd. mnohdy napovídají o tom, zda se jedná o věrohodnou výpověď a také pojednávají o psychickém stavu vyslychaného. Odborně se tyto projevy nazývají nonverbální, neboli neverbální komunikací. Pojednává tedy o aktuálním emocionálním stavu vyslychaného, který se vyznačuje z části vnějšími projevy vegetativních a neuropsychických vůlí neovlivnitelných procesů, jimiž mohou být změna barvy pleti, průměru zornice, napětí svalstva apod., a z části vnějšími výrazy, zejména mimikou a kulturně podmíněnými, v průběhu života osvojenými gesty. "Reálně percipovat a interpretovat signály, které se odrážejí v mimice, gestech, očním kontaktu a jiných neverbálních projevech vyslychaného, je základním předpokladem pro porozumění sdělovaného vyslychajícím."⁴⁹

⁴⁹ SPURNÝ, J. Psychologie výslechu, Praha: Nakladatelství Portál, s.r.o., 2003, s. 89

Neverbální komunikace, především gestikulace, se mohou stát v praxi jakýmsi důkazním prostředkem.⁵⁰

Nejčastější projevy neverbální komunikace:

1) Mimika

Mimika je považována za nejvýznamnější neverbální komunikační prostředek, který vypovídá o aktuálním psychickém stavu prostřednictvím výrazů v obličeji. Těmito projevy je možné zjistit momentální pocity vyslychaného, jeho emocionální stavy:

- štěstí,
- strach,
- překvapení,
- zlobu,
- spokojenost,
- smutek,
- zájem.

Jsou lidé, kteří prostřednictvím mimiky dokážou své okolí oklamat, zejména se jedná o osoby, které už byly v minulosti vyslychány a tyto situace jim jsou dobře známé a mají s nimi zkušenosti.

Z obličeje lze určit i další dimenze aktuálních psychických stavů, především jejich protiklady:

- příjemný – nepříjemný,
- aktivní – neaktivní,
- slabý – silný,
- pravý – nepravý,
- očekávaný – neočekávaný.

⁵⁰ Např. pachatel přepadne banku, ve které je pomocí videokamer zachycen, jsou zachyceny jeho gesta, pohyby, styl chůze apod. Orgán činný v trestním řízení vyzve podezřelou osobu, aby se dostavila k výslechu, kde v jeho průběhu vlivem psychického působení na vyslychaného lze na základě zkušeností a především odborných znalostí dovést, že vyslychaná osoba je pravděpodobně pachatelem trestného činu. Vycházím z toho, že každý z nás je svým způsobem specifický, každý má jiné pohyby, gesta, chování v zátěžových situacích apod. Chtěl bych tím podotknout, že právě takovéto individuální chování může být stopou a důvodem pro další vyšetřování (pozn. aut.).

Jednu z nejdůležitějších rolí v mimice hraje úsměv, který je projevem sympatií, psychické pohody, náklonnosti či celkově přátelského postoje. Můžeme říci, že je zdrojem pozitivní atmosféry, kdy oslabuje nepřátelské postoje a agresivitu a to zejména ze strany vyslychaného.

2) Pohledy

„Přirozený oční kontakt je důležitý nejen při navazování vhodného psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným, ale příznivě působí i na samotnou komunikaci, protože sblíží její účastníky.“⁵¹ To, zda se vyslychaný vyhýbá očnímu kontaktu s vyslychajícím, či jak rychle přejíždí z předmětu na předmět, vypovídá o aktuálním psychickém stavu vyslychaného. Pohledy mohou být různé, např. upřímné, tupé, cudné, tázavé, nejisté, nepřítomné, bezmocné, šibalské, dobrácké atd.

Pohledy se liší i podle vztahu, který osoby k sobě mají, tzn., že jinak se na sebe dívají osoby, které se znají, které si sebe navzájem váží, než osoby neznámé, nepřátelské či soupeřivé. Z životních zkušeností známe, že déle trávající nepřerušovaný pohled je velice nepříjemný. U nepřátelských a soupeřivých osob vede déle trávající pohled k projevům vzrušení, neklidu a agresivitě. Takovýto zkušeností lze u výslechu bez pochyby hojně využít a to pro navození opačného stavu vyslychaného – uklidnění nebo navození psychického napětí.

Zrakový kontakt tedy hraje, stejně jako mimika, při výslechu důležitou roli. Může sloužit jako prostředek k pochopení a odhadu situace, k řízení výslechové situace, k navození pocitu poníženosti či nadvlády vyslychajícího nad vyslychaným. Navození pocitu poníženosti a nadvlády je nežádoucí a obecně se nedoporučuje. Naopak, výslech by měl probíhat v přátelské atmosféře a ve vzájemné důvěře.

3) Tělesné pohyby

Tělesnými pohyby se rozumí pohyby končetin, trupu, krku a hlavy. Z těchto pohybů lze usuzovat aktuální psychický stav vyslychaného, kterým může být např. útlum, klid, nervozita, agresivita, deprese apod. Patří sem i tzv. neúčelné

⁵¹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 115.

pohyby vyslýchaného, mezi nimiž si můžeme představit např. hra s klíči, s knoflíky od košile, opakované nasazování brýlí, hra s prstenem apod. Takové pohyby mohou být signálem silného vnitřního konfliktu. Pro vyšetřovatele je podstatné sledovat změny pohybů vyslýchaného v souvislosti s postupem výslechu, neboť ze životních zkušeností víme, že čím je člověk nervóznější, tím se jeho pohybová činnost stupňuje.

4) Tělesná blízkost (proxemika)

Každý z nás se cítí bezpečně, pokud je respektován námi podvědomě vytvořený osobní prostor. Při překročení takto vytvořené hranice dochází ke zvyšování napětí, pocitům úzkosti a k citovému vzrušení. Psychické napětí se ale může stupňovat i opačným způsobem a to při jednání na delší vzdálenost, tzn., že čím je člověk dál od bezpečného osobního prostoru, tím vyšší psychické napětí bude. Je to dáno zvyklostmi, očekáváním a interpersonálním vztahem.

Tělesnou vzdálenost lze rozdělit na tzv.:

- Intimní sféru – od bezprostřední blízkosti do cca 40 cm (zvýšené napětí se neprojevuje pouze u blízkých osob – milenců, důvěrných přátel).
- Osobní sféru – cca od 50 cm do 100 cm (neprojevuje se u dobrých přátel, kamarádů, kolegů apod.).
- Sociální sféru – cca 1,5 m do 3 m (vzdálenost obvyklá např. při úředním styku či oficiálním jednání).
- Veřejnou sféru – cca 3, 5, 8 m od publika (obvyklá u veřejných vystoupení, ceremonií, přednášek apod.).

I zde záleží na tom, o jaký typ osoby se jedná, neboť jinak tomu bude u introvertů a jinak u extrovertů. Introvert potřebuje pro pocit bezpečí větší vzdálenost, kdežto extrovertu menší prostor nevadí.

Využívání tělesné blízkosti v praxi opět závisí na zkušenostech, profesionalitě a umění vyslychajícího. „Hraní“ si s tělesným postojem může být součástí taktiky vyslychajícího, neboť vzdálením se nebo přiblížením vyslychanému může vyslychající snižovat nebo zvyšovat úzkost i jeho psychické napětí. Zmenšováním vzdálenosti, ke které dochází současně s tím, jak se vyslychající blíží ke kritickým otázkám (částem) výslechu, způsobuje zvyšování

pocitů úzkosti a tím i ztěžování snahy křivě vypovídat. Zvyšování úzkosti se projevuje především změnou pohybů (schoulení se, zkrřížení nohou). Podle toho vyslychající může buď svůj postup urychlit, nebo zpomalit a svým způsobem si s vyslychaným „pohrávat“.

5) Tělesný postoj

Tělesným postojem se rozumí držení těla a vzájemná konfigurace všech jeho částí. Předmětem pozorování je zde poloha těla v relativním klidu, tzn., že vyslychající sedí v klidu na židli bez jakékoliv jiné aktivity. „Psychologie experimentálně potvrdila, že jistota a sebevědomí jsou doprovázeny vzpřímenou hlavou, vypnutým hrudníkem a zvýšenou polohou ramen.“⁵² Naopak nejistota, úzkost a uzavření se do sebe bývá charakterizována pravým opakem – skloněná hlava, vpadnutý hrudník a svěšená ramena.

5.3. Pomoc vyslychanému překonat překážky vypovídat a vybavit si zdánlivě zapomenuté

„Tento základní taktický postup se používá zejména u vyslychaných, kteří nastoupili pozici pravdivé výpovědi, ale vzhledem k deformacím získaných informací si nemohou dříve vnímané přesně vybavit, jejichž vzpomínky jsou mezerovité a nepřesné, nebo kteří vzhledem k svým subjektivním nedostatkům, reprodukovat zapamatované, informace reprodukují chybně nebo nepřesně.“⁵³ Většinou se jedná o výslech svědků, kteří objasňované skutečnosti vnímali, protože pachatel (ať už podezřelý nebo obviněný) trestného činu si většinou svoje jednání velice dobře pamatuje. Výjimkou mohou být pachatelé některých trestných činů spáchaných z nedbalosti. „Termín „většinou“ je použit z toho důvodu, že zejména pachatelé sériové trestné činnosti, mohou mít problém vybavit si jednotlivé skutkové okolnosti konkrétních trestných činů, protože při zachování stejného způsobu páčání (projev perseverance), se některé

⁵² STRATUS, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 115

⁵³ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminální taktika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 76

skutkové okolnosti různých trestných činů v jedné linii překrývají.⁵⁴ Příkladem mohou být sérioví zloději.⁵⁵

„Zapamatování, jak je známo, spočívá v zafixování vjemů v nervových buňkách mozkových hemisfér. Fixuje se přitom řetězec okolností a jejich detailů vzájemně spojených. Proto i vzpomínání a znovu vybavování probíhá ve formě asociací všech druhů.“⁵⁶ Z toho důvodu je úspěch výslechu závislý na zapamatování. Tento taktický postup při poskytování pomoci vybavit si se používá tehdy, jestliže si vyslýchaný nemůže vzpomenout a vybavit potřebná fakta, anebo si vzpomene, ale vzpomínky jsou zkreslené, mylné, přerušované, anebo je reprodukuje nepřesně, neúplně nebo chybně. Vývojem kriminalistiky došlo postupně k vypracování mnoha taktických postupů, kterými je možné navést vyslýchaného na správnou cestu a vyvolat v něm zapomenuté vzpomínky.

V praxi lze uplatnit několik postupů

- Vyslýchající musí vypovídat o událostech tak, jak šly po sobě, čili v chronologickém sledu a zabývat při výpovědi těmi nejdetailejšími fakty.
- Požadavek, aby vyslýchající při výslechu na vyslýchanou osobu netlačil, nespíchal, protože existují osoby, které na vybavení si daných skutečností potřebují více času.
- Nepožadovat od vyslýchaného, aby mluvil jen k vyšetřované věci, pokud od ní zcela jasně neodbočuje, může k ní dojít „obloukem“.
- Jestliže si vyslýchaný nemůže vzpomenout na určitá fakta, doporučuje se, aby se zabýval podružnými, vedlejšími okolnostmi, kterými se může dostat až k jádru věci a vzpomenout si, např. na počasí, čas, světla, svoje reakce, okolí kolem místa činu apod.

⁵⁴ STRATUS, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 116

⁵⁵ Např. pachatel krádeží vloupáním do 30-ti obchodů v různých městech si v dané sérii nemusí pamatovat jeden konkrétní obchod včetně událostí a detailů, co se během vloupání staly.

⁵⁶ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminální taktika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 77

- Nemůže-li si vybavit, v jaký den a v jaký čas se objasňovaná skutečnost stala, může začít dnem, na který si pamatuje, stala-li se v něm nějaká konkrétní událost, ať už pozitivní nebo negativní.
- Doporučuje se začínat od událostí, které si vyslýchaná osoba jasně a zřetelně pamatuje a tím se postupně dostávat do detailů a postupovala v ději dál, např. příchodem do zaměstnání, snídání, svačinou apod.
- *„Doporučit vyslýchanému, aby chápal událost jako příčinu určitého následku (např. po události došlo k zhoršení vztahů k určité osobě) nebo jako důsledek určité příčiny (např. náhodného seznámení) – využití principu reakcí.“⁵⁷*
- Jestliže je důležitým bodem pro vyšetřování název obce, ulice, jméno osoby, barvy, látky, název a typ automobilu apod. doporučuje se vyslýchanému předložit např. seznam obcí, ulic v obci, telefonní seznam či katalog motorových vozidel apod. Říkáme tomu „princip asociace“.
- V praxi se často vyslychající setkává s případy, kdy si vyslýchaný nemůže nalézt ten správný výraz, neumí se vyjádřit a sdělit tak vyslýchanému to, co chce říct (nejčasněji u popisu osob, věcí a další jevů). V takových případech se vyslýchaný může vyzvat, aby onu věc či osobu namaloval, nebo aby jí podle návodu vyslychaného namaloval vyslychající. Obdobně se postupuje v případě, kdy se vyslychanému nepodaří popsat objasňovaný děj. Pak může vyslychající apelovat na tom, aby vyslychaný danou situaci předvedl, např. jak útočník držel poškozeného.

5.4. Psychologické působení na vyslychaného v případě jeho nepravdivé výpovědi, či jeho odmítání vypovídat

Jak už z názvu vyplývá, tento postup se využívá v případě, kdy svědek, podezřelý, popř. obviněný nechce z nějakého důvodu vypovídat pravdu. Uplatňuje se zde požadavek dodržení zákonnosti, a tak jedinou obranou proti

⁵⁷ STRATUS, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 116

nepravdivé výpovědi je přesvědčování vyslychané osoby, aby mluvila pravdu. „Snaží se lži předejít důkladnou přípravou a správnou taktikou výslechu, než ji později odhalovat a měnit.“⁵⁸ Je zakázáno užití násilí, hrozby, či užití jakéhokoliv vydírání. Na druhou stranu působení na city a na rozum právními normami zakázáno není, musí se ale přihlídnout k osobnosti vyslychaného. „Výhradní působení na emoce by u labilnějších osob mohlo vést až k nepravdivým sebeobviňováním nebo odvolání pravdivého oznámení o trestném činu, naopak potlačení citových a mravních aspektů by mohlo vyvolat pouhou egoistickou racionální kalkulaci.“⁵⁹ Takže vyslychaný může vhodnými psychologickými postupy působit na vyslychaného a tím ho přesvědčovat o nutnosti pravdivé výpovědi.

Psychologickými postupy jsou:

- a) „Využití stavu emocionálního napětí vyslychaného – podstata využití tohoto taktického postupu spočívá v tom, že vyslychaný prožívá v průběhu výslechu určité emocionální napětí, které pramení z jeho pro něho neobvyklého postavení a u některých vyslychaných i z pocitu zodpovědnosti za výslech.“⁶⁰

Co se týká podezřelého, popř. obviněného, u nich podnětem pro stoupání emocionálního napětí je strach z trestu. Podobně je tomu u osob, které se sice nedopustily protispolečenského jednání, ale byly jeho svědkem, či dokonce poškozeným. U svědka se emocionální napětí zvyšuje v okamžiku, kdy byl vhodným způsobem upozorněn na právní následky křivé výpovědi.

- b) Odhalení, objasnění příčin lží a jejich odstranění – užití křivé výpovědi úzce souvisí s emocionálním stránkou vyslychaného. Každá křivá výpověď má někde nějaký důvod – motivaci. Úkolem vyslychajícího je si předem zjistit, proč by vyslychaný mohl mít motivaci křivě vypovídat.

⁵⁸ MUSIL, J. a kol. Kriminální taktika. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1994, s. 160

⁵⁹ MUSIL, J. a kol. Kriminální taktika. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1994, s. 160

⁶⁰ STRATUS, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 117

Jak jsem již uvedl, důvodem pro stoupání emocionálního napětí u podezřelého, popř. obviněného je obvykle strach z trestu, což je důvod k podání nepravdivé výpovědi a obava, že jeho nepravdivá výpověď bude odhalena. Vyslýchající by měl postupovat tak, že se bude nejprve zabývat skutečnostmi, které jsou doloženy důkazy. Tímto postupem by vyslychanému měl dokázat, že je na výsledcích dostatečně připraven, že ví o jeho nepravdivé výpovědi a měl by docílit toho, aby vyslychaný pochopil, že lhaní se nevyplatí a je nesmyslné. Vyslýchající by zde měl postupovat od méně závažných otázek až po ty závažnější okolnosti či otázky.

„Důvody lživé výpovědi u svědků mohou být velmi rozmanité, např. strach před odhalením vlastního protiprávního jednání, přátelské vztahy s obviněným, lítost vůči obviněnému, sociální závislost na něm, ale i strach ze msty pachatele a jeho blízkých, nedůvěra v úspěšnost celého vyšetřování, nebo i lhostejnost a obecná nechuť jednat s policií a státními orgány.“⁶¹ Z logiky věci by svědkovi mělo být jasné, že vyslychající je na výsledcích dostatečně připraven a křivou výpověď by v jeho průběhu odhalil. Vyslýchající zde bude postupovat obdobně, jako u podezřelého.

Poškozený může také mít motivaci křivě vypovídat. Důvodem k tomu může být strach z reakce sociálního okolí, stud, snaha na protispolečenský čin co nejrychleji zapomenout, sebeobviňování z nedostatku opatrnosti, pomsta pachateli, vydírání, snaha získat větší náhradu škody.

Na obviněného a poškozeného působí subjektivní a objektivní faktory:

- Subjektivní – charakterové vlastnosti (závist, ziskuchtivost, pocit strachu atd.).
- Objektivní – *působení zainteresovaných osob a nepříznivé procesní situace (např. porušování jeho práv).*⁶²

⁶¹ MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1994, s. 160

⁶² STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 118

- c) Podporování kladných vlastností vyslýchaného – jedná se o dílčí taktický postup využívaný při výsleších svědků a nezkušených pachatelů, kteří spáchali trestný čin buď z nedbalosti či v afektu. Podmínkou využití tohoto postupu je stav, kdy vyslýchající zná osobnost vyslýchaného, zejména jeho charakterové vlastnosti, morální a hodnotový žebříček, životní zkušenosti či jeho světový názor. „U svědků může zdůraznit význam výpovědi pro vyšetření trestného činu a ochranu budoucích potencionálních poškozených.“⁶³ Tyto znalosti má vyslýchaný za úkol zjistit již v obsahové fázi přípravy výslechu. „Při výslechu je možné poukázat na dosavadní příkladný život, vyzdvihnout kladné vlastnosti osobnosti, cit pro spravedlnost apod.“⁶⁴ Stimulování kladných vlastností vyslýchaného se doporučuje využít v případech, kdy vyslýchaný vzhledem k jeho nezkušenosti váhá, zda má vypovídat pravdu nebo lež. Pak může být tento taktický postup efektivní.
- d) Využití vnitřních rozporů ve výpovědi a využití rozporů výpovědi s ostatními důkazy – jak jsem se již zmínil, každá osoba, která se dopustila nějakého protispolečenského jednání, anebo se stala předmětem útoku, se při výslechu dostává z různých důvodů do emocionálního napětí, což nám ostatně potvrdily i výsledky zkoumání obecné a soudní psychologie a tím může docházet ke lživé výpovědi. Nejedná se o zcela úplné výmysly, ale o nepravdu v určitých částech, které se snaží vyslýchající zamlčet. V mysli vyslýchaného poté existuje jakýsi obraz události v podobě, v jaké se skutečně stala a obraz události v podobě, jak jí vyslýchající skutečně pro účely výslechu prezentuje. Tyto jeho dvě varianty jsou pro vyslýchaného klíčové, neboť v jejich rámci se musí pohybovat a to samo o sobě je psychicky velmi náročné. Při kombinaci těchto dvou variant se při výpovědi zpravidla dostává *do rozporů s některými*

⁶³ MUSIL, J. a kol. Kriminallistika. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1994, s. 161

⁶⁴ STRATUS, J. a kol., Kriminallistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 118

*details pravdivé části a je nucen svá tvrzení různě modifikovat.*⁶⁵ Z hlediska taktiky by vyslychající neměl upozorňovat na rozpory hned, měl bych nechat vyslychaného dále vypovídat, ponechat mu možnost jeho tvrzení dále rozvinout včetně detailních skutečností. Okamžitým neupozorněním vyslychaný nabývá dojmu, že mu jeho záměr nepravdivé výpovědi vychází, přestává být ostražitý a dává si méně pozor na logičnost událostí jím prezentovaných. Toho může vyslychající dále využívat, ptát se ho znovu na details podezřelých skutečností. Zde se projevuje profesionalita vyslychajícího. Jestliže se vyslychaný při opětovné detailizaci vyjadřuje stejnými slovy nebo se vyhýbá uvedení stejných podrobností, je to důvod pro podezření z klamavé výpovědi. Vyjadřování se ke stejným věcem je samo osobě pro vyslychaného psychicky náročné, protože on sám tím může nabývat dojmu, že ho vyslychající prokoukl a cítit potřebu svá nepravdivá tvrzení změnit. Výsledkem takového taktického postupu je veliké překvapení vyslychaného, když mu vyslychající dá najevo, že o nepravdivé výpovědi ví a následně snaha vyslychaného k podání výpovědi pravdivé.

Je-li zjištěn rozpor mezi výpovědí a ostatními důkazy, může vyslychající psychologickým působením na vyslychaného využít jeden z několika způsobů předkládání důkazů – předkládání důkazů v logickém sledu, překládání důkazů narůstající síly, předkládání rozhodujících důkazů a předkládání důkazů v celku. Má-li vyslychající k dispozici pouze nepřímé důkazy stejné důkazní hodnoty, může využít jejich logické posloupnosti a předložit je v logickém sledu. Předkládání důkazů narůstající síly, má vliv na vyslychaného, který se snaží poskytovat nepravdivé informace a současně znamená možnost vyslychajícího doplnit tento způsob odpovídající proxemikou. Pakliže vyslychaný v důsledku dobře vybraného taktického postupu znejistil ve své snaze lhát, je na místě předložit důkazy, které disponují nejvyšší důkazní hodnotou, tzn. rozhodující důkazy, a tím donutit vyslychaného, aby začal

⁶⁵ MUSIL, J. a kol. Kriminallistika. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1994, s. 161

vypovídat pravdivě. Dalším a zároveň posledním způsobem, jak přesvědčit vyslýchaného o neúčelnosti jeho jednání, je využití dostatku důkazů a předložit je vcelku.

e) Využití reflexivního myšlení vyslýchaného – tento dílčí taktický postup lze využít tehdy, když osoba, která podává křivou výpověď, je na výsledku výslechu závislá, neboli silně zainteresovaná. „Podstata aplikace tohoto taktického postupu spočívá ve vytvoření myšlenkové úlohy, kterou lživě vypovídající ze své vůle chce, ale nemusí řešit.“⁶⁶ Myšlenkové úlohy rozdělujeme do dvou skupin, a to na myšlenkové úlohy a situace vytvořené bezprostředně před výslechem a vytvořené v průběhu výslechu.

- „Bezprostředně před výslechem je možné vytvořit zejména následující typické myšlenkové úlohy a situace:
 - myšlenkovou úlohu, kterou může vyslýchaný řešit na základě navozených asociací tak, že nastoupení lživé pozice je z morálního či etického hlediska nemožné, nebo z jiného hlediska neúčelné a rozhodne se proto vypovídat pravdu,
 - myšlenkovou operaci, kterou může vyslýchaný řešit na základě svých neostatečných opodstatněných představ o množství a důležitosti shromážděných informací, svědčících o lživosti jeho výpovědi tak, že nastoupení lživé pozice se jeví morálně neúnosné nebo neúčelné.“⁶⁷
- V průběhu výslechu je možné vytvořit:
 - „myšlenkovou úlohu, kterou může lživě vypovídající řešit na základě navozených asociací tak, že setrvání na pozici lživé výpovědi je neúčelné a neudržitelné vzhledem k významu informací svědčících o lživosti výpovědi a vzhledem k informovanosti vyslychajícího,
 - myšlenkovou úlohu, kterou může lživě vypovídající řešit na základě vlivu působení faktu opaku tak, že setrvání na

⁶⁶ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 81

⁶⁷ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 81

lživé pozici je neúčelné vzhledem k informovanosti vyslychajícího a vzhledem k významu důkazů svědčících o lživosti jeho výpovědi,

- o situaci, ve které si lživě vypovídající může učinit nedostatečně opodstatněný úsudek o cíli výslechu, nebo přímých otázek položených v průběhu výslechu a hovořit pravdivě o skutečnostech, o nichž by jinak pomlčel, nebo nehovořil pravdu.⁶⁸

Za současného dodržení požadavků trestního řádu, poznatků kriminalistické vědy a profesní etiky je možné na základě výše zmíněných typických myšlenkových úloh *vytvořit celou škálu specifických myšlenkových úloh s ohledem na konkrétní vyšetřovací situaci a charakter dosud shromážděných důkazů.*⁶⁹

⁶⁸ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 81

⁶⁹ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 120

6. Psychologické aspekty výslechu

Pojem „psychologie“ pochází z řeckého slova „psyché“, což znamená duše, duch či dech. Jedná se o vědu, *kteřá studuje lidské chování, mentální procesy a tělesné dění včetně jejich vzájemných vztahů a interakcí (souhrnně označované jako psychika) a snaží se jej popsat, vysvětlit a predikovat.*⁷⁰ Pro splnění úspěšného výslechu hraje psychologie, nebo spíše lidská psychika nezastupitelnou roli. V oblasti práva nese psychologie přívlastek „forenzní“ což znamená, že se jedná o *aplikovanou psychologickou disciplínu, která se zabývá chováním a prožíváním lidí v situacích regulovaných právem, především však právem trestním.*⁷¹ Ve vztahu ke kriminalistice psychologie vystupuje jako její pomocná, doplňková disciplína. Výslechem se psychologie zabývá ve dvou ohledech.

Za prvé psychologie zkoumá okolnosti popisující a objasňující výslech, jako určité momentální dění, kdy se výslechem zabývá jako zvláštní formou mezilidského jednání, jež se určitým způsobem blíží dialogu. V souvislosti s tím se zaměřuje na psychologické jevy, které na jednotlivé účastníky výslechu působí a které se v jeho průběhu uplatňují. Odborně řečeno, *forenzní psychologie zkoumá výslech jako určitou zvláštní formu interpersonálního jednání a objasňuje psychologické souvislosti dění mezi vyslychajícím a vyslychaným.*⁷²

Za druhé se forenzní psychologie zabývá výpovědí, jež je považována za výsledný produkt výslechu z pohledu psychologických okolností, které mají zásluhu na vytváření té které výpovědi především po stránce věrohodnosti. Snaží se tedy rozpoznat podněty, které mají vlastnost ovlivnit úplnost a pravdivost výpovědi. „Forenzní psychologie přitom nahlíží na výpověď jako na produkt vzájemné interakce vyslychajícího a vyslychaného a současně ji chápe jako výsledek psychické činnosti (duševního dění) určité osobnosti, tj. především procesu vnímání, zapamatování, reprodukování apod.“⁷³ Proces utváření výpovědi je tedy tímto druhem psychologie pozorován již od doby, kdy došlo

⁷⁰ Psychologie. *Wikipedie* [online]. Naposled editováno 3. března 2012 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Psychologie> >

⁷¹ ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 9

⁷² ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 174

⁷³ ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 174

k objasňované události až do doby, kdy má daná osoba své „zážitky“, které vnímala, reprodukovat.

Každý proces výsledku je svým způsobem specifický jak z pohledu sociálních aktivit člověka, jako jsou monolog, dialog, jednání, projednání či sociální styk, tak z pohledu složitosti systému dynamického dění společně působících činitelů, kdy průběh a výsledek výsledku ovlivňují např. *osobnostní charakteristiky jednajících partnerů (inteligence, temperament atd.), jejich aktuální psychický stav a rozpoložení (únava, odevzdání, čínorodost), jejich vzájemný vztah a společenské postavení (přátelskost, nadřízenost, podřízenost), aktualizovaná role (např. svědek, podezřelý, poškozený apod.), věcný obsah projednávání, cíle každého z účastníků, zvolená taktika a její změny, očekávaná i neočekávaná realizace taktických prvků „protivníka“ jako je lež, slib, zrada, přísaha, hrozba, vydírání, rána pod pás, odpuštění, upřímné či nepravdivé doznání atd.*⁷⁴ Vzhledem ke specifčnosti každého výsledku nelze k jeho úspěchu používat jeden a ten samý postup, neboť zatímco jedním postupem můžeme dosáhnout výborného výsledku, u jiného výsledku tento postup může být zcela neefektivní. Nelze tedy přesně stanovit jeden optimální postup, ale je třeba každý výsledek posuzovat zvlášť.

Praktický význam má pro výsledky i rozlišení tří stránek sociálního styku. Všechny tři stránky totiž tvoří jeho psychologickou náplň. Lze jimi popsat a objasnit specifikum každého výsledku *z hlediska vzájemného vnímání vyslychajícího a vyslychaného, z hlediska sdělování informací a současně z hlediska vzájemného působení (ovlivňování) vyslychajícího a vyslychaného.*⁷⁵ Sociální styk rozlišujeme na stránku:

- *percepční (= pochody interpersonální percepce) – zabývá se pozorováním jednajících osob, jak se navzájem vnímají, jaké představy a soudy si o sobě vytvářejí a podle jakých pravidel při tom postupují,*⁷⁶

⁷⁴ ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 176

⁷⁵ ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 177.

⁷⁶ ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 177.

- komunikační (= pochody sdělování informací mezi jednajícími osobami) – zabývá se pozorováním osob při vzájemné komunikaci, kdy se konkrétně zaměřuje na informace, které si sdělují a na způsob jejich výměny,
- interakční (= procesy vzájemného působení a ovlivňování jednajících osob) – týká se „taktických“ postupů, které partneři používají pro dosažení cílů, které jejich jednání podnítily, např. uzavření dohody, získání výpovědi apod.

Ačkoliv se všechny tři stránky v realitě vzájemně *spojují v jednotný proces jednání člověka s člověkem a jsou obecně vzato stejně důležité, přesto hraje komunikace dominantní úlohu,*⁷⁷ neboť na rozdíl od zbylých stránek patří k plně uvědomovaným pochodům každého z účastníků, které mohou nejjednodušeji sami ovlivnit. Psychické procesy (percepční a interakční stránka) se liší v tom, že jednající osoby o nich hovoří spíše jako o pocitech či dojmech a nebývají jednajícími plně uvědomovány.

⁷⁷ ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnické a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, s. 177

7. Zvláštnosti některých druhů výslechu

7.1. Výslech dětí a mladistvých

Výslech této kategorie osob je velice složitý a náročný, kde jeho taktika je určována podle psychických a fyzických vlastností dětí a mladistvých v závislosti na jejich věku. Díky tomu existuje samostatný zákon, kterým je zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“). V první řadě je třeba si vymezit pojmy „dítě“ a „mladistvý“. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže definuje pojem „dítě“ v § 2 odst. 1 písm. b), kde říká, že dítětem je osoba mladší patnácti let, která v době spáchání činu jinak trestního nedovršila patnáctý rok věku⁷⁸ a mladistvého definuje v § 2 odst. 1 písm. c) jako toho, *kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.*⁷⁹

Mládí lze ve většině případů brát jako cca 1/3 věku, což znamená, že se v našem vývoji jedná o určitou část života, ve které dochází k nejpronikavějším změnám v našem životě v podobě procesů poznávání, sbírání poznatků, zkušeností, postřehů či vědomostí. „Obtížnost výslechu osoby této věkové kategorie se vyznačuje řadou specifických zvláštností podmíněných rozdílným vývojem psychiky na jednotlivých stupních vývoje a dále řadou individuálních zvláštností v jednotlivých složkách psychiky, např. v poznávacích procesech, v citovém životě, v zájmech, schopnostech apod.“⁸⁰ V každém případě v přístupu vyslychajícího k „nedospělým“ hraje nejdůležitější roli jejich věk, tělesné, duševní a sociální úroveň.

⁷⁸ Viz. § 2 odst. 1 písm. b) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁷⁹ Viz. § 2 odst. 1 písm. c) zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁸⁰ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 45

Výslech dětí

Z výše uvedeného můžeme odvodit, že k výslechu dětí je potřeba zaujmout zcela jiný postoj než k výslechu dospělého člověka. Dítě je sice dobrým pozorovatelem, ale vzhledem ke své mentální zralosti a paměťovým schopnostem si vnímané skutečnosti vykládá po svém, svým rozumem, který logicky, na rozdíl od dospělého, ještě není dostatečně vyvinutý a i vzhledem k těmto schopnostem je třeba děti posuzovat individuálně. „Tato skutečnost je založena na dětských zájmech, zálibách a potřebách a vůbec na dětské životní zaměřenosti, která se od zaměřenosti dospělých výrazně liší.“⁸¹ Z těchto důvodů se někdy může stát, že obsah zapamatovaných faktů může vyslychajícího překvapit ve smyslu dokonalosti tím, že si je dítě schopno zapamatovat i ty nejmenší detaily. Projevit se to může v případě rozporů v názorech či závěrech, které učilo dítě a které učinil dospělý, kdy vyslychající často dochází k závěrům, že pravdu mluví spíše dospělý. Takového názoru je zapotřebí se vyvarovat, protože i dětská výpověď může objasnit zkoumaný případ. Jinak řečeno, dětská výpověď může být dokonce *výstižnější a věrohodnější než výpověď dospělého, zvláště je-li podbarvena zájmem, zálibou.*⁸²

Díky své nevyzrálosti je dítě lehce zmanipulovatelné, neboť u něj převládá pocit respektu k vyslychajícímu. Snaží se mu vyjít vstříc tím, že dává velký pozor na pokládané otázky a na základě nich se snaží odpovědět tak, aby byl vyslychající uspokojen. Není třeba pokládat přímé sugestivní otázky, postačí pouhý náznak toho, jak má dítě odpovědět a dítě tak okamžitě učiní. Z toho důvodu se uplatňuje *zásada pečlivě připravovat a volit otázky kladené dítěti tak, aby mu nenaznačovaly výsledek výpovědi a směr odpovědi.*⁸³ Otázky musí být kladeny tak, aby dítě na ně mohlo odpovědět celou větou z vlastní vůle a takovým způsobem, aby každému výrazu v té otázce porozumělo a otázku pochopilo.

Důležitým faktorem působícím na psychiku dítěte může být kromě samotného chování vyslychajícího i jeho oblečení, protože vyšetřovatel oblečený

⁸¹ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 46.

⁸² MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 46.

⁸³ CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 168

v uniformě, jak známe z vlastní zkušenosti, vzbuzuje strach, pocit úzkosti a velký respekt. Toho by se vyšetřovatel měl vyvarovat a dítě vyslýchat v civilu. Nedoporučuje se též vyslýchat v úřední místnosti, ale naopak se doporučuje vyslýchat v prostředí, které dítě dobře zná a ve kterém se cítí v bezpečí, anebo v místnostech, které nevzbuzují pocit strachu a přílišného respektu. Ustanovení § 102 odst. 1 tr. řádu uvádí, že „je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let o okolnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat.“⁸⁴ Je na místě, aby už samotný vyslychající měl speciální průpravu ke komunikaci s dětmi, dostatek zkušeností s psychologíí výslechu dětí popř. pedagogické zkušenosti. Proto se někdy vyžaduje přítomnost dítěti známých osob – rodiče, učitele, vychovatele nebo jiných osob, ke kterým dítě cítí největší důvěru, pokud tyto osoby s předmětem výslechu nemají nic společného. Co se týká výběru rodiče, obecně se doporučuje vybrat toho z rodičů, ke kterému má dítě větší důvěru, aniž by mělo strach z toho, že po výpovědi bude následovat rodičem udělené potrestání. Trestní řád v § 102 odst. 1 vyžaduje přítomnost pedagoga nebo jiné osoby, která disponuje zkušenostmi s výchovou mládeže, *kteřá by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslychané osoby přispěla k správnému vedení výslechu*⁸⁵. Bude-li psychicky v klidu, pak lze s dítětem hovořit o veškerých jím vnímaných skutečnostech. „Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu mohou navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychané osoby.“⁸⁶

Výslech mladistvého

Zjednodušeně řečeno, mladistvým je osoba v rozmezí od patnácti do osmnácti let.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se zabývá i samotným výslechem mladistvého, kdy obsahuje závazná opatření, která „chrání“ mladistvého daleko

⁸⁴ Viz. § 102 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁵ Viz. § 102 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸⁶ Viz. § 102 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

víc, než dospělou osobu. Samotný výslech mladistvého je upraven v § 57 tohoto zákona, podle něhož je nutno při výslechu postupovat ohleduplně a šetřit jeho osobnost. Stejně tak tento paragraf dává omezení použití konfrontace, ke které lze přikročit pouze výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež. Podle § 42 odst. 1 tohoto zákona má mladistvý právo, aby s ním bylo zacházeno přiměřeně k jeho věku, zdravotnímu stavu a duševní vyspělosti. Dále tento paragraf stanoví, kdy mladistvý musí mít obhájce. Říká, že *mladistvý musí mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných.*⁸⁷ O jeho právech je povinen orgán činný v trestním řízení jej poučit a umožnit mu plnou možnost jejich uplatnění. Jedná-li se o trestní věc, ve které mladistvý vystupuje jako obviněný, pak se zde klade zvláštní důraz na orgány činné v trestním řízení, které mají při vyšetřování povinnost jejich provinění se zvláštní pečlivostí objasnit a dokázat, stejně tak jako mají povinnost stejným způsobem objasnit a dokázat skutečnosti významné pro posouzení jejich rodinných, osobní či jiných poměrů, včetně šetření potřebných pro důkladné poznání dosavadního života mladistvého a jeho osobnosti.

Před výslechem takové osoby se vyžaduje daleko pečlivější příprava, než jaká je třeba před výslechem dospělého člověka. Aby mohl mladistvý nést odpovědnost za své jednání, je třeba co nejpřesněji zjistit stupeň jeho mravního a rozumového vývoje, poznat prostředí, ve kterém žil, ve kterém byl vychováván a další okolnosti, které mohou ovlivnit výběr prostředků pro jeho nápravu včetně rozsahu. Zákon v § 10 odst. 1 uvádí, jaká opatření lze mladistvému v případě jeho provinění uložit. Mezi tato opatření patří výchovná opatření, ochranná opatření či trestní opatření. Výběr vhodného opatření náleží orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo též Probační a mediační službě. Odpovědnost mladistvého definuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže takto: „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“⁸⁸

⁸⁷ Viz. § 45 odst. 2 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁸⁸ Viz. § 5 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Stejně jako u výslechů dětí, i zde výslech provádí osoba, která k tomu má předpoklady, tzn. dostatečné životní zkušenosti, znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže, které zaručují splnění výchovného účelu řízení. Dále se dbá na to, aby vyšetřovatelé spolupracovali se zařízeními, jimž je svěřena péče o mládež, popř. se zařízeními psychiatrické péče. To, zda mladiství dosáhl dostatečné rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat jeho chování, je úkolem znalců z oboru dětské nebo dorostové psychiatrie.

7.2. Výslech starých osob

O stáří můžeme mluvit, ač neradi, jako o posledním období života. Věk, od kterého můžeme považovat osobu za starou je těžko určitelný, protože pochod stárnutí je závislý na četných vnitřních a vnějších podmínkách. Projevuje se tím, že nám ubývají ať už v menším nebo ve větším množství duševní a tělesné síly. „Příčina přirozeného stárnutí se projevuje ve změnách různých tělesných tkání, přičemž změny postihují jednotlivé tkáně nerovnoměrně.“⁸⁹ Profesor JUDr. Miroslav Protivinský, DrSc., a kol. ve své publikaci „Taktika výslechu v přípravném řízení“ z roku 1987 uvádí, že gerontologie z operativních důvodů stanovila několik stupňů stárnutí: 45-60 let involuce, 60-70 let rané stáří, 70-80 let vyšší stáří, nad 80 let pokročilé stáří.⁹⁰ Období stáří nastupuje u každé osoby individuálně. Podle uvedených stupňů lze rozdělit staré lidi do 4 skupin:

- 1) *ti, u nichž se stáří prakticky vůbec nejeví,*
- 2) *lidé normální, staří,*
- 3) *lidé velmi vyjádřených stařeckých změn,*

⁸⁹ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 64

⁹⁰ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha 1987, s. 82

4) lidé staří, nemocní.⁹¹

Pozice vyslychajícího vůči vyslychané staré osobě je poměrně složitá, neboť proti němu stojí osoba třeba i o několik desítek let starší, zkušená, životně vyzrálá, která se často cítí být odstrčená a může být i nemocná. Výslech takového typu osob je složitý, protože staří lidé mají často sklon vyprávět události ze svého mládí či ze svých tzv. „plodných“ let, aniž by si uvědomovali, co od nich vyšetřující chce opravdu slyšet. V praxi je třeba *počítat u starých lidí s určitými odlišnostmi psychiky, které mají jednak vliv na hodnověrnost a spolehlivost jejich výpovědi, jednak vyžadují odlišnost přístupu k nim (a to jak v normálním životě, tak i při vyšetřování)*.⁹² Dále taky dochází ke změně vnímání a paměti. Jejich schopnost vnímat a zapamatovat si je vzhledem k jejich věku proměnlivá, kdy dochází k oslabení funkcí smyslových orgánů, což se projevuje např. v krátkozrakosti, dalekozrakosti, nahluchlosti, barvosleposti nebo v zlomkovitosti, neúplnosti a mlhavosti zapamatovaných faktů. Dochází k oslabení zobrazovací a zapojovací funkce mozku, což se projevuje především *v neschopnosti zapamatovat (vštípit), podržet a vybavit nové (současné) skutečnosti*.⁹³ Paradox je, že takový člověk si je schopen zapamatovat události z dětství, mládí, vojny, je třeba schopen bravurně odrecitovat báseň, ale vybavit si vnímaná fakta týden stará, která jsou po něm při výslechu požadovaná, pro něj mnohdy představuje problém.

Zde se projevuje profesionalita vyslychajícího, který musí „zatnout zuby“, vyslychaného za jeho projev nekárat a naopak s ním mít trpělivost. V opačném případě by se mohlo stát, že by stará osoba přestala mít ve vyslychajícím důvěru, což by se odrazilo v celkovém výsledku výslechu. Je tedy třeba zvolit zvláštní a vždy citlivý přístup, kdy je třeba počítat s tím, že se *ve stáří ztrácí pohotovost rychle reagovat na slovní podněty a pohotově chápat vztahy mezi různými jevy, předměty, čímž je vlastně oslabena hbitost, pohotovost myšlení*.⁹⁴ Vzhledem

⁹¹ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha 1987, s. 82

⁹² MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 65

⁹³ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 65

⁹⁴ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 66

k praxi a životním zkušenostem se doporučuje, aby tyto osoby byly vyslýchány osobou věkově starší tak, aby mezi nimi nebyl až takový velký věkový rozdíl.

7.3. Výslech osob nemocných, zraněných, umírajících

Výslech osob nemocných a zraněných

Má-li být výslech nemocných či zraněných osob úspěšný, je třeba, stejně jako u předchozích druhů, zapotřebí hodně psychologických znalostí. V praxi se můžeme s těmito osobami setkat při dopravních, železničních či leteckých nehodách, při explozích, požárech, při zranění v důsledku pracovní činnosti (pracovní úrazy), sportovní činnosti, činnosti mimo povolání apod. Ke zranění může dojít také při útocích vedených proti životu a zdraví (hlava I. zvláštní části trestního zákona), např. rvačky, loupež, ozbrojený útok, pokus vraždy apod., nebo v důsledku sexuálního násilí, pokusem o sebevraždu atd. Osoby nemocné mohou trpět akutní či chronickou chorobou, nebo jsou to osoby, které jsou buď azylově umístěné (nevléčitelné případy) nebo sanatorně umístěné a léčené.

„Základním a prvořadým kritériem při výslechu těchto osob je závažnost jejich onemocnění nebo zranění, zdravotní stav a tomu odpovídající způsobilost k výslechu.“⁹⁵ Posouzení zdravotního stavu jednotlivých osob závisí na stanovisku ošetřujícího lékaře, který se staví ke každému pacientovi individuálně. Stanovisko lékaře je klíčové pro další postup vyšetřování a je třeba ho plně respektovat. Z taktického hlediska zde vzniká několik problémů. Jedním z nich je součinnost s lékařem, jehož přítomnost je povinná. Dalším problémem je místo, ve kterém se musí výslech uskutečnit a s tím související forma, délka a hodnocení výslechu. Díky přítomnosti ošetřujícího lékaře nelze nikdy navázat správný kontakt s vyslýcháným, dokumentace probíhá zvukovým záznamem popř. sepsaným úředním záznamem o podaném vysvětlení. Délka výslechu musí být úměrná jeho zdravotnímu stavu, z čehož vyplývá povinnost vyslýchajícího se zaměřit pouze na nejpodstatnější informace. Vyslýchající má povinnost pokládat veškeré otázky klidně, jasně, srozumitelně tak, aby nehrozilo nebezpečí zhoršení

⁹⁵ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 71

jeho zdravotního nebo aby u zraněných osob nedošlo ke zhoršení jejich psychického stavu. O psychickém stavu hovoříme hlavně v souvislosti s utrpeným zraněním, kde hraje značnou roli pórúrazový šok a s ním spojené negativní prožitky. Psychický stav je spojen hlavně s otázkami, „Co bude dál? Budu moci i nadále vykonávat své dosavadní povolání? Jaké budu mít trvalé následky? apod.“ Právě odpovědi na tyto otázky jsou pro budoucí život takové osoby klíčové. I zde se projevuje profesionalita vyslychajícího a hlavně jeho schopnost empatie.

Po skončení výslechu je na místě, aby si vyslychající vyžádal od lékaře potvrzení o zdravotním stavu pacienta před výslechem, v jeho průběhu a po jeho skončení.

Výslech osoby umírající

Jen těžko si každý z nás umí představit umírání. Máme v sobě pud sebezáchovy, takže rozhodně není od věci strach ze smrti. Z praxe, výsledků zkoumání, ale třeba i z ojedinělých případů vlastních zkušeností je známo, že umírající si *neuvědomuje závažnost svého stavu, neboť umírání je spojeno se značným psychickým a tělesným oslabením.*⁹⁶ „Fyzický a psychický stav umírající osoby, střídavé zakalení vědomí, chorobná ospalost („somnolence), střídavá ztráta vědomí (sopor) a s tím spojená snížená schopnost pochopení otázek a schopnost reprodukce a omezené časové možnosti značně komplikují provedení výslechu.“⁹⁷

Je zde třeba samozřejmě posuzovat případ od případu a v důsledku toho k těmto osobám i přistupovat. Jedná se spíše o výjimku, kdy situace vyžaduje provedení výslechu takové osoby, neboť s její smrtí nenávratně odchází i informace, které by často mohly vést k rozřešení celých, třeba i dlouholetých případů. Podaří-li se od umírající osoby získat nějaké informace, je třeba je brát s nadhledem a dostatečně je prošetřit, protože umírající s vědomím, že už nemá co ztratit, se může snažit např. o křivé obvinění ovlivněné osobní mstou (např. obvinít z krádeže, vraždy, ublížení na zdraví apod.).

⁹⁶ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 85

⁹⁷ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 85

Dokumentace se provádí obdobně jako u osob nemocných či zraněných – úřední záznam nebo audio záznam.

7.4. Výslech osob defektních

Skupina defektních osob neboli osob tělesně vadných, v praxi představuje *psychologicky různorodou skupinu vyžadující vždy patřičnou diferenciaci v přístupu, jednak individuální, jednak skupinovou.*⁹⁸ Patří ke zvláštní kategorii osob, která si vyžaduje speciální pozornost, zvláštní přístup v podobě taktního, slušného chování, pochopení a citu. Jedná se o osoby, které jsou oproti zdravým lidem znevýhodněni. „Jsou poznamenáni častou zatrpklostí k životu, ke zdravým lidem, porušenou možností jejich plného společenského a pracovního uplatnění, jejich osobitým názorem na smysl života, jejich extrémním zaměřením na různé záliby, „koníčky“ apod., při současném nezájmu o věci, který u zdravých lidí můžeme běžně předpokládat.“⁹⁹ Pro tyto osoby je typická závislost, citové přimknutí k určitému člověku, kterému bezmezně důvěřují.

Výslech osoby psychicky defektní se provádí, podobně jako u osob nemocných, zraněných či umírajících, v jiném prostředí než výslech obvyklý. Je prováděn ve specializovaných psychiatrických zařízeních za účasti psychiatra majícího vyslýchaného v lékařské péči, jehož součinnost zabezpečuje dosažení úspěšného výslechu. Jeho úkol spočívá v objasnění řady skutečností týkajících se stavu vyslýchaného a jeho věrohodnosti. Věrohodnost takovéto osoby může být zpochybněna. Svůj negativní pól může ukázat tehdy, jestliže má ve výpovědi poskytnout informace o osobě, kterou nenávidí z důvodu, že jí skutečně nebo pravděpodobně *nějakým způsobem (i pohledem) ublížil, ale mnohdy i celou skupinu normálních lidí, především téhož pohlaví.*¹⁰⁰ Přítomnost psychiatra se vyžaduje, je-li osoba psychicky defektní vyslýchána mimo zdravotní ústav. Jeho přítomnost lze využít zejména tehdy, jestliže taková osoba je např. jediným svědkem. Pak výslech provádí psychiatr, který vzhledem ke svému vědomostem,

⁹⁸ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 76.

⁹⁹ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 77.

¹⁰⁰ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 77.

znalosti pacienta a zkušeností může získat dosti podstatné informace o objasňované skutečnosti.

8. Výslech jiných typů osob

8.1. Svědek – poškozený

Svědkiem - poškozeným je osoba, které:

- a) byla trestním činem způsobena majetková škoda,
- b) bylo trestním činem ublíženo na zdraví,
- c) byla trestním činem způsobena morální či jiná škoda.

Velice zajímavý je vztah svědka a poškozeného. „Trestní řád zařazuje poškozeného do skupiny svědků.“¹⁰¹ Z toho vyplývá, že poškozený může být vyslechnut jako svědek. To ovšem s sebou nese určitou míru rizika. Je tedy zapotřebí zvolit jinou taktiku výslechu než u obyčejného svědka. Říkáme, že je třeba ho vést jako samostatnou kategorii. Důvodem toho všeho může být jednostranný zájem poškozeného na náhradě škody, která mu byla v důsledku spáchaného trestního činu způsobena. Může nastat případ, kdy poškozený nárok uplatnit nechce ba dokonce ani nemůže. Pak jeho motivací může být snaha o usvědčení obviněného v podobě odplaty za spáchaný trestný čin.

Cílem samotného výslechu svědka – poškozeného (dále jako „poškozený“) je najít odpovědi na určité otázky:

a) Jaký trestný čin byl spáchán?

Při hledání odpovědi na tuto otázku je v první řadě třeba zjistit, zda se vůbec jedná o trestný čin.

b) Kdy a kde byl trestný čin spáchán?

Při objasňování trestného činu jsou tyto údaje nepostradatelné nejen z důvodů procesních, ale i z důvodů taktických – *ohledání místa, pátrání po pachateli, vyloučení jeho alibi vzhledem ke kritické době i místu.*¹⁰²

¹⁰¹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 100

¹⁰² MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 166

c) Jakým způsobem byl trestný čin spáchán?

Odpověď umožňuje využít operativně technické evidence, což může velikou měrou přispět k vytipování pachatele nebo množství potencionálních pachatelů zredukovat. Zároveň umožňuje zjistit, zda poškozený mluví pravdu či ne.

d) Co bylo trestným činem poškozeno (odcizeno)? Jak odcizené věci vypadaly? Jaká je jejich pravděpodobná hodnota? Kdo byl poškozen?

„Objekt útoku musí být podchycen co nejdětailněji nejen skupinově (zdraví, majetek, morální či jiná újma), ale rovněž druhově.“¹⁰³ U majetkových trestných činů musí poškozený za účelem přesné identifikace danou věc detailně popsat. Při popisu je třeba vystihnout jak její vlastnosti (velikost věci, barva, tvar, značka apod.), tak další stopy, podle kterých je možno věc identifikovat (stopy po nehodě, odřenině, rýhy apod.).

Hodnota poškozené (odcizené) věci je podstatná z důvodu nároku poškozeného na náhradu škody a dále z hlediska věrohodnosti poškozeného (např. bude ukradeno cyklistické kolo v hodnotě 5.000,- Kč a poškozený uvede škodu v hodnotě 15.000,-Kč, což se projeví při nalezení odcizené věci).

Dále je nutné zjistit vlastníka věci a následně i jeho je třeba k popisu předmětné věci vyslechnout.

e) Zda zná poškozený pachatele či podezřívá nějakou osobu.

Z odpovědi na tuto otázku můžeme zjistit, že poškozený pachatele zná, že je mu známo jeho trvalé nebo i přechodné bydliště, zná jeho jméno, tvář, zaměstnání apod., anebo že zná pouze jeho tvář, ale bližší informace neví. Zatímco z prvního případu je zcela jasné, kdo je pachatelem, v druhém případě je poškozený povinen popsat pachatelovu tvář, oblečení, vlasy apod., což orgánům činným v trestném řízení následně může pomoci jak z taktického (pátrání), tak i z procesně-taktického (rekognice) hlediska.

Má-li poškozený podezření, kdo je pachatelem, a identifikuje ho, pak má vyšetřovací orgán povinnost jeho podezření prověřit. Úkolem

¹⁰³ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 167

vyšetřujícího je se předem poškozeného dotázat, proč si myslí, že právě tato osoba by mohla být pachatelem uvedeného trestného činu a uvést také všechny pozitivní okolnosti, které jeho podezření odůvodňují.

f) Zda může poškozený uvést další svědky trestného činu.

Čím více svědků, tím je větší a rychlejší šance najít pachatele, neboť *jakýkoliv další svědek, oznámený především poškozeným, umožňuje jednak urychleně určit okruh osob, přicházejících v úvahu jako svědci, jednak podle jejich výpovědi zúžit okruh osob připadajících v úvahu jako pachatelé, prověřit věrohodnost výpovědi poškozeného a zvýšit rychlost a kvalitu vyšetřování.*¹⁰⁴ V souvislosti s uvedením dalších svědků je na místě prověřit vztah oznamujícího poškozeného a jím udaných svědků, neboť se může stát, a stává se, že poškození ve skutečnosti žádné není. Může k tomu dojít z důvodu např. zakrytí manka, rozkrádání, msty apod.

g) Co mohlo být motivací trestného činu?

S touto otázkou se většinou poškození setkávají v případě morální či podobné jiné újmy. Vycházet zde poškozený může z určité osobní zkušenosti s pachatelem trestného činu.

h) Zda může poškozený uvést jakékoliv, avšak určité okolnosti, které mají být i vzdálený vztah k trestnému činu.¹⁰⁵

Jak již jsem se zmínil, někdy může dojít i k předstíranému poškození. Jestliže vyslychající nabude dojmu při výslechu, že tomu tak je, pak se používá právě otázka takového typu, kdy se vyšetřovatel ptá doplňujícími otázkami k vedlejším okolnostem. Takové otázky umožní realizovat podezření z předstíraného poškození ještě v průběhu výslechu.

i) Zda bude poškozený uplatňovat nárok na náhradu škody, z jakého důvodu a v jaké výši.

Bude-li poškozený uplatňovat nárok na náhradu škody, pak jej musí uplatnit v hlavním líčení a to vždy do začátku dokazování.

¹⁰⁴ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 167

¹⁰⁵ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 168

8.2. Utajený svědek

Utajení identity svědka před obžalovaným se použije tehdy, jestliže by svědku samotnému či osobě jemu blízké mohlo v souvislosti s jeho výpovědí hrozit vážné nebezpečí spočívající v újmě na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí spočívající v porušení jejich základních práv. Jedná se až o krajní možnost, kdy jejich ochranu nelze spolehlivě zajistit jinak. Ochrana je úkolem orgánů činných v trestním řízení, které musejí učinit bezodkladně všechna vhodná opatření k utajení svědkovi totožnosti, aby utajování splnilo zdárně svůj efekt.

Zpravidla se tomu děje tak, že se do protokolu o svědecké výpovědi nezapiše jeho jméno a příjmení včetně dalších osobních údajů, místo nich má právo svědek požádat o zapsání fiktivního jména, pod kterým pak bude v celé kauze vystupovat. Pravé jméno, příjmení a osobní údaje se pak uvedou odděleně od trestního spisu, kde se s nimi mohou seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení v dané věci. Utajení svědkovi identity je možné pouze do doby, dokud nepominou důvody pro jeho utajení. Po jejich pominutí připojí orgán činný v trestním řízení pravdivé údaje o totožnosti svědka k trestnímu spisu a tím dojde k jeho odhalení.

Výjimku tvoří osoby služebně činné v policejním orgánu a také policisté cizího státu, u kterých k odhalení utajované identity nedochází. Dále podle § 102a tr. řádu může být utajena osoba, která v trestním řízení vystupuje jako agent, nebo provádí předstíraný převod, bezprostředně se podílí na použití agenta nebo na provedení předstíraného převodu. Takové osoby jsou tedy vyslechnuty jako svědci, ale jejich utajení zůstává zachováno.

8.3. Výslech osoby oznamující trestný čin

Oznámení trestního činu může být provedeno trojím způsobem:

- a) ústně,
- b) telefonicky,
- c) písemně.

Ústní oznámení trestného činu

Trestné činy jsou nejčastěji oznamovány buď poškozeným, nebo jinými osobami, které trestnému činu byly z nějakého důvodu přítomny, nebo se o něm dozvěděly. Takové osoby mají v další průběhu trestního řízení postavení svědků. V praxi se ale můžeme setkat i s případy, kdy je trestný čin oznámen i samotným pachatelem.

Osobu, která přijde podat trestní oznámení, je třeba vyslechnout. Výpověď takovéto osoby není výsledkem ve smyslu § 97 a násl. tr. řádu, ale má podobu vysvětlení, neboť se stává podnětem pro orgány činné v trestním řízení, aby začaly shromažďovat potřebné podklady, nezbytná vysvětlení od ostatních svědků či aby zajistily stopy. Na základě toho teprve dojde k rozhodnutí, zda je oznámení relevantní či nikoli a zda dojde k zahájení trestní stíhání. Podobně je to u osoby, která se přišla k trestnému činu přiznat. Opět se ale nejedná o výslech obviněného podle § 90 a násl. tr. řádu, neboť dosud nebylo zahájeno trestní řízení, nebylo vzneseno a sděleno obvinění.

Výslech osoby oznamující trestný čin probíhá stejně, jako jakýkoliv jiný výslech, čili postupně od úvodního stádia, přes monolog k dialogu. Uplatňují se zde i stejné zásady a pravidla, tzn., že se postupuje analogicky, jako při výslechu svědka, např. způsob pokládání otázek, přístup vyslychajícího k oznamujícímu, místo výslechu atd. Vyslychající by se měl z výslechu dozvědět především:

- totožnost osoby, která trestný čin oznámila,
- postavení oznamovatele – svědek, poškozený, pachatel
- kdy byl trestný čin spáchán či doba, kdy se oznamovatel o trestném činu dozvěděl,
- označení místa činu,
- kdo je pachatelem, popř. jeho popis, pokud je to možné,
- vztah oznamovatele k pachateli trestného činu, resp. k podezřelému nebo poškozenému,

- *osobní data poškozeného, pokud není sám oznamovatelem a jsou tyto data oznamovateli známa,*¹⁰⁶
- uvedení osob, které mohou posloužit jako svědci,
- příčiny a podmínky, které na místě činu zaznamenal či které panovaly,
- jak se pachatel nebo podezřelý po činu choval apod.

Telefonické oznámení trestného činu

„Většinou se jedná o informace o požárech, dopravních nehodách, rvačkách, nepřirozených úmrtích nebo tom, že byl pachatel při trestném činu zadržen nebo pozorován.“¹⁰⁷

Úkolem příslušníka policie, který takové oznámení přijímá je zjistit, kde a kdy se taková událost stala, zjistit přesný skutkový stav, poznamenat si celé jméno oznamovatele včetně telefonní číslo, ze kterého oznamovatel trestný čin oznamoval z důvodu, aby mu bylo možno později položit další případné otázky. Pokud by nebylo sděleno jméno, anebo by bylo sděleno, ale nesprávně, pak se s oznámením pracuje jako s oznámením pseudonymním či anonymním.

Jestliže se provádí neodkladná opatření, je přítomnost oznamovatele nezbytná, neboť na jeho spolupráci pak závisí další vyšetřovací postup. „Tato spolupráce zahrnuje:

- účast při ohledání místa činu,
- prohlídku míst, cest, objektů,
- zjištění stanovišť svědků,
- předložení fotografií,
- účast na rekonstrukci nebo vyšetřovacím experimentu,
- vyjasnění změn, k nimž došlo na místě činu.“¹⁰⁸

¹⁰⁶ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 87

¹⁰⁷ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 91

¹⁰⁸ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 91

Písemné oznámení trestného činu

Jedná se o oznámení, která jsou svou povahou nepřesná, neúplná, mezerovitá, protože oznamovatel ve většině případů přesně neví, které údaje a fakta jsou pro objasnění věci důležitá. Taková oznámení je třeba prověřovat. Je nutné zjistit, zda oznámení zaslala skutečně osoba, která je v něm uvedena a dále je třeba nedostatky v takovém oznámení doplnit. Pro orgány činné v trestním řízení platí zákaz jakkoliv do takového oznámení zasahovat, nesmí ho měnit ani doplňovat, neboť je možné ho později použít jako důkaz.

9. Zvláštnosti výslechu v souvislosti s trestněprávními úkony

9.1. Výslech předchozí

Předchozí výslech je upraven v ustanovení § 84 tr. řádu. Jedná se o nejjednodušší druh účelového výslechu, kterým se zásadně oznamuje domovní a osobní prohlídka.

Domovní prohlídku lze podle § 82 odst. 1 tr. řádu vykonat tehdy, *je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.*¹⁰⁹

Osobní prohlídku lze podle § 82 odst. 3 tr. řádu vykonat tehdy, *je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení.*¹¹⁰ Jde-li o osobu, která byla zadržena, zatčena nebo se bere do vazby, pak lze u ní vykonat osobní prohlídku tehdy, *jestliže existuje podezření, že má u sebe zbraň či jinou věc, již by mohla ohrozit život nebo zdraví vlastní nebo cizí.*¹¹¹

Z taktického a metodického hlediska se u výslechu takových osob před domovní nebo osobní prohlídkou *výslechové otázky zužují na:*

- a) *Máte zde (u sebe) tu a tu věc a vydáte jí dobrovolně?*
- b) *Skrývá se u vás XY a sdělíte nám, kde?*
- c) *Máte u sebe zbraň či jinou věc, kterou byste mohl ohrozit sebe nebo jiného na životě či zdraví a vydáte ji dobrovolně?*¹¹²

Předchozí výslech se neuskuteční, pokud věc nesnese odkladu a nelze ho provést okamžitě.

¹⁰⁹ Viz. § 82 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹⁰ Viz. § 82 odst. 3 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹¹ Viz. § 82 odst. 4 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹² PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 96

9.2. Výslech zadržené podezřelé osoby

„Výslech zadržené podezřelé osoby je možno provést jen jde-li o podezřelou osobu, která byla zadržena ve smyslu ustanovení § 76 tr. řádu, a to i tehdy, jestliže proti ní dosud nebylo vzneseno (nebo jí sděleno) obvinění.“¹¹³

Smyslem takového výslechu dle § 76 odst. 3 tr. řádu je pouze zjištění a prověření toho, zda byla osoba zadržena oprávněně, zjištění osobních údajů a dále toho, co je předmětem přechozího výslechu.

Postavení zadrženého je svým způsobem specifické, neboť nemá postavení ani svědka, ani obviněného, nýbrž slouží jako prostředek k uskutečnění všech potřebných opatření, jimiž lze dosáhnout k odstranění trestných činů, k zjištění pachatele, k předcházení trestným činům, k opatření nutných podkladů a vysvětlení či k zajištění stop trestného činu. I zde platí pravidlo, že *zadržená podezřelá osoba má všechna práva obviněného a musí o nich být před výslechem poučena.*¹¹⁴

9.3. Výslech při vyšetřovacím pokusu

Výslech se zde uplatní jako jeden z důkazních prostředků, na základě kterých dochází ke zjištění, zda je vyšetřovacího pokusu třeba. Před jeho provedením se výslech zpravidla neprovádí, ale mohou nastat případy, kdy se vyšetřovací pokus bez výslechu neobejde. Jedná se již o opakovaný výslech některých osob, a to i obviněného nebo svědka, kteří ve své výpovědi objasňují okolnosti trestného činu, aby pokus mohl splnit svůj účel. „Při vlastním provádění vyšetřovacího pokusu je účastník, např. obviněný, svědek nebo přibrané pomocné osoby nahrazující obviněného nebo svědka, stručně vyslýchán k výsledku nebo i průběhu pokusné činnosti, a to v závislosti na cíli, druhu a podmínkách experimentu.“¹¹⁵

¹¹³ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 96

¹¹⁴ SPURNÝ, J. Psychologie výslechu, Praha: Nakladatelství Portál, s.r.o., 2003, s. 16

¹¹⁵ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 96

Ze slova „pokus“ je třeba pochopit, že nejde pouze o jednorázový úkon, ale o více úkonů při různých podmínkách. To ostatně vyplývá již ze samotné definice vyšetřovacího pokusu obsažené v ustanovení § 104c odst. 1 tr. řádu, podle kterého se *vyšetřovací pokus koná, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.*¹¹⁶ Činnost se tedy několikrát opakuje a v souvislosti s ní se opakuje i výslech. Je-li účastníků více, jsou jednotliví účastníci vyslýcháni samostatně, tj. odděleně od ostatních tak, aby jejich výpověď nemohla být ovlivněna výpovědí jiného účastníka. Výpovědi se zaznamenávají do protokolu o vyšetřovacím pokusu (experimentu). Další výslech může být proveden po skončení celého experimentu, kterým můžeme dojít *k vyjasnění rozporů či k využití výsledků experimentu jako důkazu v dané trestní věci.*¹¹⁷

9.4. Výslech při prověrci výpovědi na místě

Z již samotného názvu „prověrka na místě“ vyplývá, že se na základě prvního výslechu dospělo k závěru provést výslech na místě samém, např. pro nesoulad výpovědi podezřelého, obviněného nebo svědka s jinými důkazy, čímž by mělo být dosaženo úspěšného cíle výslechu. Jde především o výslech osob, jejichž výpověď se prověřuje. Osoba na onom místě ukáže, kde se přesně v daný moment pohybovala, co dělala, kde se pohyboval pachatel trestného činu apod. V trestním řádu prověrku na místě najdeme v ustanovení § 104e tr. řádu.

Otázky a odpovědi z takového výslechu jsou dokumentovány v protokolu o prověrci výpovědi na místě.

Stejně jako po vyšetřovacím pokusu, tak i po skončení této prověrky, může následovat výslech, jímž může dojít k odstranění rozporů mezi původní výpovědí a výpovědí z onoho místa.

¹¹⁶ Viz. § 104c odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹⁷ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 97

9.5. Výslech v souvislosti s rekognicí

Rekognice je právně upravena v ustanovení § 104b tr. řádu, které říká, že se rekognice koná, *je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost.*¹¹⁸ Podstatou takového výslechu prováděného k rekogničním účelům je tedy získat popis osoby nebo věci, *a to jak k účelům operativního pátrání, tak i k účelům identifikačním, zjištění okolností, při nichž poznávající osoba vnímala osobu nebo věc v souvislosti s vyšetřovanou událostí,*¹¹⁹ přičemž se vyšetřující zaměřuje na subjektivní faktory, jež mohly mít na vnímání vliv.

Výslech před rekognicí není brán jako zvláštní výslech prováděný jen z důvodů rekognice, ale je brán jako jakýkoliv jiný výslech. Existují zde ale výjimky. Může nastat situace, kdy je první výslech nedostatečný, nebyly uvedeny dostatečná specifika věci nebo osoby či je třeba upřesnit okolnosti, za nichž vyslychaná osoba dané věci nebo osoby vnímala. Je-li tomu tak, provádí se zvláštní výslech zaměřený k doladění těchto nedostatků.

Z důvodu neznalosti kriminalistické terminologie při popisování lidí se v praxi běžně stává, že poznávající je sice schopen popsat nějakou věc, např. oblečení, ale nejsou schopni popsat zevnějšek osoby. K těmto nedostatkům slouží určité pomůcky (např. tabulky s vyobrazením tvarů úst, hlav, uší, nosů, čel, obočí apod. nebo i vzorkovníky barev, účesů, předmětů osobní potřeby,...) pro úřední popisování věcí a osob, na základě kterých je vyslychaný schopen upřesnit svou myšlenku a nalézt tak vhodný výraz.

Nejcennějšími údaji pro účely rekognice jsou ty, které jsou získány vlastními slovy vyslychaného, tzn., že není na místě, aby vyslychající při výslechu vnášel do výpovědi vyslychaného jemu známou kriminalistickou terminologii. Dále není žádoucí, aby byly pokládány otázky, jež by spoluvořily obraz osoby nebo věci, kterou vyslychající třeba i zná nebo jen tuší, o jakou věc či osobu se jedná. Účelem výslechu je, aby vyslychaný vše čerpal z vlastní paměti, případně popsal za pomoci pomůcek a ne, aby se ve výsledku projevil myšlenky vyslychajícího.

¹¹⁸ Viz. § 104b odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹⁹ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 92

Mluvíme zde především o laickém popisu, který je tedy ovlivněn jak objektivními (podmínky a okolnosti vnímání), tak i subjektivními faktory (psychickými procesy, stavy apod.). Úkolem vyslychajícího je učinit vše pro to, aby vyslychaný uvedl vše, co má v paměti, co vnímal, aby si nic nenechal pro sebe a vše správně reprodukoval. Aby vyslychaný nezapomněl popsat všechny znaky a části osoby nebo věci, je vyslychajícímu doporučeno postupovat podle určitého systému výslechu. Systém získávání laického popisu osoby není jednotný, nelze se držet jediného vzoru, neboť vzhledem k různorodosti případů se doporučuje jej podle okolností modifikovat. Určitý systém výslechu k získání laického popisu osoby, může vypadat následovně:

- I. Normální známky popisu výslechu: 1. stáří, 2. postava, 3. výška atd.*
- II. Nápadná znamení v obličejí (rozměry, poloha, tvar, barva a počet): 1. mateřská znamení, 2. poranění atd.*
- III. Nápadná znamení úst: 1. zuby, 2. rty atd.*
- IV. Nápadná znamení očí: 1. šilhavé, 2. zapadlé atd.*
- V. Zvláštní znamení na rukou, nohou aj.: 1. chybějící prsty, 2. křivost nohou atd.*
- VI. Nápadné vlastnosti postavy a chůze: 1. nahrbená, 2. kolísavá atd.*
- VII. Jiné nápadné vlastnosti: 1. řeč, 2. oblečení atd.¹²⁰*

Největší váhu mají vlastnosti osoby, které jsou takřka nezměnitelné, relativně stálé. Proto popis věcí, které měla osoba při sobě nebo na sobě je vedlejší, neboť ty jsou lehce změnitelné, protože je může např. vyhodit, zničit, změnit atd., ale např. velikost očí, nosu, uší se jen těžko změní. I to je v dnešní době možné. Změna vzhledu může být buď úmyslná, nebo k ní může dojít působením času. Plastické operace, kosmetické úpravy, růst vousů, změna účesu, oholení apod., to vše jsou možnosti, jak daná osoba může změnit svůj vzhled téměř k nepoznání. Působením času mám na mysli především změny v důsledku stárnutí, chorob, výkonem povolání apod.

Výpověď při rekognici má také své specifické znaky. Vyslychající musí poznávajícímu pokládat otázky tak, aby z jeho odpovědi bylo možno zjistit, *zda*

¹²⁰ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 94

*mezi přítomnými osobami (pokud nejde o rekognici věci) je či není ta osoba, kterou poznávající osoba dříve vnímala v souvislosti s vyšetřovanou věcí a kterou popsala ve své výpovědi před rekognicí.*¹²¹ Jestliže se popisovaná osoba mezi přítomnými nachází, je na poznávajícím, aby ji určila a své určení zdůvodnila. Podmínkou při pokládání otázek je, že se vyslychající musí zdržet sugestivně ovlivňujících otázek.

Výsledkem výslechu po rekognici je jeho porovnání s výsledky výslechu před rekognicí a to především co se týká identifikace osob nebo věcí zaměřené na jejich zvláštnosti a specifické znaky.

¹²¹ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 95

10. Konfrontace

10.1. Pojem a význam konfrontace

Jedná se o kriminalistickou metodu využívanou v případě, kdy *výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného.*¹²² Konfrontace patří mezi nejsložitější vyšetřovací úkony. Její význam spočívá v postavení dvou dříve vyslechnutých osob, mezi jejichž výpověďmi jsou závažné rozpory, tváří v tvář (tzn., že osoby sedí proti sobě a hledí si do očí) s cílem tyto rozpory vyjasnit, popř. získat nové důkazy. Právě postavení osob „tváří v tvář“ má za následek psychologické a emotivní působení, což je podstatou samotné konfrontace. To ale s sebou nese určitou míru rizika, neboť pod psychickým tlakem může dosud pravdomluvná osoba svou výpověď změnit na nepravdu, dále třeba může dojít ke skutečnostem, kdy dvě osoby, které doposud mluvily nepravdu, se ve svých lžích mohou sjednotit. Proto rozhodnutí o jejím provedení musí být dostatečně zváženo, zanalyzováno a vyžaduje si důkladnou přípravu po stránce obsahové i organizační. „Zákonodárce považuje konfrontaci za jeden ze zvláštních způsobů dokazování a právně ji reglementuje v § 104a tr. řádu.“¹²³

„Možnost provedení konfrontace je podmíněna následujícími podmínkami:

- předchozí výsledek konfrontovaných osob ve stejném procesním postavení, v jakém mají být konfrontováni,
- existence rozporů v závažných okolnostech – jedná-li se o rozpory mezi fakty uváděnými ve výpovědích, které mají podstatný vliv na rozhodnutí zejména o tom, zda se skutek stal, zda je trestným činem, zda jej spáchal obviněný, z jaké pohnutky byl čin spáchán, které skutkové podstaty byly jednáním naplněny atp.,
- nemožnost vyjasnění rozporů jinak – to znamená, že existenci žádného z uváděných rozporných faktů nelze dokázat nebo prověřit jinými

¹²² Viz. § 104a odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹²³ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 125

metodami kriminalistické praktické činnosti, např. vyšetřovacím experimentem, prověrkou na místě, expertizou atp.¹²⁴

Zcela výjimečně lze postavit tváří v tvář osobu mladších patnácti let. Ustanovení § 104a odst. 5 tr. řádu stanoví, že dítě je možno podrobit konfrontaci jen je-li to pro objasnění věci nezbytně nutné (*hrozí totiž negativní ovlivnění svědecké výpovědi takového svědka mladšího patnácti let v důsledku strachu z konfrontované osoby, její autority apod.*¹²⁵), přičemž je třeba brát ohled na možnost narušení jeho mravního a duševního vývoje.

10.2. Druhy konfrontace

Konfrontaci lze rozdělit podle různých hledisek a řady kritérií. Následující rozdělení není vyčerpávající, ale uvedeme si pro představu některé příklady. Lze jí rozdělit podle:

- cíle konfrontace na:
 - konfrontaci, jejímž cílem je pomoc jedné z konfrontovaných osob, aby překonala chybné vzpomínky a vzpomněla si na zapomenutá fakta,
 - konfrontaci, směřující k odhalení a překonání nepravdivé výpovědi jedné z konfrontovaných osob,
- subjektu, který dal podnět k jejímu provedení na:
 - konfrontaci, k jejímuž provedení dal podnět státní zástupce,
 - konfrontaci, k jejímuž provedení dal podnět kriminalista,
 - konfrontaci, k jejímuž provedení dal podnět svědek,
 - konfrontaci, k jejímuž provedení dal podnět obviněný,
 - konfrontaci, k jejímuž provedení dal podnět obhájce,¹²⁶

¹²⁴ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 125

¹²⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 464

¹²⁶ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 126

- procesního postavení osob, mezi kterými je možná konfrontace, na konfrontaci mezi:
 - obviněným a spoluobviněným, svědkem, poškozeným, je-li současně svědkem,
 - spoluobviněným a obviněným, svědkem, poškozeným, je-li současně svědkem,
 - svědkem a jiný svědkem, poškozeným, obviněným, spoluobviněným.

„Konfrontace není proto možná mezi obviněným či svědkem na straně jedné a znalcem na straně druhé, stejně tak není možná konfrontace mezi podezřelým a svědkem.“¹²⁷ Dále konfrontaci nelze podrobit svědka, jehož totožnost se utajuje ve smyslu § 55 odst. 2 tr. řádu (srov. § 104a odst. 5) *a to proto, že taková utajovaná osoba nemůže být právě z důvodů utajení postavena jiné osobě tváří v tvář, neboť by hrozilo prozrazení její totožnosti.*¹²⁸

Konfrontace musí být řízena kriminalistou, který splňuje určité předpoklady. „Kriminalistická teorie a praxe zdůrazňuje následující požadavky na osobu, která provádí konfrontaci:

- kvalifikační erudovanost v odborných psychologických otázkách – znalost základní psychologické terminologie a dostatečné poznání některých psychologických zákonů a teorií;
- odborná zkušenost, „vyzrálost“ – tento požadavek je významný zejména z hlediska získání vhodných psychologických poznatků, znalost chování lidí, jejich reakce atd.;
- organizační a řídicí schopnosti – kvalita organizačních a řídicích schopností se projevuje u vyslychajícího zejména ve stupni neformální autority při řízení konfrontace a stanovení taktiky průběhu konfrontace;

¹²⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 464

¹²⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 464

- schopnost předvídat a improvizovat – potřeba předvídat postoje a taktiku podezřelého, či obviněného je důležitou kvalitou, která vypovídá o míře profesionálního mistrovství vyslychajícího.¹²⁹

¹²⁹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 127

10.3. Příprava konfrontace

Vhledem k tomu, že konfrontace je velice složitým vyšetřovacím úkonem, měla by jí předcházet dostatečná příprava. V první řadě je nutné prostudovat všechny dostupné materiály, které orgány činné v trestním řízení získaly při vyšetřování a na základě jejich zhodnocení zjistit všechny rozpory ve výpovědích vyslychaných osob, *promyslet a určit jejich kvalitu, tzn. závažnost vzhledem ke skutkovému zjištění (k podstatě vyšetřované události), k vytyčeným verzím, k subjektu, subjektivní stránce, objektu a objektivní stránce trestného činu,*¹³⁰ zvážit, zda konfrontaci nelze nahradit jinými vyšetřujícími úkony a naopak určit, které rozpory je třeba odstranit konfrontací s odkazem na osoby, které musí být konfrontaci podrobeny. Vzhledem ke složitosti konfrontace se dává přednost vyřešení rozporů jiným výslechovým praktikám, např. opětovnému, oddělnému výslechu každé z osob, u jejichž výpovědi byly zjištěny rozpory či prověrkou výpovědi na místě, dále pak je možné rozpory odstranit *cestou seznámení budoucích účastníků konfrontace s výsledky výslechu druhé osoby*¹³¹ a to třeba i prostřednictvím přehrání magnetofonového záznamu. Je nutné vymezit cíl konfrontace a okamžik, v němž by z taktických důvodů měla být provedena.

Konfrontující by již před začátkem konfrontace měl mít promyšleno, jakými otázkami se bude snažit vzniklé rozpory vyjasnit a které osobě jako první položí otázku. V praxi se zpravidla pokládá otázka první tomu, kdo doznává prověřovaný fakt a až poté tomu, kdo daný fakt popírá, anebo se první otázka pokládá tomu, jehož výpovědi jsou doloženy jinými materiály. Z hlediska procesního postavení to znamená, že by nejdřív měli být podrobeny konfrontaci svědci navzájem a až poté svědci a obvinění. Je-li více obviněných, kteří křivě vypovídají, konfrontace se začíná od toho, u něhož lze předpokládat, že lživou výpověď změní na pravdivou. „Zde konfrontující sleduje dosažení takového psychologického efektu, aby svým postupem v osobě pravdivě vypovídající

¹³⁰ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 207

¹³¹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 129.

vzbudil rozhořčení proti takovéto osobě a tím dosáhl toho, že lživě vypovídající osobu bude usvědčovat.¹³²

Pomocí psychologického působení musí připravit oběť trestného činu na setkání s pachatelem, poučit jí o jejím chování, zajistit přítomnost zapisovatele a dalších pomocných osob. S přihlédnutím ke konfrontovaným osobám by si měl konfrontující předem rozmyslet, které z výpovědí z hlediska důvěryhodnosti bude přikládat větší váhu, mimo to by si měl určit, jestli konfrontace bude provedena v souvislosti s jiným výsledkem jednoho z konfrontovaných nebo jako samostatný úkon. V neposlední řadě by si měl určit a opatřit všechny důkazy a doklady, *které budou předloženy konfrontovaným v průběhu tohoto úkonu, a to zejména tehdy, jestliže v předcházejících výpovědích různě vysvětlovali jejich původ nebo význam, s cílem bud' „aktivizovat paměť účastníků napomáhat konkretizaci výpovědi demonstrací těch částí dokladů nebo vlastností věcných důkazů vyslychanému, které potvrzují nebo vyvracejí jeho tvrzení učiněná při konfrontaci“, anebo „za účelem usvědčení osoby, která nepravdivě vypovídá.“*¹³³

Stejně jako u výsledku, i u konfrontace se zpracovává určitý plán, podle kterého se při konfrontaci postupuje. Tento plán spočívá především ve výběru otázek, které budou konfrontovaným osobám pokládány a v sestavení jejich pořadí spolu s pořadím výsledku. To ovšem neznamená, že by během konfrontace nemohly být pokládány další, nové nebo doplňující otázky, jež budou reagovat na informace, které se konfrontující dozví. Významnou roli hraje pořadí a způsob kladení otázek, které jsou vybírány podle povahy konkrétního případu a na základě závěrů konfrontujícího. Stejně jako u výsledku se doporučuje postupovat od otázek jednodušších ke složitějším, což znamená, že se pokládají otázky kontrolní a upevňující, nikoli otázky usvědčující. Otázky by měly být orientovány na konkrétní věci, *ale nesmí být formulované tak, aby osoba konfrontovaná s dotazovanou „nevyčetla“ z otázek nějaké „instrukce“ nebo „informace“ pro svoji případnou odpověď.*¹³⁴

¹³² STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 134.

¹³³ MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, s. 207

¹³⁴ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 130

10.4. Průběh konfrontace

Průběh konfrontace začíná poučením o právech a povinnostech konfrontovaných rozlišeným podle jejich procesního postavení. Pak se zjišťuje, zda se účastníci znají, zda nemají nějaké osobní nevyrovnané účty apod. Následně se přistupuje k samotnému jádru konfrontace, čímž je vyjasnění rozporů výpovědí. Při odpovědích se dbá na to, aby si osoby navzájem hleděli do očí, neboť oční kontakt mnohdy napovídá o důvěryhodnosti člověka. Po odpovědi následuje možnost reakce druhého účastníka, přičemž jestliže tvrzené údaje odmítne, je vyzván konfrontujícím, aby vyjádřil svůj postoj a názor k dané věci a následně vyzve prvního účastníka k další reakci. V závěru zpravidla nastává možnost, kdy účastníci mohou odpovídat na vzájemně kladené otázky.

Celý průběh se protokuluje systematicky, doslovně a v přímé řeči, kdy se mohou zaznamenat i pokusy o narušení konfrontace či některé nonverbální projevy, gesta apod. Text protokolu se zpravidla upravuje tak, aby bylo možné okamžitě rozeznat výpovědi jednotlivých účastníků. „V případě, že se konfrontace provádí v přípravném řízení, doporučuje se k protokolu o konfrontaci přiložit videozáznam zachycující průběh konfrontace, zejména pak emocionální reakce konfrontovaných osob.“¹³⁵ V hlavním líčení (příp. ve veřejném zasedání) lze protokol o konfrontaci *přečíst jako důkaz jen za podmínek stanovených v § 207 odst. 2, resp. § 211 odst. 1 až 4 tr. řádu, nikoli jako listinný důkaz podle § 213 odst. 1 tr. řádu.*¹³⁶

10.5. Zásady konfrontace

Mezi základní zásady, které se při konfrontaci doporučují dodržovat patří:

- a) zásada plánovitosti a organizovanosti postupu konfrontace – podstata této zásady vyplývá z již zmíněného rizika konfrontace (sjednocení nepravdivé výpovědi konfrontovaných během konfrontace, přechod z nepravdivé

¹³⁵ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 137

¹³⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminologie, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 465

výpovědi konfrontovaného v pravdivou, nebezpečí narušení konfrontace např. napadením druhého),

- b) zásada iniciativy účastníků konfrontace – konfrontované osoby předkládají fakta, která zdůvodňují rozpor s jejich výpovědí,
- c) zásada pozorování konfrontovaných osob – pozorováním konfrontující může zjistit stav *nerozhodnosti, kolísání či váhání některého z konfrontujících, přičemž je současně základem pro realizaci zásady ostražitosti,*¹³⁷
- d) zásada rozhodnosti a ostražitosti – tato zásada spočívá v neustálém pozorování konfrontovaných osob, aby mohl konfrontující případně zamezit pokusům o domluvu mezi konfrontovanými, snahám o napadení či aby mohl zamezit jakémoliv jiné narušení konfrontace,
- e) zásada aktivního vedení konfrontace kriminalistou – konfrontující jedná aktivně, aby si udržel respekt a autoritativní postavení, a tím zamezil nebezpečí „obratu“ v tom smyslu, že by si jedna nebo druhá z konfrontovaných stran začala diktovat tón konfrontace na svoji osobu.

10.6. Ukončení konfrontace

Moment ukončení je důležitý především z taktického hlediska. Ukončení může být buď předčasné, nebo po vyčerpání všech otázek.

Předčasné ukončení znamená, že ne vždy je dosaženo požadovaného výsledku. Může se tak stát tehdy, kdy křivě vypovídající osoba o to sama požádá s tím, že slíbí pravdivé doznání nebo tehdy, kdy pravdivě vypovídající osoba začne svoji výpověď měnit *např. pod vlivem osoby blízké nebo příbuzné, se kterou je konfrontována, která zdůrazňuje rodinné pouto, strádání, citové vztahy apod.*¹³⁸ Nedošlo-li by k předčasnému ukončení, hrozilo by nebezpečí odvolání výpovědi nebo změny původní výpovědi ve prospěch druhé osoby.

Vhodným okamžikem pro ukončení konfrontace je většinou moment, kdy plánované otázky byly vyčerpány, není třeba pokládat další doplňující otázky jak

¹³⁷ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 132

¹³⁸ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 135.

ze strany konfrontujícího, tak od někoho z přítomných (obhájce, státní zástupce, ostatní účastníci konfrontace), jestliže se konfrontace účastní. Ukončení není žádoucí *oddalovat do úplného výsledku a dosažení cíle, neboť se může stát a to zejména u zkušených pachatelů, že budou zapírat i tehdy, když sami již poznají bezvýslednost svého tvrzení.*¹³⁹

Jak jsem se již zmínil v úvodu této kapitoly, po ukončení konfrontace následuje podrobný výslech všech účastníků, kde se vyslychající zaměří jak na všechny otázky položené při konfrontaci, tak i ke všem problémům a událostem, které z konfrontace vyplynuly, či se u ní staly. Někdy se může stát, že si osoba pod vlivem emocí při konfrontaci nevzpomene na vše a k vybavení dojde až po ní, což se projeví právě u toho výslechu.

¹³⁹ STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 136.

11. Dokumentace průběhu a výsledků výslechu

Dokumentací výslechu se rozumí souhrn činností vyšetřovatele, které směřují *k objektivnímu a trvalému podchycení kriminalisticky relevantních informací, obsažených ve výpovědi.*¹⁴⁰ Mimo to lze o dokumentaci také mluvit jako o výsledcích těchto činností. Obligatorně se průběh i obsah výslechu zaznamenává písemně do protokolu.

Dokumentace výslechu je důležitým podkladem jak pro další postup orgánů činných v trestním řízení (policejního orgánu a státního zástupce), tak pro další činnosti soudu. Z těchto důvodů jsou na ní kladeny mimořádné nároky.

Obsahem výslechu se rozumí to, co je podstatné pro objasňování věci a základním postupem způsob, jakým výslech probíhal. Monolog vyslýchaného se sepisuje metodou přímé řeči, u dialogové části se musí přesně odlišit otázky a odpovědi. Týká se to především základních otázek, jejichž zapsání slouží k případné následné kontrole směřované za účelem zjištění, *zda obsah výpovědi neovlivnil nesprávný, anebo nezákonný postup vyslýchajícího, zejména kladení sugestivních, nebo kapciózních otázek.*¹⁴¹

11.1. Zásady dokumentace výslechu

Dokumentace vzhledem ke své složitosti vyžaduje, aby byly respektovány určité základní zásady. Mezi tyto zásady řadíme:

- a) včasnost provedení,
- b) nenahraditelnost,
- c) objektivnost,
- d) úplnost.

¹⁴⁰ PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, s. 109

¹⁴¹ STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 121

Včasnost provedení dokumentace

Včasnost provedení dokumentace je závislá na včasnosti provedení výslechu. Jak jsem se již zmínil, fakta vnímaná lidskými smysly, uložená ve vědomí člověka, jsou při výslechu reprodukována v podobě, v jaké jej zachytil a jak si je pamatuje. Nelichotivým faktorem paměti je čas, tzn., že čím dříve bude výslech proveden a zdokumentován, tím existuje větší šance, že výpověď bude pravdivější a detailnější. Ne vždy je však žádoucí toho pravidlo dodržovat. Někdy si situace vyžaduje, aby se výslech uskutečnil až po nějaké době. Jedná se především o situaci, kdy je vyslýchaná osoba událostí otřesena, tím pádem je na místě si pro objektivní výpověď nějakou dobu počkat. Doba oddalování musí být přiměřená, odhadnutá a je třeba ji posuzovat individuálně s přihlédnutím k osobě vyslýchaného tak, aby nedošlo k úplnému zániku zapamatovaného trestného činu.

Nenahraditelnost dokumentace

Tato zásada úzce souvisí se zásadou předchozí, protože faktor času zde opět hraje důležitou roli. Zatímco informace obsažené ve věcné stopě lze použít i po delší době (např. půl roku, rok), informace obsažené v paměti člověka je třeba využít v čase přiměřeném tak, aby nedošlo k jejich ztrátě. Sami víme, že když něco zapomeneme, už si na to nevzpomeneme a vzpomínky jsou nenávratně ztraceny. Roli zde ovšem nehraje pouze paměť, ale i jiná objektivní událost – smrt. Jestliže osoba, která vnímala objasňovanou událost, zemře, tak již nikdy nebude možno informace v jeho paměti použít pro další postup v trestním řízení.

Objektivnost dokumentace

Ke zjištění podstaty určité události, jež je předmětem našeho zájmu, je bezpodmínečně nutné její objektivní pochycení, což nám umožní poznat nejen objektivní realitu, ale také skutkový stav vyšetřované věci. Jde především o postup vyslýchajícího, způsob pokládání otázek, výběr vhodných otázek a způsob protokolace odpovědí.

Úplnost dokumentace

Jedná se o jednu ze základních podmínek k zjištění objektivní pravdy a skutkového stavu věci, protože úplná dokumentace může pak sloužit za velice platný důkaz.

11.2. Protokol o výsledku

Trestní řád se obecnými náležitostmi protokolu zabývá v § 55 a násl. a dále pak v ustanoveních § 90 - 95, týkajících se obviněného a v ustanoveních § 97 - 104, týkajících se svědka.

Protokol je základní a zákonnou formou dokumentace výsledku (viz přílohy 2, 3, 4). Podle ustanovení § 55 odst. 1 písm. d) tr. řádu se jedná o dokument, jehož obsahem je stručné a výstižné zachycení průběhu a výsledku výsledku. Jde o velice důležitý dokument jak z hlediska trestního práva procesního, tak i z hlediska kriminalistické taktiky. Z toho důvodu nejsou žádoucí nepřesnosti, nedostatky, chyby ve zpracování či jeho neúplnost, neboť by chybně sepsaný protokol mohl mít vliv nejen na výsledek výsledku, ale i na výsledky vyšetřování celého případu. Při sepisování protokolu je žádoucí dodržovat několik zásad:

Těmito zásadami jsou:

- a) výstižnost,
- b) objektivnost,
- c) autentičnost,
- d) přesnost,
- e) jednoznačnost a zřejmost.

Výstižnost

Výstižností se rozumí především co největší soulad mluveného a písemného projevu. Jinak řečeno, písemnou formou nelze nikdy přesně vystihnout všechny ústní výrazy, neboť ústní projev je často doplňován různými nonverbálními projevy, mezi kterými si můžeme představit např. výška hlasu, rychlost, intenzit či plynulost řeči, dále pak gesta, mimiku, které jsou výrazem psychických pocitů

vyslýchaného. Takové výrazy se do protokolu těžko poznamenávají, ale přesto mají pro další taktický postup výslechu svůj význam.

Objektivnost

Obsahem protokolu musí být pouze to, co vyslychající sám vyslovil. Není na místě, aby se v něm objevovaly nějaké subjektivní názory vyslychajícího, čímž by došlo k ovlivnění objektivnosti zapsané výpovědi a protokol by bylo možno považovat za nedůvěryhodný. Mezi nejzávažnější porušení objektivnosti bez pochyby patří informace, které vyslychaný ve své výpovědi neuvedl a vyslychající je tam přes to zakomponoval.

Autentičnost

Tato zásada spočívá v požadavku zapisovat pouze informace získané z výpovědi vyslychaného, nikoliv informace zjištěné např. před samotným výslechem či z jiných důkazů. Nejčastěji porušení autentičnosti vyplývá z pokládání sugestivních otázek, na které vyslychaný odpovídá, a takto získané informace jsou zaneseny do protokolu, aniž by vyplývaly z přímé řeči vyslychaného.

Přesnost

Povinností vyslychajícího při výslechu je zjistit maximální přesnost informací zjištěných z výpovědi vyslychaného a všechny zjištěné detaily také zaprotokolovat. Mám tím na mysli především požadavek, aby vyslychající bázíroval na detailech, aby vyslychaný vypovídal z co největší přesností a aby se nespokojil s obecnými či neurčitými údaji. Vypovídal-li vyslychaný v monologu nepřesně a příliš obecně, je třeba požádat o další doplnění a upřesnění v další, dialogové, části výslechu.

Jednoznačnost

Jednoznačností se rozumí způsob odpovědí na pokládané otázky. Jinak řečeno, je třeba pokládat jednoznačné otázky, na které lze jednoznačně odpovědět a nevyžadují odpověď na více otázek.

Zřejmost

Zřejmost znamená umění se vyjádřit. Znamená to schopnost přeměnit své myšlenky do slovního vyjádření tak, aby ostatní věděli, co tím chce dotyčný říci. Povinností vyslyšajícího je vždy nejasné termíny či pojmy do protokolu upřesnit a to i tehdy, jestliže se význam těchto výrazů pro něho samotného v důsledku komunikace s vyslyšchaným stávají samozřejmými. Upřesnit pojmy a termíny je třeba pro třetí osoby, které budou protokol číst a výslechu přítomny nebyly. Sám může takové termíny a pojmy vysvětlovat pouze tehdy, jestliže jim dostatečně rozumí a je si naprosto jist, že při vysvětlování nezmění smysl výpovědi.

Protokol je možné sepsat v zásadě třemi způsoby:

- 1) Po skončení výslechu – k sepsání protokolu po skončení výslechu je potřeba, aby si vyslyšající v jeho průběhu dělal poznámky, na základě kterých bude po jeho skončení schopen sepsat odpovídající protokol. Existuje zde reálné nebezpečí, kdy při protokolování může dojít v důsledku nekvalitních poznámek ke zkreslení obsahu výpovědi. Tento způsob se uplatní především u výslechů kratšího trvání.
- 2) V průběhu výslechu slovo od slova – takový způsob se může zdát jako nejlepší pro to, aby dokumentace splnila svůj účel. Opak je pravdou, neboť neustálé přerušování za účelem včasného zapsání narušuje plynulost výslechu a tím dochází ke ztížení navázání a udržení psychologického kontaktu mezi vyslyšajícím a vyslyšchaným.
- 3) V průběhu výslechu po každé jeho části – jedná se o kombinaci dvou předchozích způsobů, kdy k zaprotokolování dochází vždy po skončení jedné z částí výslechu. Tento způsob se jeví jako nejlepší a nejpřesnější.

Výslech může být zaznamenáván i jiným způsobem, než zapisováním do protokolu. Dnešní technika nám umožňuje výslech zdokumentovat v podobě zvukového záznamu, popř. videozáznamu. Použití takové techniky je příznačné pro výslech osoby, která se dostavila za účelem přiznání se k trestnému činu jím spáchaným, nebo *osoby, která sama přichází s rozhodnutím oznámit důležité poznatky, nebo informace, které se neodhodlala oznámit už dříve, poškozené*

osoby, jejíž fyzický a psychický stav neumožňuje provést řádný výslech, podezřelé osoby, která byla zadržena na místě činu apod.¹⁴²

¹⁴² STRATUS, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 121

12. Závěr

Ve své práci jsem se snažil přiblížit problematiku výslechu, jakožto nejdůležitějšího a nejpoužívanějšího důkazního prostředku a vše, co proces výslechu a výpovědi obnáší. Výslech, jako důkazní prostředek, je k objasňování trestných činů využíván již po celá staletí. V dobách, kdy kriminalistická věda nebyla na takové úrovni jako dnes, byl výslech jednou z mála metod, kterou lidé k účelu zjištění skutkového stavu věci využívali.

Já osobně jsem si před začátkem psaní mé diplomové práce neuměl představit, co všechno výslechu předchází či jakých taktických metod lze využít. Jelikož mě trestní právo i kriminalistika zajímají, jsem rád, že jsem měl možnost a důvod do problematiky výslechu trošku hlouběji nahlédnout. Lidí, jako já, je, dle mého názoru, na světě spousta, což si myslím, že má své kladné stránky, neboť lidé, co se k páchání trestné činnosti uchylují či již uchýlili, nemají téměř plnou představu o tom, jakých metod vyslychající proti nim při výslechu může využít a jak je samotné tímto způsobem přimět k tomu, aby podali pravdivou výpověď. Na druhou stranu v dnešním civilizovaném světě, plném moderních technologií, především internetu, je daleko větší možnost zjistit informace o různých vyšetřovacích metodách, čehož právě podezřelí a pachatelé mohou hojně využívat a díky tomu se na případný výslech dostatečně připravit. Z toho důvodu si myslím, že je potřeba, aby nejen orgány Policie ČR, ale i orgány činné v trestním řízení v přípravě metodik v oblasti kriminalistiky a trestního práva procesního vzájemně mezi sebou více spolupracovaly a dosáhly tak stádia, kdy by při zjišťování pravdivých informací během výslechu byly vždy o krok napřed před těmi, kteří se trestné činnosti dopouštějí.

Seznam použité literatury

Monografie:

1. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T., KLOUČKOVÁ, SMANDÁK, V., PÚRY, F., REPÍK, B., RŮŽEK, A. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, 871 s.
2. ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. Praha: Vydavatelství právnícké a ekonomické literatury, EURONION, s.r.o., 1998, 255s.
3. HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J. PRUNNER, P.: Psychologie pro právníky, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Dobrá Voda 2003, 311 s.
4. CHMELÍK, J. a kol., Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, 532 s.
5. NĚMEC, B., Základy kriminalistiky, Praha: Naše vojsko, vydalo Ministerstvo vnitra, hlavní správa veřejné bezpečnosti, 1954, 335 s.
6. MATYÁŠEK, J., SOUKUP, J., BÁRTA, B. Psychologie a výslechová praxe. Praha: Nakladatelství Orbis, 1968, 250 s.
7. MIŇHOVÁ, J., Psychopatologie pro právníky, 3. Rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 134 s
8. MIŇHOVÁ, J.: Sociální psychologie pro právníky, 1. Vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 1998, 165 s.
9. MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod, s. p., 1994, 274 s.
10. MUSIL, J. a kolektiv: Úvod do kriminalistiky, Praha: Policejní akademie ČR, 2. Vydání, 1998, 129 s.
11. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika, Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s.
12. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. Přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1162 s.
13. NĚMEC M. Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti, 1. Vydání, Praha: Vydavatel Policejní akademie ČR, 2003, 136 s.

14. PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. a kol. Kriminalistika II. Praha: Vydalo Federální ministerstvo vnitra, 1984, 176 s.
15. PROTIVINSKÝ, M., MUSIL, J., PRERAD, V. Taktika výslechu v přípravné řízení trestním. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1987, 125 s.
16. RYBÁŘ, M. Základy kriminalistiky. Pelhřimov: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 230 s.
17. SCHELLEOVÁ, a kol. : Právní postavení mladistvých, 1. Vydání, Praha: nakladatelství EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2004, 250 s.
18. SPURNÝ, J. Psychologie výslechu, Praha: Nakladatelství Portál, s.r.o., 2003, 120 s.
19. STRATUS, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005, 278 s.

Právní předpisy:

1. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řádu soudním, ve znění pozdějších předpisů, trestní řád
2. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
3. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění
4. Zákon č. 36/1947 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
6. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Internetové zdroje:

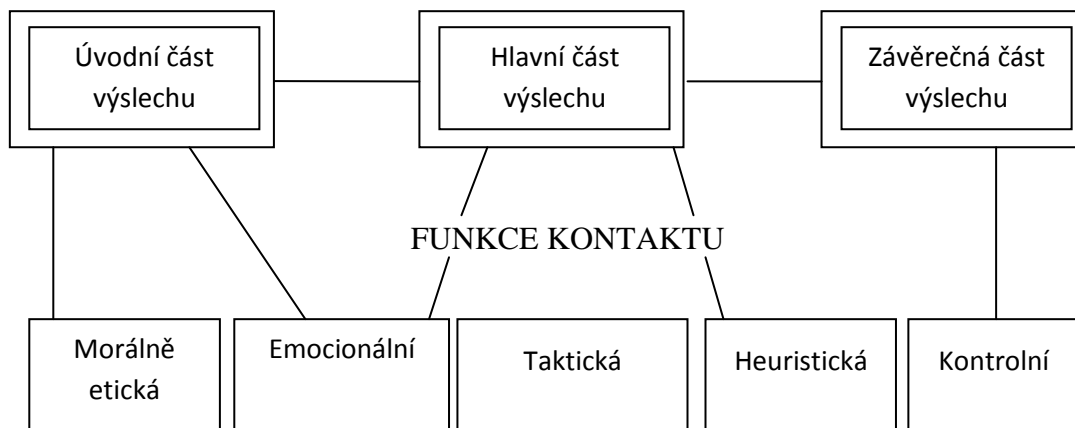
- Psychologie. *Wikipedie* [online]. Naposled editováno 3. března 2012 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Psychologie> >

Přílohy

1. Schéma psychologického kontaktu při výslechu (*Příloha č. 1*)
2. Protokol o výslechu svědka (*Příloha č. 2*)
3. Protokol o výslechu podezřelého (*Příloha č. 3*)
4. Protokol o výslechu obviněného (*Příloha č. 4*)

Příloha č. 1

SCHÉMA PSYCHOLOGICKÉHO KONTAKTU PŘI VÝSLECHU



ETAPY KONTAKTU

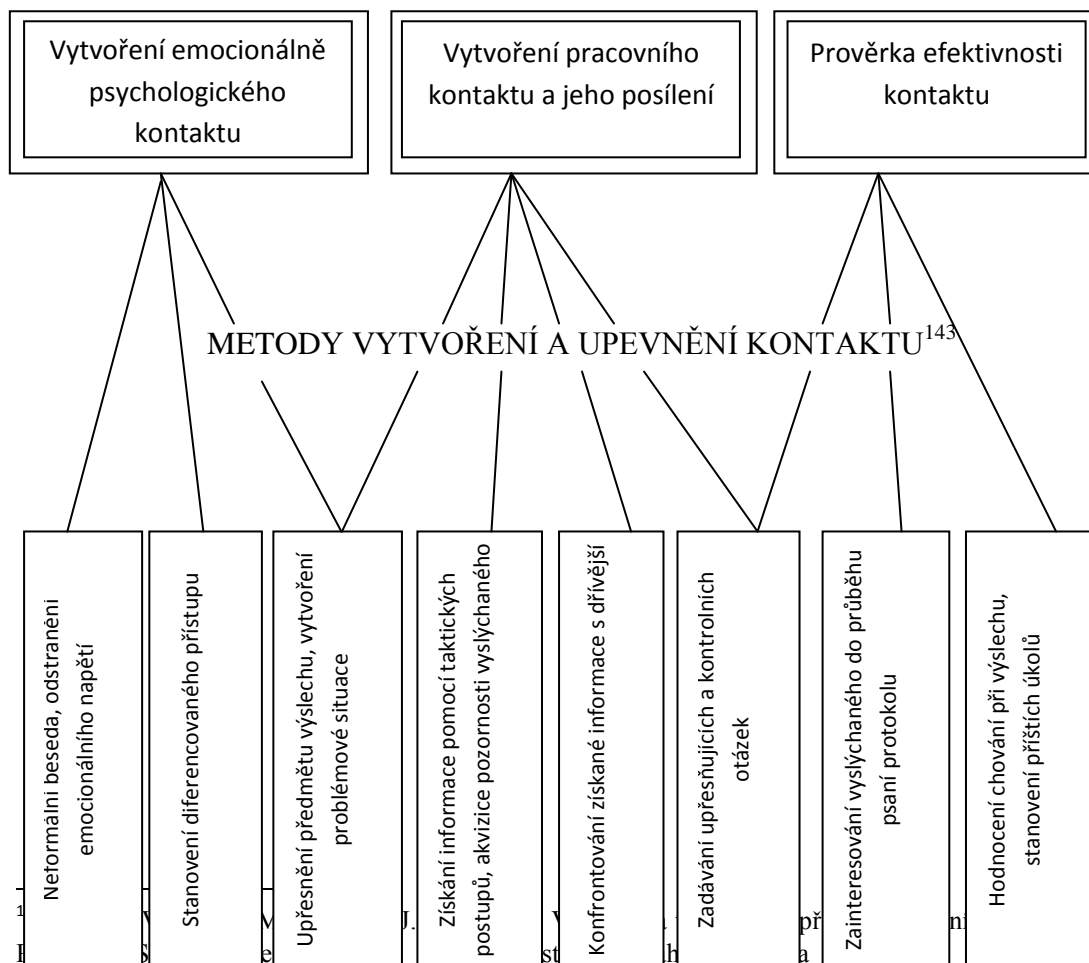


Schéma podle N. I. Porubova : Naučnyje osnovy doprosa na predvaritelnom sledstvii. „Vyšejšaja škola“, Minsk 1978, s. 45

Příloha č. 2

.....
sp. zn.: xxxx/TS-xxx/0x

V.....dne

PROTOKOL

o výsledku svědka

V..... dne v hodin byl vyslechnut.....

.....
(jméno, příjmení, datum narození, /rodné číslo)

dřívější příjmenístátní příslušnost národnost

trvalé bydliště PSČ tel.

přechodné bydliště PSČ tel.

zaměstnání a postavení v něm

místo zaměstnání

průkaz totožnosti osobní stav

vyslýchán v trestní věci

poměr k podezřelému

POUČENÍ:

Jako svědka vás poučuji:

Podle § 97 trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) jste povinen vypovídat jako svědek o tom, co je vám známo o trestném činu, pachateli a nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Podle § 2 odst.14 tr. ř. máte právo používat svůj mateřský jazyk.

Podle § 101 odst.1 tr. ř. vás upozorňuji na význam svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a na vaši povinnost vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet.

Podle § 55 odst.2 tr. ř. máte právo žádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že vám nebo osobě blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení vašich základních práv a vaši ochranu jako svědka nelze spolehlivě zajistit jiným způsobem.

Neshledá-li vyslyšající důvod k sepsání protokolu způsobem uvedeným v předchozím odstavci, ačkoliv se jej budete domáhat a uvedete konkrétní skutečnosti, který podle vás takový způsob sepsání protokolu odůvodní, je vyslyšající podle § 101a tr. ř. povinen předložit věc k přezkoumání správnosti jeho státnímu zástupci. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení je vyslyšající dále povinen odložit výslech do doby, než státní zástupce přijme opatření. V opačném případě je oprávněn vás vyslechnout, avšak do přijetí opatření státního zástupce musí s protokolem nakládat tak, aby vaše totožnost zůstala utajena.

Výpověď svědka slouží v trestním řízení jako důkaz. Podle § 174 trestního zákona (dále jen „tr. zákon“) je trestné obviníte-li křivě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu mu přivodit trestní stíhání

.Rovněž je podle § 175 tr. zákona trestné, jestliže jako svědek před orgány činnými v trestním řízení uvedete úmyslně nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo tuto okolnost zamlčíte.

Podle § 99 odst.1 tr. ř. nesmíte být vyslyšán k okolnostem, které tvoří státní tajemství jež jste povinen zachovat v tajnosti, ledaže byste byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn. Podle § 99 odst.2 tr. ř. nesmíte být vyslyšán též tehdy, jestliže byste svojí výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by vás této povinnosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu tuto povinnost máte, zprostil. Podle § 99 odst.3 tr. ř. se zákaz výslechu podle odst.2 nevztahuje na svědeckou výpověď týkající se trestného činu, stran něhož má svědek oznamovací povinnost podle trestního zákona (§ 168 tr. zákona). Rovněž se nevztahuje na svědeckou o skutečnostech tvořících předmět služebního tajemství.

Podle § 100 odst.1 tr. ř. máte právo odmítnout svědeckou výpověď, jste-li příbuzným podezřelého v pokolením přímém, jeho sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem nebo druhem. Je-li obviněných více a v uvedeném poměru jste jen k některému z nich, máte právo odepřít výpověď ohledně jiných obviněných jen tehdy, není-li možné oddělit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž jste v tomto poměru.

Podle § 100 odst.2 tr. ř. jste oprávněn odepřít výpověď, pokud byste svojí výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, manželu nebo druhu, anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu byste právem pociťoval jako újmu vlastní. Podle § 100 odst.3 tr. ř. odepřít výpověď však nemůžete, máte-li stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle trestního zákona (§ 168 tr. zákona).

Neoprávněné odepření výpovědi je podle § 66 tr. ř. postižitelné pořádkovou pokutou ve výši až 50.000,- Kč.

Podle § 103 tr. ř. ve spojení s ustanovením § 93 odst.1 tr. ř. a § 95 odst.2 tr. ř. máte právo, dříve než dáte odpověď, nahlédnout do písemných poznámek, jež musíte vyslyšajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí. Po skončení výslechu vám bude protokol předložen k přečtení nebo

požádáte - li o to , vám bude přečten. Máte právo žádat doplnění, či změn v protokolu v souhlasu s vaší výpovědí.

Jako svědek máte podle § 104 odst.1 tr. ř. nárok na náhradu nutných výdajů a ušlé odměny za práci. Nárok zanikne, jestliže ho neuplatníte do tří dnů po svém výsledku.

Výslechu svědka je ve smyslu § 158a tr. ř. přítomen soudce soudu v , a státní zástupce státního zastupitelství v ,

V daném případě se jedná o neopakovatelný úkon. Podle § 160/4 věta třetí tr. řádu neopakovatelnost je spatřována v následujících skutečnostech:

.....

Vyjádření svědka k poučení :

(Možná varianta) - Poučení jsem rozuměl a vzal jsem je na vědomí. Po poučení o právu odepřít výpověď prohlašuji, že tohoto práva nevyužívám a vypovídat chci i přesto, že se moje výpověď týká příbuzného v pokolení přímém (případně využívám a vypovídat odmítám).

- x -

list protokolu o výsledku svědka (*jméno, příjmení, datum narození*), sepsaného dne *kde*

.....

K předmětu výsledku **u v á d í m** :

(Možná varianta závěru protokolu)

To je vše, co mohu k celé věci uvést.

Po poučení o nároku na svědečné prohlašuji, že svědečné nežádám (*žádám a toto se skládá z cestovních výloh v částce a ušlého výdělku ve výši*).

Protokol jsem si přečetl, souhlasí s mojí výpovědí, nežádám oprav ani doplnění zápisu a jako takový jej dnešního dne v..... hod. podepisuji.

Po přečtení protokolu bych chtěl ještě uvést, že.....

Vyslechl:

.....

(hodnost, jméno, příjmení)

Soudce OS v:

.....
.....

(titul, jméno, příjmení)

Svědék:

(jméno a příjmení)

Státní zástupce OSZ v:

.....

(titul, jméno, příjmení)

Příloha č. 3

.....
xxxx/TS-xxx/0x

V dne.....

PROTOKOL

o výsledku podezřelého

V dne v hod.

započal výslech podezřelého, který 1. se dostavil na předvolání

na útvar: dne v hod.*)

2. byl předveden podle §trestního řádu,
zák. č. 13/1993 Sb., celní zákon, § 158/6 trestní řád*) dne v hod.*)

jméno, příjmení, data narození

místo narození, okres, kraj

dřívější jméno a příjmení.....

trvalé bydliště

přechodné bydliště

zaměstnání nynější a postavení v něm

zaměstnavatel a místo zaměstnání

zaměstnání dřívější a postavení v něm (u vyslychaného bez pracovního poměru od kdy).....

počet zaměstnání v posledních dvou letech

státní příslušnost národnost osobní stav.....

základní školní vzdělání vyučen bez kvalifikace

neukončené školní vzdělání vyučen bez kvalifikace

*) Nehodící se škrtněte

zvláštní škola vyučen bez kvalifikace

střední, středně odborná, vysoká škola (jaká)

další vzdělání (jaké)

výchovné prostředí, z něhož vyšel

vojenský poměr

průkaz totožnosti

čistý měsíční příjem

majetkové poměry

v minulosti byl vyslýchán pro trestný čin (kolikrát).....

dřívější tresty

rodiče (jméno a příjmení, bydliště, zaměstnání a majetkové poměry)

.....

.....

manžel^{*)}, manželka^{*)}, druh^{*)}, družka^{*)}, (jméno a příjmení, data narození, bydliště, zaměstnání a majetkové poměry).....

.....

děti (jména a příjmení, datum narození, bydliště a zaměstnání).....

.....

.....

sourozenci (jména a příjmení, bydliště)

.....

.....

Záznam o sdělení podezření^{)}**

^{*)} Nehodící se škrtněte

^{**)} Uvést jen v případě, že sdělení podezření není

Podle § 179b, odst. 3 trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) vám sděluji, že jste podezřelý ze spáchání trestného činu (*pojmenování trestného činu*) podle § trestního zákona (dále jen „tr. zákon“), neboť na podkladě zjištěných skutečností je dostatečně odůvodněn závěr, že jste

(stručný popis skutku, času a místa spáchání, popř. jiných okolností, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem – skutková věta)

Podstata podezření vám byla objasněna.

Jako podezřelého vás poučuji:

Podle § 179b, odst.2 tr. ř. máte stejná práva jako obviněný. To znamená, že podle § 33 a § 92 odst.2 tr. ř. máte právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se vám kladou za vinu a k důkazům o nich, nejste však povinen vypovídat. Můžete uvádět okolnosti a důkazy k obhajobě, činit návrhy a podávat opravné prostředky. Máte právo zvolit si obhájce a radit se s ním i během úkonů prováděných policejním orgánem. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůžete radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Můžete žádat, abyste byl vyslechnut za účasti svého obhájce, a aby se obhájce zúčastnil i jiných úkonů zkráceného přípravného řízení (§ 165/2, tr. ř.). V případě vašeho zadržení máte právo radit se s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu tohoto zadržení. Nemáte-li dostatečné prostředky na úhradu nákladů obhajoby, máte nárok na obhajobu bezplatnou.

Podle § 65 odst.1 tr. ř. máte právo nahlížet do spisů a činit si z nich výpisky a poznámky a na svoje náklady si pořizovat kopie spisů a jejich částí. Podle § 65 odst.2 tr. ř. vám může toto právo policejní orgán ze závažných důvodů odeprít. Důvod odeprění, pokud o to požádáte, přezkoumá státní zástupce.

Podle § 93 odst.1 tr. ř. máte právo, dříve než dáte odpověď, nahlédnout do písemných poznámek, které musíte vyslychajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí.

Podle § 157a tr. ř. máte právo kdykoliv v průběhu zkráceného přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

Podle § 2 odst.14 tr. ř. máte právo používat svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvedete, že ho ovládáte.

Podle § 174 tr. zákona je trestné, obviníte-li křivě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání.

Podle § 95 odst.2 tr. ř. vám bude po skončení výslechu protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, bude vám přečten. Máte právo žádat doplnění, oprav či změn protokolu v souhlasu s vaší výpovědí.

Po poučení podle výše uvedených ustanovení tr. ř., které byly podezřelému vysvětleny, podezřelý prohlašuje:

Po poučení podle výše uvedených ustanovení tr. ř., které byly obviněnému vysvětleny, obviněný prohlašuje:

S odkazem na § 63 odst. 2 tr. ř. žádám, aby případné písemnosti v dané věci mi byly zasílány na vpředu uvedenou adresu mého bydliště (příp. na adresu

list protokolu o výsledku podezřelého (*jméno, příjmení, datum narození*), sepsaného dne na v

Vyjádření a dispozice podezřelého k právu zvolit si obhájce:

K poučení o právu zvolit si obhájce uvádím, že jako obhájce si volím JUDr. z Advokátní kanceláře

Vyslýchajícím mi bylo umožněno se s jmenovaným telefonicky spojit, je ochoten převzít moji obhajobu a dostavit se do hod. k výsledku. Do jeho příjezdu jsem/nejsem^{)} ochoten k věci vypovídat. Vzhledem k tomu, že ve stanoveném čase hod. se mi nepodařilo s obhájcem navázat kontakt, přesto, že mi to bylo vyslýchajícím umožněno, rozhodl jsem se.....^{*)}*

.....
jméno, příjmení a podpis podezřelého

- x -

K výsledku se dostavil dne vhod. obhájce JUDr.

Vyjádření zadržené osoby k okolnostem zadržení^{)} :**

K osobě:

V této části výsledku je nutno zaprotokolovat všechny subjektivní okolnosti, které mohou mít vliv na trestní odpovědnost pachatele, zejména výchovné prostředí ze

^{*)} Nehodící se neuvádět

^{**)} Jen v případě, že jde o osobu zadrženou podezřelou

kterého vyšel, rodinné, majetkové a výtěžkové poměru, zdravotní problémy a absolvovaná léčení závažných onemocnění jak fyzické, tak psychické podstaty, případná předchozí trestní řízení a uložené tresty, včetně amnestovaných a zahlazených, apod..

Dále vyjádření podezřelého k současnému zdravotnímu stavu a jeho způsobilosti vypovídat, případně jejímu možnému ovlivnění způsobenému únavou, požitím léků, alkoholu a omamných a psychotropních látek.

K věci:

(Možná varianta závěru protokolu)

To je vše, co mohu k celé věci uvést. Protokol jsem si přečetl, souhlasí s mojí výpovědí, nežádám oprav ani doplnění zápisu a jako takový jej dnešního dne v hod. podepisuji/ *Po přečtení protokolu bych chtěl ještě uvést, že...*^{144*)} *Další opravy nebo doplnění nežádám a protokol jako správný podepisuji.*

Vyslechl:

.....

(hodnost, jméno, příjmení)

Čtení a podpisu přítomen :

.....

(hodnost, jméno, příjmení)

Obhájce:

.....

(titul, jméno, příjmení)

Podezřelý

.....

(jméno a příjmení)

^{144*)} Nehodící se neuvádět

Příloha č. 4

.....

xxxx/TS-xxx/0x

V dne.....

PROTOKOL

o výsledku obviněného

V dne v hod..

započal výslech obviněného, který 1. **se dostavil na předvolání**

na útvar: dne v hod.^{*)}

2. **byl předveden** podle § trestního
řádu, zák. č. 13/1993 Sb., celní zákon, § 158/6 trestního řádu^{*)}

dne v hod.^{*)}

jméno, příjmení, data narození

.....

místo narození, okres, kraj

.....

dřívější jméno a příjmení

.....

trvalé bydliště

.....

přechodné bydliště

.....

zaměstnání nynější a postavení v něm

.....

zaměstnavatel a místo zaměstnání

.....

^{*)} Nehodící se neuvádět

zaměstnání dřívější a postavení v něm (u vyslychaného bez pracovního poměru od kdy).....

počet zaměstnání v posledních dvou letech

státní příslušnost národnost osobní stav

základní školní vzdělání vyučen bez kvalifikace

neukončené školní vzdělání vyučen bez kvalifikace

zvláštní škola vyučen bez kvalifikace

střední, středně odborná, vysoká škola (jaká)

další vzdělání (jaké)

výchovné prostředí, z něhož vyšel

vojenský poměr

průkaz totožnosti

čistý měsíční příjem

majetkové poměry

v minulosti byl vyslychán pro trestný čin (kolikrát).....

dřívější tresty

rodiče (jméno a příjmení, bydliště, zaměstnání a majetkové poměry)

.....

.....

manžel^{*)}, manželka^{*)}, druh^{*)}, družka^{*)}, (jméno a příjmení, data narození, bydliště, zaměstnání a majetkové poměry).....

.....

děti (jména a příjmení, datum narození, bydliště a zaměstnání)

.....

.....

sourozenci (jména a příjmení, bydliště).....

.....

^{*)} Nehodící se škrtněte

Poučení:

Podle § 33 a § 92 odst.2 trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) máte právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se vám kladou za vinu a k důkazům o nich, nejste však povinen vypovídat. Můžete uvádět okolnosti a důkazy k obhajobě, činit návrhy a podávat opravné prostředky. Máte právo zvolit si obhájce a radit se s ním i během úkonů prováděných policejním orgánem. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůžete radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Můžete žádat, abyste byl vyslechnut za účasti svého obhájce a aby se obhájce zúčastnil i jiných úkonů (§ 165/2 tr. ř.). V případě vašeho zadržení máte právo radit se s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu tohoto zadržení. Nemáte-li dostatečné prostředky na úhradu nákladů obhajoby, máte nárok na obhajobu bezplatnou.

Podle § 65 odst.1 tr. ř. máte právo nahlížet do spisů a činit si z nich výpisky a poznámky a na svoje náklady si pořizovat kopie spisů a jejich částí. Podle § 65 odst.2 tr. ř. vám může toto právo policejní orgán ze závažných důvodů odepřít. Důvod odepření, pokud o to požádáte, přezkoumá státní zástupce.

Podle § 93 odst.1 tr. ř. máte právo, dříve než dáte odpověď, nahlédnout do písemných poznámek, které musíte vyslychajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí.

Podle § 157a tr. ř. máte právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

Podle § 2 odst.14 tr.řádu máte právo používat svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvedete, že ho ovládáte.

Podle § 174 trestního zákona (dále jen „tr. zákon“) je trestné, obviníte-li křivě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání.

Podle § 95 odst.2 tr. ř. vám bude po skončení výslechu protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, bude vám

přečten. Máte právo žádat doplnění, oprav či změn protokolu v souhlasu s vaší výpovědí.

Po poučení podle výše uvedených ustanovení tr. ř., které byly obviněnému vysvětleny, obviněný prohlašuje:

Možná verze:

Před započítím výslechu jsem byl poučen podle shora uvedených ustanovení tr. ř.. Poučení rozumím a nežádám dalších vysvětlení.

S odkazem na § 63 odst. 2 tr. ř. žádám, aby případné písemnosti v dané věci mi byly zasílány na vpředu uvedenou adresou mého trvalého - přechodného^{*)} bydliště (příp. na adresu).

Vyjádření a dispozice obviněného k právu zvolit si obhájce:

K poučení o právu zvolit si obhájce uvádím, že jako obhájce si volím
JUDr..... z Advokátní kanceláře
.....Vyslychajícím mi bylo umožněno se s jmenovaným
telefonicky spojit, je ochoten převzít moji obhajobu a dostavit se do hod.

k výslechu. Do jeho příjezdu jsem/nejsem^{)} ochoten k věci vypovídat. Vzhledem k tomu, že ve stanoveném čase hod. se mi nepodařilo s obhájcem navázat kontakt, přesto, že mi to bylo vyslychajícím umožněno, rozhodl jsem se.....^{*)}*

.....
jméno, příjmení a podpis obviněného

K výslechu se dostavil dne vhod. obhájce JUDr.

K osobě:

V této části výslechu je nutno zaprotokolovat všechny subjektivní okolnosti, které mohou mít vliv na trestní odpovědnost pachatele, zejména výchovné prostředí ze kterého vyšel, rodinné, majetkové a výtěžkové poměry, zdravotní problémy a absolvovaná léčba závažných onemocnění jak fyzické, tak psychické podstaty, případná předchozí trestní řízení a uložené tresty, včetně amnestovaných a zahlazených, apod..

Dále vyjádření podezřelého k současnému zdravotnímu stavu a jeho způsobilosti vypovídat, případně jejímu možnému ovlivnění způsobenému únavou, požitím léků, alkoholu a OPL.

K věci:

Následuje výslech k předmětu obvinění volnou formou, v případě potřeby doplňujícími otázkami, na závěr možno vyhovět advokátovi a umožnit mu klást otázky.

- x -

^{*)} Nehodící se neuvádět

list protokolu o výsledku obviněného (*jméno, příjmení, datum narození*), sepsaného dne na v

Možná varianta závěru protokolu:

To je vše, co mohu k celé věci uvést.

Protokol jsem si přečetl, souhlasí s mojí výpovědí, nežádám oprav ani doplnění zápisu a jako takový jej dnešního dne v hod. podepisuji/*Po přečtení protokolu bych chtěl ještě uvést, že...^{*}*.*Další požadavky na opravu nebo doplnění protokolu nemám.*

Vyslechl:

.....

(hodnost, jméno, příjmení)

Čtení a podpisu přítomen :

.....

(hodnost, jméno, příjmení)

Obhájce:

.....

(titul, jméno, příjmení)

Obviněný

.....

(jméno a příjmení)

Cizojazyčné resumé

Interrogation is one of the most important criminal - tactical methods and we can talk about it from the perspective of forensic science and in terms of criminal law. It is the most important and the most common means of proof, thanks to which we can learn more about clarifying event. I look into interrogation from the perspective of forensic theory and practice; especially I focus on the overall characteristics of the interrogation. In several chapters I describe the interrogation of different groups of people (the accused, defendant, witness, expert, injured person, children, the elderly, and persons with disabilities) and I mention also the various phases of interrogation. I particularly concentrate on the issues concerning the preparation of interrogation and interrogation tactics, because these are ones of the most important and critical factors that can affected the final result of the interrogation and also it is almost the rate of their sophistication that can be determinative for its success or failure.

In the next chapter of my thesis, I focus on the psychological aspects of interrogation but the psychology is of peripheral importance due to the fact that the entire interrogation process is influenced by the psychological effects of mutual activity of all participants and that is the reason why I concentrate on the psychology of interrogation by degrees in different chapters of my work. As the title of my thesis is "Interrogation from the perspective of criminal law", I approached also the interrogation in connection with the most common criminal acts. A confrontation between two persons whose testimony differs is a specific and very complicated process. In that case, we need to put the information in order and give them the possibility to clarify their views "face to face". At the end of my work I deal with the documentation and I draw up the protocol of the final result, the specimens are presented in annexes.

I aimed to describe the overall course of the interrogation in my thesis, including the various problems associated with it so that we can understand and see everything that the process of interrogation and testimony is about. To reach my target I used the past (60th-90th years) and current (20's - present) literature, in the

field of criminal law and criminology and I used also appropriate regulations of various laws.